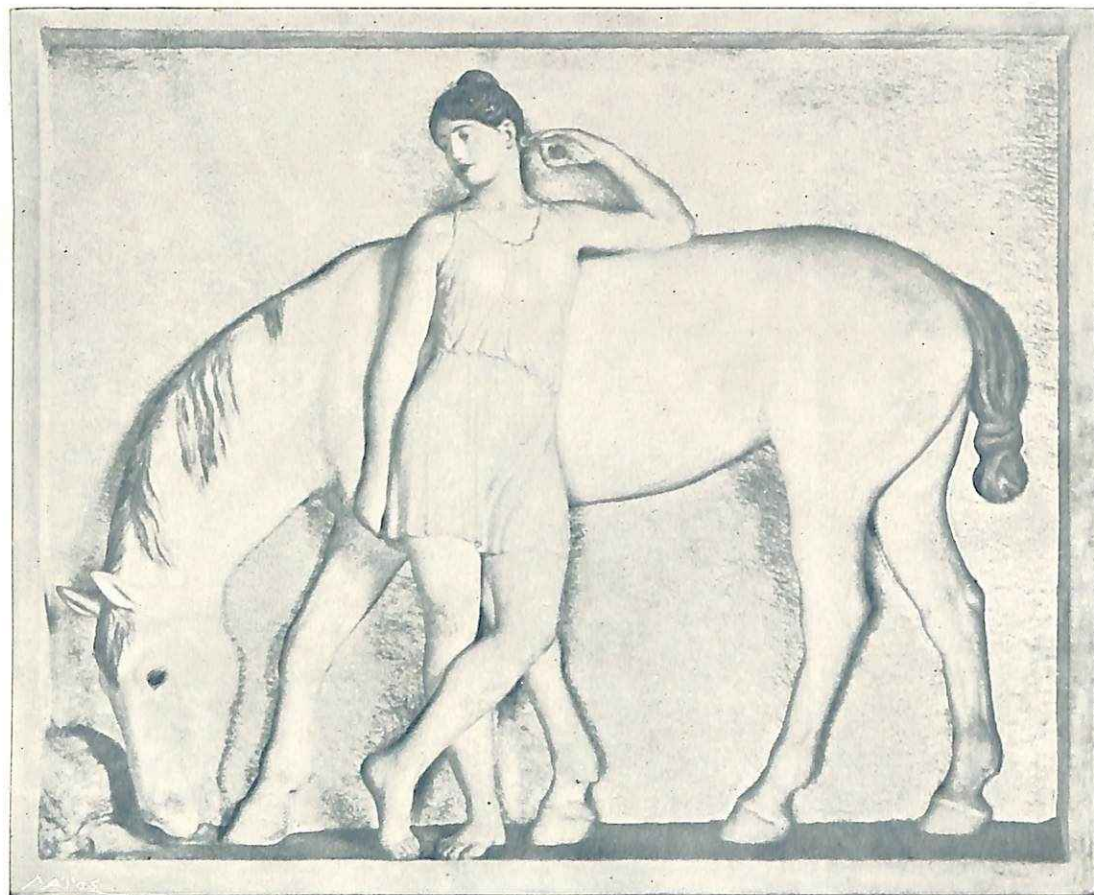


ΠΑΝΔΘΗΝΔΙΑ

ΕΤΟΣ Ι' 15
ΜΑΡΤΙΟΥ 1910

ΚΟΥΛΟΥΜΑ

Ο λόγγυρα ἔς τὸν Ἱερὸ λόφο, ἐπάνω ἔς τὴν Πνύκα, ἔς τὸν Ἄρειο Πάγο, κάτω καὶ πέρα ἀπὸ τὸ Ἀστεροσκοπεῖον, ἔχει συναχθῇ ὄλος ὁ λαὸς τῆς Ἀθήνας. Ὅλος — γιὰτὶ ἂν δὲν εἶνε ὄλος ἀριθμητικῶς, εἶνε ὄλος εἰς ποιὸν καὶ ποιικιλίαν. Ποὺ εἶνε τὸ ἴδιο. Ὅποιος θέλει νὰ ἰδῇ ἀπὸ τί στοιχεῖα ἀποτελεῖται αὐτὸ τὸ πολυποίκιλο καὶ ἀχαρakterίστον ἀνακάτωμα ποὺ εἶνε ὁ λαὸς τῆς πρωτεύουσας, ἃς ἀποφασίσῃ νὰ κάμῃ τὸν γῦρον τῆς Ἀκροπόλεως μιὰ Καθαρὴ Δευτέρα. Καὶ ἐκεῖ θὰ ἰδῇ καὶ θὰ ἐννοήσῃ πολλὰ πράγματα. Καὶ θὰ αἰσθανθῇ πολλὰ συναισθήματα ἀνακατωμένα.

Στὴν ἀρχὴν ἡ ἐντύπωσις εἶνε ἀποκρουστικὴ. Ὅλη ἡ λεπτὴ εὐωδία τῆς ἀνοιξιᾶτικης βλαστῆσεως, τῆς χλόης, τῶν ἀνθισμένων σφελαχτῶν πνίγεται μέσα ἔς τὴ μυρωδιὰ τῶν σκόρδων καὶ τῶν κρεμμυδιῶν, ποὺ δὲν κατορθώνει νὰ τὴν σκορπίσῃ μὴτε τὸ δροσερὸ ἀεράκι τοῦ Σαρωνικοῦ, καθὼς φυσεῖ παιχιδιάρικα καὶ διασκεδάζει μὲ τοὺς ἀναρτίμηντους χάρτινους ἀητοὺς τῶν παιδιῶν.

Ἐπειτα εἶνε ἡ ἀποκρουστικότης τῶν μικρονοικοκυραίων καὶ τῶν μικρονοικοκυράδων, ποὺ παρελαύνουν καμαρωτοὶ μὲ τὰ καινούργια τῶν φορέματα — ἀλήθεια τί τρομερὰ καινούργια! — ὅλα τῆς τελευταίας μόδας, ἐξευτελισμένης ἐπάνω εἰς κορμιὰ, ποὺ θὰ ἦταν χαριτωμένα μὲ τὴ φορεσιά τοῦ χωριοῦ τῶν, μὲ τῆς μητέρας τῶν τῇ φορεσίᾳ, ποὺ μιὰ ἀνόητη ματαιοδοξία, ἀλλὰ καὶ ὁ νόμος τῆς ὁμοιομορφίας ποὺ κυριαρχεῖ μέσα σὲ μιὰ πρωτεύουσα, καταδικάζει εἰς αἰωνίαν ἐγκατάλειπιν. Καὶ ὁμως, ἂν ὑπερνικήσῃ κανεὶς τὴν πρώτην ἀηδία, θὰ ἰδῇ ὅτι μέσα σ' αὐτὴ τὴν προσπάθεια τῆς ὁμοιομορφίας, ὑπάρχουν καὶ στοιχεῖα χαρακτηριστικὰ ποὺ μένουν ἀκόμη πιστὰ εἰς τὰς παραδόσεις τῶν — ἴσως τόσον καιρὸν ἀκόμη, ὅσος χρειάζεται διὰ νὰ λυώσουν τὰ ὄρατα φορέματα ποὺ ὑπάρχουν τώρα. Ἡπειρώτισσες ξανθές καὶ ἄσπρες, μακροπρόσωπες, σοβαρές καὶ

σεμνές, μὲ κάτι βορινὸ ἔς τὴ φυσιογνωμία τῶν καὶ κάτι ἀνατολίτικο ἔς τὸ ἀργὸ βάδισμά τῶν, μὲ μακρινὰ μαῦρες σιγούνες, μὲ μεγάλες χρυσὲς πόρπες ἔς τῆς ζώνης τῶν. Μεγαρίτισσες ἔπειτα, καὶ μωραΐτισσες, καὶ νησιώτισσες, μὲ τσεμπέρια ἄλλες, καὶ ἄλλες ξεσκουφωτές βλάχισσες μὲ ἄσπρα μεσοφόρια, μὲ χρωματιστὰ κεντήματα, ἐξευρωπαϊσμένα, ἀταίριαστα μὲ τὴ χωριάτικη γραφικὴ φορεσιά.

Ἐπειτα οἱ χοροί. Ὅλος αὐτὸς ὁ κοσμάκης ποὺ ἐβγήκε νὰ γλεντήσῃ τὴν ἀνοιξιᾶτικὴν λιπακάδα, καὶ τὴν φαιδρότητα τῆς σαρακοστιανῆς πανδαισίας, χορεύει. Ἀπειρα σαλόνια σχηματίζονται ἀπὸ κύκλους θεατῶν, καὶ μέσα σὲ κάθε κύκλο καὶ ἓνας χορὸς ἔδῳ τσάμικος, ἐκεῖ καλαματιανός, παραπέρα μπάλος.

Καὶ μέσα ἔς τὸ μεθύσι τοῦ χοροῦ ὁ χτίστης ἢ ὁ φούρναρης λησιμονεῖ τὰ κουρελιασμένα τοῦ μανίκια, καὶ στέκεται μὲ ὅλη τὴ λεβεντιά τῆς φρονιστᾶνέλλας τοῦ, ποὺ τὴν ἔχει κρυμμένη στὴν καρδένια κασσέλα τῆς ἢ μάννα τοῦ ἔς τὸ χωριό, καὶ σέρνει τὸ χορὸ καὶ πηδᾷ καὶ χτυπᾷ τὸ πόδι, καὶ χαμηλώνει καὶ ξαναταίναζεται ἀπάνω μ' ἐνθουσιασμό. Καὶ οἶχνει ὁλόγγυρα ματιές ἔς τῆς κοπέλλης, ποὺ κρυφογελοῦν ἀναμεταξύ τῶν βλέποντας τόσο καμάρι σὲ κουρελιασμένα μανίκια.

Μιὰ ὡμορφὴ παχουλὴ νησιώτισσα ροδοκόκκινη, μὲ ξανθὰ σγουρὰ μαλλιά ποὺ τὰ χρυσώνει ὁ ἥλιος ὁλόγγυρα ἔς τὸ ὡμορφο προσώπάκι τῆς, πλέκοντας λεπτότατο φωτοστέφανο, χορεύει μπάλο μ' ἓνα γέρο νησιώτη μὲ γαλάζια ξεθωριασμένη βράκα. Ἀντικρὺ ὁ ἓνας ἔς τὸν ἄλλον, χωρὶς νὰ πλάνωνται, κάνουν τσακίσματα καὶ γύρους, ὁ γέρος κυττάζοντας καὶ καμαρώνοντας τὴν κόρη, ἐκείνη μὲ τὰ μάτια καταβασμένα παρακολουθώντας τὰς κινήσεις τοῦ συντρόφου τῆς.

Διὰ γύφτοι παρέχει μελαφοὶ παίζουν σ' ἓνα μικρὸ χορευτικὸν ὄμιλο, ντέφι ὁ ἓνας, ὁ ἄλλος

κλαρίνο. Μιά χιλιάρικη μπουτίλλια τοποθετημένη ὡς τὴ μέση χορησιμεύει ὡς κέντρον τοῦ χορευτικοῦ κύκλου. Ὁ γύφτος μὲ τὸ κλαρίνο ἐνθουσιάζεται, γέρονει, λυγίζει μὲ τὸ λύγισμα τῆς μελωδίας τὰ μάτια του λαμποκοποῦν σὰν ἀπὸ ἀληθινὸ μεθύσι παλθοῦ κρασιοῦ.

Ὡς τόσο βραδυναίει, καὶ ὁ κοσμάκης γυρίζει πίσω ὡς τῆς γειτονιῆς του. Τὰ παιδιὰ σέρνονταν πίσω τῶν τοῦς κουρελιασμένους τῶν ἀητούς,

καὶ τὰ κοιμῶν λιμοκοντοράκια μερικὲς κουρελιασμένες φιλοδοξίες.

Καὶ μέσα μου νοιώθω μιὰ χαρὰ καὶ μιὰ λύπη. Τὴν χαρὰ πού δίνει τὸ ἀντίκρουσμα λίγης Ἑλληνικῆς ζωῆς, πού θυμίζει βουνὸ καὶ θυμὰ καὶ ἀκρογιαλιά, καὶ τὴ λύπη γιὰ τὴν ἀσχημιὰ πού πέρνει κάθε ὠραῖο τοπικὸν ἔθιμο καὶ κάθε γραφικὴ τοπικὴ φορεσιὰ ὅταν μεταφέρεται εἰς ἓνα κέντρον πολιτισμοῦ.

Αὔ. Θ.

ΠΑΡΑΠΟΥΛΗΤΑ (ΑΙΝΙΓΜΑΤΑ)

Παραπούλητα ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς ὀνομάζει τὰ ἔξιμετρα ἢ πεζὰ ἐκεῖνα¹ αἰνίγματα, τὰ ὁποῖα ὁμοιάζουν πρὸς πνευματικὰ παιδιὰς. Διὰ τοῦτο καὶ λέγουν: *παίζουμε τὰ παραπούλητα*; ἢ, *λέμετε παραπούλητα*;

Καὶ μεταχειρίζονται αὐτὰ περισσότερον εἰς τὰ γεωργικὰ χωρία, *ζευγαροχώρια, καμποχώρια*, ἢ εἰς τὰ ποιμενικά, *τσιοπανοχώρια, βλαχοχώρια*. Καὶ τοῦτο, ὡς ἐκ τοῦ διαφορτικοῦ βίου, τὸν ὁποῖον ζοῦν οἱ πεδῖνοι ἀπὸ τοὺς ὄρεινους.

Οἱ πεδῖνοι κάτοικοι, οἱ ὁποῖοι θὰ εἶνε γεωργοί, *ζεωρολάτες, ζευγῆτες* ἢ κηπουροί, *περβολάροι*, μὲ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου, ἐπιστρέφουν στὸ χωριὸ ἀπὸ τὰς διαφόρους ἐργασίας των, εἰς τὰς ὁποίας ἀπὸ τὴν πρωίαν μετέβησαν. Καὶ ἀφ' οὗ πρῶτον σταυλίσουν καὶ παχίσουν τὰ ἀροτριῶντα, *καματερά* καὶ *ζεγάρια*, καὶ τὰλλα φορητὰ ζῶα, διὰ νὰ μὴν *κουριάσουν* μὲ τὰς κόττες ἢ μὴν *πέσουν* μὲ τὰ *λυχνάρια*, ὅπως λέγουν διὰ τοὺς κοιμωμένους πολὺ ἐνωρίς, διασκεδάζουν λέγοντες αἰνίγματα, λογοπαίγνια, παραμῦθια κ.λ.π.

Ἐν ᾧ οἱ ποιμένες, καὶ ἰδίως οἱ ὄρεσίβιοι, οἱ ὁποῖοι καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν τρέχουν εἰς τὰ ὄρη βόσκοντες τὰ πρόβατά των, μὲ τὸ βασίλειμα τοῦ ἡλίου, ἐπιστρέφουν εἰς τὰ *μαντριά*, τὴ *στάλη*. Καὶ ἀφ' οὗ ἀρμύξουν τὰ πρόβατα, τὰ μετρήσουν, — *προβυζάζουν* τὰρνιά, κατσίκια, *λιανώματα*, — καὶ ὕστερα τὰ κλείσουν, *μαντρώσουν* εἰς τὸ *μαντρί*, γαλομετρήσουν τὸ γάλα εἰς τὸ *λεβέτι*, καὶ ἀφ' οὗ τέλος δειπνήσουν καὶ λογοδοτήσουν τὰ τῆς ἡμέρας πρὸς τὸν *ἀρχισιέλγγα*, πού δηλαδὴ βόσκησαν τὰ πρόβατα κ.λ.π., ὅλο ὕστερα

¹ Εἰς πολλὰ μέρη τὰ αἰνίγματα εἶνε γνωστὰ μὲ διάφορο ὄνομα. Εἰς τὴν Πελοπόννησον λ. χ. λέγονται *παραπούλητα, ξεπονήτα, κάστρα* ἢ *καστράκια*, καὶ *βορέτα*. Καὶ ἔλαβον φαίνεται τὸ ὄνομα αὐτό, διότι πωλοῦνται καὶ ἀγοράζονται ἀπὸ τοὺς ἀσκουμένους εἰς τὴν λύσιν αὐτῶν *πολιτεῖες* ἢ *κάστρα*. Εἰς τὴν Ἡπειρον, Θεσσαλίαν καὶ Αἰτωλῷ-Ἀκαρνανίαν, λέγονται *ἀπκαστά, ἀπκασματα* καὶ *παραμαντέματα*: *νὰ σοὺ πῶ ἢ ἀπκαστὸ κιὼν τὰπκάσος*. Εἰς τὰ Ἑπτάνησα λέγονται *παράγκονα* καὶ *μαντέματα*. Εἰς τὴν Σμύρνην, *νοιώσματα* ἢ *νοιώματα*. Εἰς τὴν Κρήτην, *παρασάφρα* ἢ *παρασοῦγια*.

ἀπὸ αὐτὰ, μὲ τάρματα καὶ τὴ φλωκάτη τους, ἐξέρχονται τῆς καλύβης ἢ τοῦ *καλυβόσπιτου*, καί, βρέχει, χιονίζει, ἢ χαρὰ θεοῦ κίνει ὄξω, κοιμῶνται γύρω γύρω στὸ *φράχτη* τοῦ *μαντριοῦ*, φυλάττοντες τὰ πρόβατα ἀπὸ *κλέφτες* ἢ *ἄγρια ζούδια*. Μέσα στὴν καλύβα θὰ κοιμηθοῦν μόνον οἱ *γέροι-γέροι* καὶ *τάνοντα παληόπαιδα, κουτσιούβελα*. Τοιοῦτοτρόπως εἰς τὸν ποιμένα δὲν δίδεται καιρὸς οὔτε κατάλληλος στιγμή νὰ *παίξῃ* ἢ νὰ *πῇ μαντέματα*. Ἐπειτα, ὅλη τὴν ἡμέρα, βόσκει τὰ πρόβατά του, τραγουδώντας, μὲ τὴν ἀχώριστη φλογέρα του, τὰ παιδικὰ τραγούδια, πού τοῦ ἐνέπνευσε ἡ φύσις καὶ τοῦ γέννησε ὁ λεβέντικος βίος του. Καὶ ἂν δὲν τραγουδῇ, θὰ κεντίξῃ μὲ τὸ λεπίδι του, μιὰ *κλίτσα*, ἓνα *ραβδί*, ἓνα *χουλιάρι*, ἓνα *περοῦνι* ἢ ἓνα *Σταυρὸ* ἀπὸ ξύλο *ἀγριληᾶς, βένιας* ἢ *ὀξείας*. Ἐτσι διαβαίνει τὴν ἡμέρα του ὁ πιστικὸς τοῦ βουνοῦ.

Ὁ *ζευγῆτης* . . . ἀπὸ τὸ πρωὶ ὡς τὸ γιῶμα, καὶ ἀπὸ τὸ γιῶμα ὡς τὸ βασίλειμα, σκυμμένος κατὰ γῆς, σκίζει μὲ τὸ *ζεγάρι* του τὸ *χῶμα*, κρατώντας μὲ τὸ *ζεβρί* τὸ *χεροῦλι* τοῦ *ἀλέτρι*, καὶ μὲ τὸ *δεξι* τὴ *βουκέντρα*, κεντρίζοντας τὸ *Μόσκο* καὶ τὸ *Μαῦρο*! . . . Τὸ μάτι του, βλέπει πάντα μιὰ γραμμὴ καὶ χάμον. Τὸ αὐτί του, ἀκούει τὸ *λαχάνισμα*, τὸ *βογγητὸ* τῶν γελαδιῶν, τὸ *τρίξιμο* τοῦ *ζυγοῦ*, τοῦ *σταβάρι*, καὶ τὸ *φρούφρουρο* πού κάμνει τὸ *ἐνί*, ἀνοίγοντας στὴ γῆ *ἀλλάκια* . . . Δὲ χαίρεται, καὶ δὲ θανμάζει ὁ *σκαρτιάς*, τὸν ἀνοικτὸ ὀρίζοντα, πού χαίρεται καὶ θανμάζει ἀπὸ τὰ κορφοβούνια καὶ τὰ *πλάϊα*, τὸ περήφανο καὶ λαμπερὸ βλέμμα τοῦ πετρίτη, τοῦ πιστικοῦ . . .

Τὰ αἰνίγματα λέγονται κυρίως μεταξὺ τῶν νέων καὶ νεανίδων, κατὰ τὰς διαφόρους περιστάσεις καὶ στιγμὰς τοῦ καθημερινοῦ των βίου. Συνηθέστερον ὅμως κατὰ τὰς μακρὰς χειμερινὰς νύκτας.

Μετὰ τὸ δεῖπνον, συνέρχονται εἰς γειτονικὴν οἰκίαν τὰ παιδιὰ καὶ κορίτσια τῶν πέριξ γειτονικῶν οἰκογενειῶν, διὰ νὰ *σκοτώσουν* λίγη

νύχτα. Ἐκεῖ, ἀφ' οὗ συζητήσουν πρῶτον διὰ πολλὰ ἄλλα *περιστατικά* τῆς ἡμέρας, *ἕνας* ἢ *μιὰ* ἀπὸ τὴν συντροφιά, ἐρωτᾷ.

— Δὲ λέμετε *παραπούλητα*; . . .

Ἡ πρότασις γίνεται δεκτὴ, — *λέμετε, λέμετε*, — καὶ ἀμέσως ἐκλέγονται μεταξὺ τῶν δύο ἀρχηγοὶ *μᾶννες*, οἱ ὁποῖοι θὰ ὑπερέχουν εἰς τὰ χρόνια καὶ τὰς γνώσεις τοὺς ἄλλους. Θὰ εἶνε *ἀκουστοὶ* καὶ *πολύξεροι*. Ἡ δὲ *μᾶννης* ἐκλέγουν τοὺς συντρόφους των κατὰ τὸν ἐξῆς τρόπον.

Ἀφ' οὗ χωρισθοῦν εἰς *ζεύγη*¹ δύο, *τρία* κ.λ., τὸ πρῶτον *ζεύγος* ἀποσύρεται εἰς *μίαν* γωνίαν ἢ *πλευρὰν* τοῦ οἴκου, καὶ μὲ τὰ *νῶτα* ἐστραμμένα πρὸς τοὺς ἀρχηγούς καὶ τοὺς ἄλλους συντρόφους, — *διὰ νὰ μὴν τοὺς δοῦν καὶ τοὺς ἀκούσουν τί θὰ ποῦν καὶ τί θὰ κάμουν* —, προτείνει ὁ εἰς ἐξ αὐτῶν εἰς τὸν ἄλλον τοὺς δύο *δάκτυλους*, τὸν *δεύκτην* καὶ τὸν *μεσαῖον* *δάκτυλον*, — *Τοῦρκο καὶ Ρωμηό* —, μὲ τὸ ἐξῆς ἐρώτημα: — *Ποῖόν πέρνεις, Τοῦρκο ἢ Ρωμηό*;

Ἐκεῖνος μὲ *σιγαλὴ* φωνὴ ἀπαντᾷ, λ. χ.

— *Ρωμηό*.

Καὶ συγχρόνως σφίγγει τὸν *μεσαῖον* *δάκτυλον* τοῦ συντρόφου του. Ἀμέσως τότε στρέφει ὁ *πρῶτος* πρὸς τοὺς ἀρχηγούς καὶ ἐρωτᾷ τὸν ἓνα ἐξ αὐτῶν ὁ ὁποῖος ἔχει τὴν *σειρὰ* *πρῶτος* νὰ *διαλέξῃ*, νὰ *ἀρῇ*.

— *Ποῖόν πέρνεις, Τοῦρκο ἢ Ρωμηό*;

Καὶ ἂν ἀπαντήσῃ ὁ ἐρωτώμενος ἀρχηγός: τὸ *Ρωμηό*: λαμβάνων συγχρόνως τὸν *μεσαῖον* *δάκτυλον* τοῦ ἐρωτῶντος, *προσλαμβάνει* εἰς τὸ μέρος του τὸν *ἐκλέξαντα* τὸν *μεσαῖον* *δάκτυλον*, τὸ *Ρωμηό*. Ὁ δὲ ἄλλος *παραλαμβάνεται* ἀπὸ τὸν ἕτερον ἀρχηγόν. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον γίνεται ἡ ἐκλογὴ *διαδοχικῶς* καὶ *μεταξὺ* τῶν ἄλλων *ζευγῶν*.

Μετὰ ταῦτα *κάθονται* *σταυροπόδι*, εἰς μὲν τὴν *μίαν* *πλευρὰν* τῆς *πυρωστίας, γωνίας*, ἢ ὁποῖα *φωτοβολαί* ὅλο τὸ σπῆτι, ἢ *πρῶτη* *ὀμάς*, εἰς δὲ τὴν ἄλλην ἢ *δευτέρα*. Κατόπιν, *ρίπτουν* τὸν *κλῆρον*, *λαχρόν*, *ποιὰ μάννα* θὰ *πῇ* *πρῶτη*. Διὰ τὴν *κλήρωσιν* αὐτὴν *μεταχειρίζονται* πολλοὺς *τρόπους* καὶ *μέσα*. Συνηθῶς ὅμως *μεταχειρίζονται* τὸν ἐξῆς τρόπον.

Εἰς ἀπὸ τοὺς συντρόφους, τῆς *μᾶς* ἢ τῆς

¹ Ἐάν συμβῇ εἰς ἐξ αὐτῶν νὰ μὴν ἔχῃ *σύντροφον*, νὰ εἶνε *μοτὸς*, μένει εἰς τὴν *ἄκρη*, *συμπληρωματικὸς*. Καὶ ἂν κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ παιχνιδίου, ὁ εἰς τῶν ἀρχηγῶν *παραπονεθῇ* πρὸς τὸν ἕτερον, κατὰ τινος συντρόφου του, ὡς *ἀνικάνου* νὰ λύσῃ αἰνίγματα, δὲν ἔχει νὰ τὰ *βοῇ* ἢ δὲν ἔχει νὰ *πῇ*, τοῦ δίδεται ἡ *συγκατάθεσις* νὰ τὸν ἀντικαταστήσῃ μὲ τὸν *συμπληρωματικόν*. Ἐνίοτε καὶ *συμπληρωματικὸς* νὰ μὴν ὑπάρχῃ, νὰ εἶνε *ζυγοί*, ἔάν εἰς τῶν ἀρχηγῶν *παραπονεθῇ* πρὸς τὸν ἕτερον κατὰ τινος συντρόφου του, *συμφωνοῦν* καὶ *ἀνταλλάσσουν* αὐτὸν μετ' ἄλλου κατ' ἐκλογὴν. Συμβαίνει δὲ νὰ λέγονται αἰνίγματα καὶ *μεταξὺ* δύο, *τριῶν* καὶ *τεσσάρων*. Ἀλλὰ τότε δὲν ἔχουν *μᾶννες*, ἀρχηγούς, *χωρὶς συντροφάτα*, ὅπως λέγουν.

ἄλλης ὀμάδος, ἢ καὶ εἰς τῶν ἀρχηγῶν, *κρύπτει* *μεταξὺ* τοῦ *δεύκτην* καὶ *ἀντίχειρος*, δύο *ἄνισα*, *κοντὸ* καὶ *μακρὸ*, *μικρὰ* *ξυλαράκια*, κατὰ τρόπον, ὥστε νὰ βλέπουν μὲν ἡ *μᾶννης* ἢ ἡ *μάννα*, αὐτὰ, νὰ μὴ γνωρίζουν ὅμως *ποιῶνε* τὸ *κοντὸ* καὶ *ποιῶνε* τὸ *μακρὸ*. Καὶ ὁ *ρίπτων* τοὺς *λαχνούς*, *θέτει*, λ. χ. τὸν ἐξῆς ὄρον εἰς τοὺς ἀρχηγούς:

— Ὅποιος *πάρει* τὸ *κοντὸ* — ἢ τὸ *μακρὸ* — θὰ *πῇ* *πρῶτος*.

Τοιοῦτοτρόπως ἡ *μάννα* τῆς *ἐπιτυχούσης* νὰ *πῇ* *πρῶτη*, ὀμάδος, *θέτει* πρὸς λύσιν εἰς τὴν *μάννα* καὶ τοὺς συντρόφους τῆς *δευτέρας* ἓνα *οἰονδήποτε αἰνίγμα*. λ. χ.

Κλειδῶνω *κιᾶμπαρώνω*,

κιὸ κλέφτης εἶνε μέσα. — *Τεῖνε*; . . .

Καὶ ἡ *μάννα* τῆς *δευτέρας* ὀμάδας μὲ τοὺς συντρόφους τῆς *προσπαθεῖ* νὰ λύσῃ τὸ *προταθέν*. Καὶ ἂν μὲν *κατορθώσῃ* τοῦτο, *κερδᾷ* ἀπὸ τὴν *ἀντίπαλον* ὀμάδα ἓνα *κάστρο*, μιὰ *πολιτεία* κ.λ.π. Ἐάν ὅμως δὲν δύναται νὰ λύσῃ αὐτὸ, *ἀπαντᾷ* εἰς τὸν *προτεινάντα*:

— Δὲν τὸ *βρίσκουμε*, *μαρτύρα* το.

— Τί *μᾶς* *πουλάτε*;¹

— Τὸ *χωριό*.

— Δὲν τὸ *πέρνουμε*.

— Τὸν *πλάτανο*.

— Δὲν τὸν *θέλουμε*.

— Τὸ *ποτάμι*.

— Σᾶς τὸ *χαρίζουμε*.

— Τί *θέλετε*;

— Τὴν *Πόλι*.

— *Πάρτε* τὴν.

Καὶ λαμβάνει ὁ *νικήσας* ἀρχηγὸς ἀπὸ τὸν *νικηθέντα* τὴν *Πόλιν*, ἢ ὅ,τι ἄλλο μέρος, μὲ τὴν ἐξῆς *προσφώνησιν*, τὴν ὁποῖαν *ἐπαναλαμβάνει* καὶ δι' οἰονδήποτε ἄλλο μέρος ἡ *θελε* *κερδᾷ*:

Καλῶς τὴν *Πόλι*

μὲ τὰ *πά της*², μὲ τὰ *γὰ της*

μὲ τὰ *ξυλοκάρφιδά της*.

Ὅσα *καρφιά* καὶ *πέταλα*,

στῶν *Τούρκων* τὰ *κεφάλια*,

κίτσα *κεριά* καὶ *λίβανα*,

στῆς *Παναγίας* τὰ *χέρια*.

Καὶ ἡ ὀμάς ἢ ὁποῖα θὰ ἀγοράσῃ τὰς *περισσότητας* πόλεις ἢ *φρούρια* κ.λ.π., *κηρύσσεται* *νικήτρια*. Ἐπὶ δὲ τῆς *νικηθείσης* ἐφαρμόζεται ἡ ἐκ τῶν *προτέρων* *συμφωνηθεῖσα* καὶ *ὀρισθεῖσα* *ποινή*.

Καὶ εἶνε αἱ *ποιναί*, *πολλαί* καὶ *διάφοροι*. Ἄλλοτε, *κάθε* *σύντροφος* τῆς ὀμάδος πού ἐνί-

¹ Οἱ μὴ *εὐρίσκοντες* τὴν λύσιν, *πωλοῦν* εἰς τὸν *αἰνιγματοθέτην*, *χωριά*, *πολιτεῖες*, — αἱ ὁποῖαι θὰ εἶνε ἡ *Κωσταντινούπολις*, Ἡ *Ἀθήνα*, Ἡ *Ναύπλιον*, Ἡ *Πάτρα*, Ἡ *Μεσολόγγι*, Ἡ *Τρίπολις*, Ἡ *Βενετία*, Ἡ *ἱστορικὰ φρούρια* *κάστρα* — ἐξ οὗ καὶ *κάστρα* ἢ *καστράκια*, — ὁ οὐρανὸς μὲ *τάστρα*, ἢ γῆ μὲ τὰ *λελούδια*, ἢ *θάλασσα* μὲ *τάρμενα*, γνωστὰ ὄρη, *ποταμοὶ* καὶ ἄλλα.

² Μὲ τὰ πάντα της, ὅλα της, τὴν Ἁγία-Σοφία κ.λ.π.

κησε, συλλαμβάνει ἀπὸ τὸ αὐτὶ τὸν σύντροφον
τῆς νικηθείσης, μετὸν ὁποῖον ἔδειξε τὰ δάχτυλα,
ὡς περιγεράφομεν ἀνωτέρω, καὶ τὸν ὑποχρεώνει
νὰ μιμηθῇ τὴν φωνὴν ζῶου τινός. Νὰ γκαρίξη¹,
νὰ γλημντροήξη², νὰ καρκαρήξη³, νὰ γκουίξη⁴,
νὰ λυτρήξη⁵, νὰ μουγκήξη⁶, νὰ νιαουρήξη⁷, νὰ
ἀρουλήξη⁸, τριάντα σαράντα κ.λπ. φορές.
Ἄλλοτε πάλιν ὁ νικηθεὶς εἶνε ὑποχρεωμένος
νὰ δεχθῇ ἀπὸ τὸν νικητὴν του, ὠρισμένα ραπί-
σματα, ἢ ὠρισμένες μυτιές χωρὶς νὰ πεισμώση.
Δημοσιεύομεν, μετὰ τῆς λύσεως αὐτῶν, ὀλίγα
ἐκ τῆς ἀνεκδότου συλλογῆς μας:

ΑΡΚΑΔΙΚΑ

- 1
Γαῖδοῦρι μαυρομούτσουνο
πουρνάρια ροκανάει.
ἽΟ φοῦρνος, κλίβανος.
2
Πᾶ γουβὰ βρίσκ' αὐγά,
πᾶ γουβότερα
βρίσκω περσότερα.
ἽΗ πατᾶτες, τὰ γεώμηλα. Ὅσο βαδύτερα σκά-
πτει ὁ κηπουρός, τόσο περισσότερα εὐρίσκει εἰς
τὸ χῶμα.
3
Μαῦρος μπουγᾶς μπουγέβεται
σὲ μιὰ σπηλιά πουκάτου.
ἽΟ ἱερεὺς εἰς τὴν ἐκκλησίᾳ.
4
Βουγκουνῖς ἢ μέλισσα,
καὶ σειῶνται τὰ μέλισσα.
ἽΟ ἱερεὺς καὶ οἱ ἐκκλησιαζόμενοι.
5
Δός μου τὸ φουσκωτό σου
νὰ φουσκώσω τὸ δικό μου.
Τὸ προζῆμι, ζύμη, μαγιά, πὺν δανεῖζεται μία
γειτόνισσα ἀπὸ ἄλλη.
6

ἽΕκεῖ πὺν εἶσαι ἥμιον
Καὶ δῶ πὺν εἶμαι θᾶρθης.
Τὸ παιδί κι' ὁ γέρος.

7
Στατέρι στατερίζεται
κι' ἀπὸ ψηλὰ γκρεμίζεται.
ἽΗ πίπτουσα βροχή.

8
Δυὸ στεκούμενα, δυὸ ἀναπαντεχούμενα
καὶ δυὸ πὺν δὲ μονοιάζουν.
ἽΟ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ, ὁ ἥλιος καὶ τὸ φεγ-
γάρι, καὶ ἡ φωτιά μετὰ τὴν πυρρίτιδα.

¹ Λέγεται ἐπὶ ὄνου. ² Λέγεται ἐπὶ ἵππου. ³ Λέγε-
ται ἐπὶ ὄρνιθος. ⁴ Λέγεται ἐπὶ χοίρου. ⁵ Λέγεται ἐπὶ
κυνός. ⁶ Λέγεται ἐπὶ βοός. ⁷ Λέγεται ἐπὶ γαλῆς.
⁸ Λέγεται ἐπὶ λύκου.

- 9
Πράσινος ὁ οὐρανός, κόκκινες ἢ κάμαρες
μαῦρες ἢ καλόγρηες.
Τὸ καρπούζι, χειμωνικόν, μπλεζονιά.
10
Τριάντα δυὸ ψαριάλογ' ἄλωνίζουν
κῆ κυρα-Μαριά σαρώνει.
Τὰ δόντια καὶ ἡ γλῶσσα.¹
11
Γίδα καραπατάλλα
μαῖδε μαλλὶ καὶ γάλα.
ἽΗ χελῶνα.²
12
Λιγωμένο τὸ βάνω
φουσκωμένο τὸ βγάνω.
ἽΟ ἄρτος ὅταν τὸν ῥίπτουν εἰς τὸν κλίβανον
καὶ ὅταν τὸν βγάνουν.
13
Πῶπ ἐδῶ πῶπ ἐκεῖ,
Πάει στὴ φράχτη κάνει αὐγό.
ἽΗ κολοκυθιά.³
14
ἽΑπιαστο κιὰμᾶλλιαστο
κιὰψαλιδοκούρεφτο.
Τὸ φεῖδι.⁴
15
ἽΑσπρα λάϊα πρόβατα
στὴν ἐρημιὰ κοιμᾶνται.
Τὰ σμέρτα. Οἱ λευκοὶ καὶ μέλανες καρποὶ
τῶν μυρτιῶν.⁵
16
Τέντα τέντα τεντωτὴ
κῆνας στῦλος τὴν κρατεῖ.
ἽΗ μανιτᾶρα, ἀμανίτης, μανίτα.⁶
17
Χίλιοι μίλιοι πάγεναν.
ἽΕνας τοὺς ἀπάντησε,
τόνομα τοὺς ἔλλαξε,
πίσω τοὺς ἐγύρισε.
Τὸ σιτάρι, ὁ μῦλος, καὶ τᾶλέβρι.⁷

¹ Βλ. παραλλ. Μιχ. Λελέκου Δημ. Ἀνθολογία, 1868,
Ἀθῆναι, σελ. 171, ἀριθ. αἰνίγ. 4.
² Βλ. παραλλ. Ἀθ. Σακελλαρίου Κυπριακά τόμ. Γ',
σελ. 134, ἀριθ. αἰνίγ. 8, καὶ Μ. Λελέκου Δημ. Ἀνθο-
λογία, σελ. 170, ἀριθ. αἰνίγ. 5, καὶ Π. Παππαζαφειρο-
πούλου Περισυναγωγὴ γλωσσικῆς ὕλης καὶ Ἑθίμων,
σελ. 316, ἀριθ. αἰνίγ. 2.
³ Βλ. παραλλ. Ἀθ. Σακελλαρίου Κυπριακά, τόμ. Γ',
σελ. 135, ἀριθ. 23.
⁴ Βλ. παραλλ. Μ. Λελέκου Δημ. Ἀνθολογία, σελ. 173,
ἀριθ. 3.
⁵ Βλ. παραλλ. Ἑφ. Φιλομαθῶν 22 Δεκεμβρίου 1868,
σελ. 1674, ἀριθ. φύλλου 687, ἀριθ. αἰνίγ. 13, μετὰ τὴν
ἐπὶ τὰ γράμματα, καὶ ἑτέραν Περ. Φιλ. Ἑλλ. Συλλ. Κων-
σταντινουπόλεως 1872-74, τόμ. Ζ'-Η', σελ. 515, ἀριθ. 23.
⁶ Βλ. παραλλ. Περ. Φιλ. Συλλ. Κωνσταντινουπόλεως
1872-74, τόμ. Ζ'-Η', σελ. 463, ἀριθ. 1.
⁷ Βλ. παραλλ. Περ. Φιλ. Συλλ. Κωνσταντινουπό-
λεως 1872-74, τόμ. Ζ'-Η', σελ. 514, ἀριθ. 7.

- 18
ἽΕνα θᾶμμα, σὰν τί θᾶμμα!
ἽΗταν πέντε κεφαλᾶς,
τέσσερες ἀναπνοάς.
Χέρια πόδια εἴκοσι
καὶ νύχια ἑκατό.
ἽΟ κηδεύμενος νεκρός.¹
19
ἽΟ γιός μ' ὁ τίς κι' ὁ κατοπαλουκωτής,
χίλια νὰ πῆς καὶ πάλε νὰ μὴν τὸ βρῆς.
ἽΟ σκαντζόχερας, ἀκανθόχοιρος.²
20
ἽΟ γιός μ' ὁ κοντο-Θόδωρος
ζώνεται ξεζώνεται
καὶ πάλε ματαζώνεται.
Τὸ ὕδροβάρελον ἢ οἰνοβάρελον ἐπισκενα-
ζόμενον.

ΚΡΗΤΙΚΑ³

- 21
ἽΕτοὶ πάνου στὸ οὐράτσι⁴
κάθεται νὰ κοπελάτσι
καὶ ζητεῖ νερό κιὰλάτσι
καὶ στὸ κάρβουνον νὰ κάτση.
ἽΟ μανίτης μανιτᾶρα.⁵
22
Τὸ τυρὶ τὸ τυρορέτο
ὅλοι τρῶν καὶ γεύονται το,
καὶ στὴν τάβλα δὲν τὸ θέ το.
Τὸ γάλα ἀπὸν βυζάνει ἢ γυνάικα. Τὸ μητρι-
κὸν γάλα.
23
Σῆνα περβολάτσι μπῆκα
βρίσκω ἕνα κοριτσάκι
τσαὶ τοῦ σιζῶ τὸ φουστάνι,
ξανθομούστακο μοῦ φάνη.
Τὸ ξενικόσταρο, καλαμπόκι, ἀραποσίτι.
24
ἽΑπόξω μαγλινὸ⁶
κιὰπὸ μέσα μαλλιαρό,
κιὰπὸ μέσα στὸ μαλλὶ
ἔχει μιὰ μπουτσὶα καλή.
Τὸ κάστανο.
25
Νὰ τὴ δῆς νὰ φοβηθῆς,
νὰ τὴ φάῃς νὰ φραθῆς.
ἽΗ ἀγκινάρα.

¹ Βλ. παραλλ. Περ. Φιλ. Ἑλλ. Συλλ. Κωνσταντι-
νουπόλεως 1872-74, τόμ. Ζ'-Η', σελ. 516, ἀριθ. 33.
² Βλ. παραλλ. Ἑφ. Φιλομαθῶν 22 Δεκεμβρίου 1868,
φύλλ. 682, ἀριθ. 25.
³ Ταῦτα, ὡς καὶ πλεῖστα ὅσα ἄλλα Κρητικὰ λαογρα-
φήματα, ἤκουσα ἀπὸ τὸν 18ετὴ Σταθὴ Καντεράκη ἀπὸ
τὸ χωρίον Σελινά τῶν Ἀποκορώνων.
⁴ Μικρὸς λόφος, βουνάκι.
⁵ Βλ. ἀνωτέρω τὸ ὑπ' ἀριθ. 14.
⁶ Γυαλιστερό, λεῖον.

- 26
ἽΕνα προᾶμμα εἶνε κίοντε νε μικρό, δὲν κου-
νεῖ, κιᾶμα γεράση τρέχει.
ἽΟ ἀγγοῦδαρος.¹
27
Πάπλωμα παπλωματίζει,
χάμες θέτει καὶ μουγκρίζει.²
ἽΗ θάλασσα.
28
ἽΑποὺ πάει ὡς τὰ Χανιά,
θωρῶ τὴ θειά μου καὶ γελᾷ.
ἽΗ φωτιά.
29
ἽΑνοιγοκλείει ὁ μαλλιαρὸς
τσαὶ μπένει ὁ θυμωμένος.
Τᾶσκι καὶ τὸ κρασί.³
30
ἽΗ μάννα γελᾷ
τὴ θυγατέρα ργάζεται.
Τὸ ληόδεντρο καὶ τὸ ληόκαρπο.
31
Πέντε παράδες ἔδωκα
τσαὶ πῆρα σε κερά μου.
Τσαὶ σὲ γυρίζ' ἀνάσκελα
τσαὶ κάνω τὴ δουλειά μου.
ἽΗ σκάφη ἀπὸν ζυμώνουν.⁴
32
Δίπλα δίπλα πάει
κιὰρβανίτικα φωνάζει.
ἽΟ καβρός, κάβουρας, καρκῖνος.
33
Χιλιοτρύπητο λεῖγι
καὶ σταλιά νερό δὲ χύνει.
Τὸ σφουγγάρι, σπόγγος.⁵
34
ἽΑωνίδα⁶ μαλλιαρὴ
πίνει νερό δὲν κατουρεῖ.
ἽΗ ὄρθα, ὄρνιθα, κόιτα.
35
ἽΕνα σκοινάκι ἔχω
κιὰναλέω κιὰναλέω⁷
καὶ τὴν ἄκρη του δὲ βρίσκω.
ἽΗ στράτα, δρόμος.
¹ Χόρτον ἄγριον.
² ἽΕνοσε τὴν ἀκτὴν, ἀμμουδιά.
³ Βλ. παραλλ. Δημ. Ἀνθολογία Μ. Λελέκου, σελ.
172, ἀριθ. 6.
⁴ Βλ. παραλλ. Ἀθ. Σακελλαρίου Κυπριακά, τόμ. Γ',
σελ. 134, ἀριθ. 1.
⁵ Βλ. παραλλ. Ἀθ. Σακελλαρίου Κυπριακά, τόμ. Γ',
σελ. 134, ἀριθ. 10.
⁶ Ἀγοριάκαθον.
⁷ Μαζώνω, διπλώνω, συντομεύω.

36

Στὸ ντένι ντένι ¹ κρέμεται
στὸ κάμπιανο ² πουλιέται
καὶ τὰποκοκαλάτζι του ³
στὴν κοπρὰ κυλιέται.

⁴ Ο καρπὸς τῆς ἐλῆας.

37

Ὁ μπάρομπας μ' ὁ μακρὸς
ἔχει στὴν κορφή ζγένεια.

Τὸ ἀσιάχι.

38

Ὁ πετεινὸς ἀτζάτος,
ὁ μακροποδαράτος,
ἀποὺ πατεῖ καὶ πέρνει
καὶ ψώματα δὲ λέει.

Τὸ κατάρι, στατήρ ⁴.

39

Ἡ κοιλιά μου τῇ κοιλιά σου
τσαὶ στὴ μέση παλουκάτσι.

⁵ Ο χερσόμυλος ⁵.

¹ Ἀκρὴ ἄκρη, στοὺς κλώνους. ² Ζυγαριά. ³ Ὁ κόκκος, κουκκουτζί, ληοκουκκι.

⁴ Βλ. παραλλ. Ἀθ. Σακελλαρίου Κυπριακά, τόμ. Γ', σελ. 134, ἀριθ. 14.

⁵ Βλ. παραλλ. Ἐφ. Φιλομαθῶν 1868, σελ. 1674, ἀριθ. αἰνίγ. 17, καὶ Ἀθ. Σακελλαρίου Κυπριακά, τόμ. Γ', σελ. 135, ἀριθ. 22.

ΜΑΓΕΜΜΕΝΗ ΕΝΘΥΜΗΣΗ

Τὸν εἶχαν βάλει νὰ ἀνοίξῃ ἓνα λάκκο. Εἶχε δυὸ μέρες πού δούλευε. Συχνὰ αἰσθανόταν τὸ στόμιο τοῦ λάκκου νὰ φράζεται ἀπ' τὸ κεφάλι τοῦ Κολίδα, τοῦ ἐπιστάτη, πού ἐρχότανε σιγὰ καὶ ἔσκυβε νὰ δῇ τί κάνει καὶ γιὰ νὰ τὸν βοηθήσῃ νὰ βγάλῃ τὸ χῶμα καὶ τὶς πέτρες ἐπάνω.

Συλόλυτος μὲ τὰ πόδια στὴν ὑγρὴ γῆ, ἔσκαβε, χτυποῦσε τὴ σάπια πέτρα, γιὰ νὰ τὸν βαθύνῃ ὡς πὺν νὰ βρῇ νερό.

Ὁ νοῦς του ἔτρεχε, ὅσο δὲν αἰσθανόταν τὸ στόμιο φραγμένο, ἔτρεχε σὲ μακρινὰ ἐπεισόδια τῆς παιδικῆς του ἡλικίας, σὲ ἱστορίες, πού εἶχε ἀκούσει πρὸ πολλῶν χρόνων, τὰ ὅποια εἶχε ἀπὸ πολλά, πολλὰ χρόνια λησμονήσει, καὶ τὰ ὅποια τώρα καὶ λίγον καιρὸ ἐρχόνταν καὶ ξαναρχόνταν, παράξενα, τὶς ὥρες τῆς δουλειᾶς του, σὰ νὰ δούλευε καὶ ὁ νοῦς του ἀνεξάρτητος ἀπ' αὐτόν, δούλευε ξεδιάβοντας πεθαμένους ἀναμνήσεις.

Αὐτὴ τὴν ἡμέρα, μόλις κατέβηκε στὸ λάκκο καὶ ἄρχισε νὰ δουλεύῃ, στὸ νοῦ του ἦλθε ἓνα ὄνειρο, πού τὴ νύχτα εἶχε δῇ. Μιὰ ἀγάπη του παλιὰ λησμονημένη, πού ὁ ὕπνος εἶχε βγάλει ἀπ' τὰ βάθη τῶν χρόνων. Ἐβλεπε ὅτι ἔτρεχε ζητώντας τὸ σπῖτι μιᾶς κόρης, πού εἶχε ἀγαπήσει ὅταν ἔμπαινε στὸν κόσμο. Καὶ σὰ νᾶταν

40

Σμύγ' ἡ τρίχα μὲ τὴν τρίχα
τσαὶ δροσίζεται ἡ τρύπα.

Τὰ μάθια, μάτια, τσίνοουρα, βλέφαρα ¹.

41

Ὁλήμερα κούλουρος
τσαὶ κάθαργα ξεκούλουρος.

² Ἡ ζώνη, τὸ ζουνάρι.

42

Ὁλήμερα κούτσουρος
τσαὶ κάθαργα τρουλίτης ².

³ Ὁ λύχνος ³.

43

Ἀνάσκελα γεμίζει
τσαὶ μπούμπουρα ⁴ φκερίζει ⁵.

Τὸ φέσι, τὸ καπέλλο, ὁ πῖλος.

ΘΕΟΔ. Δ. ΚΛΗΡΟΝΟΜΟΣ
ΒΑΛΤΕΤΣΙΩΤΗΣ

¹ Βλ. παραλλ. Ἀθ. Σακελλαρίου Κυπριακά, τόμ. Γ', σελ. 134, ἀριθ. 5.

² Πτηνόν, ὁ κορυδαλλός, κατσιουλλέρα.

³ Βλ. παραλλ. Ἀθ. Σακελλαρίου Κυπριακά, τόμ. Γ', σελ. 135, ἀριθ. 27, καὶ Μ. Δελέκου Δημ. Ἀνθολογία, σελ. 174, ἀριθ. 6.

⁴ Ἀπίστομα, μὲ τὸ πρόσωπον πρὸς τὸ ἔδαφος.

⁵ Ἀδειάζει, κενοῦται.

κείνη ἡ ἴδια ἡ γλυκεῖα ἐποχή. Ἀλλὰ τὸ σπῖτι δὲν ὑπῆρχε πιά ἐκεῖ, εἶχε χαθῇ, καὶ ἄλλα ὑψώνονταν μεγάλα, ψηλά. Καὶ καθὼς χτυποῦσε τὶς πόρτες ζητώντας τὴν, ἔβλεπε νὰ προβάλουν καὶ νὰ τὸν κυτᾶζουν ἀπὸ ψηλά παράθυρα ἄγνωστες μορφὲς γυναικεῖες.

Καὶ λυπόταν, λυπόταν πού δὲν τὴν εὑρίσκει!... Σὲ ὅλο αὐτὸ τὸ διάστημα ἡ μορφὴ τῆς κόρης ἦτανε ζωηρὴ στὴ μνήμη του, ζωντανευμένη ἀπ' τὴν ἀπόκρυφη δύναμι, πού ἔχει ὁ ὕπνος. Καὶ ἡ ἀγάπη του ἐκείνη ἡ πρώτη, ἡ παλιὰ, ἡ λησμονημένη, ξανάζησε στὸν ὕπνο του πάλι ὅπως ἦτανε τότε, καὶ πῶς πολὺ ἴσως ἀκόμα. Θυμῆθηκε τώρα, ὁ Μαρκούλης, πού ὅταν τὴν χαιρετοῦσε καὶ αὐτὴ ἔσκυβε ντροπαλὴ τὸ κεφάλι, τοῦ ἀπαντοῦσε ἡ μικρὴ ἀδελφὴ τῆς, πού πάντα σχεδὸν τὴν συνόδευε. Καὶ εἶχε αὐτὴ μιὰ βραχνή, βραχνὴ φωνή!...

Θυμᾶται, ὅτι ὅταν ἡ ἀγάπη του πῆγαινε στὸ καλλίτερο καὶ ἡ κόρη σήκωνε τὰ ντροπαλά τῆς μάτια, πού μέσα παίζανε ἡ γλύκα καὶ ἡ ντροπή, καὶ τὸν κύταζε, τραβήχθηκε χωρὶς τίποτα, χωρὶς αἰτία. Γιατί; Γεμάτος χαρὰ, πού τὸν γύριζε τρελά, λησμονοῦσε, λησμονοῦσε καὶ δὲν θυμώταν πολὺ, πολὺ στὸν στρόβιλο κείνον τῆς τρελῆς χα-

ρᾶς τοῦ νέου πού μπαίνει στὸν κόσμο, στὴ ζωὴ!... Ὅλα τὰ βλέπει παιχνίδια καὶ τὴν ἀγάπη αὐτὴ, καὶ τρέχει σὰν τρελὴ μέλισσα, πού δὲν ξέρει σὲ ποιὸ λουλούδι νὰ καθήσῃ, θαμπωμένη ἀπ' τὰ πολύχρωμα λουλούδια, ἀπ' τὴν καινούργια ζωὴ!...

Τὸ στόμιο τοῦ λάκκου φράχθηκε ἀπ' τὸ κεφάλι τοῦ Κολίδα, ἔπειτα ἀκούσθηκε ἡ φωνὴ του — Δὲν τᾶκουσες τὸ σφύριγμα;

Μιλοῦσε τρομερὰ μὲ τὴ μῦτη.

— Ὁχι! Πού νὰ τᾶκούσω ἐδῶ! τοῦ ἀπήντησε ὁ Μαρκούλης, καὶ μὲ μιᾶς θύμωσε μὲ τὸν ἑαυτό του. Δὲν ἤθελε πολλὰ λόγια μὲ τὸν Κολίδα. Τὸν μισοῦσε! Ἦταν αὐτὸς ὁ ἔμπιστος τοῦ ἐργοστασίου, ὁ σπιούνης, ὁ προδότης!

Ἀνέβηκε πάνω.

Ἡ αὐλὴ ἦταν ἔρημη. Ὁ Κολίδας εἶχε φύγει. Δυὸ μόλις ἐργάτες, ὁ ἓνας μ' ἓνα μαντίλι κόκκινο στὸ κεφάλι του σὰ σαρίκι, ἔβγαιναν ἐκείνη τὴ στιγμή ἀπ' τὴν μεγάλη πόρτα. Πῶς πέρα ἀπ' τὸν λάκκο μιὰ κατσίκια ἄσπρη, σηκωμένη ὀρθία καὶ στηριγμένη μὲ τὰ δυὸ τῆς τὰ μπροστινὰ πόδια σ' ἓνα δενδράκι, προσπαθοῦσε νὰ φάῃ τὸ πράσινο φύλλωμά του. Ἀφῆσε τὴν κατσίκια στὴν ἐργασία τῆς, ἂν καὶ γιὰ μιὰ στιγμὴ, ἔτσι περαστικά, θαμπὰ τοῦ ἦλθε ἡ σκέψη νὰ τὴν διώξῃ, ἀλλὰ τὸ λησιμόνησε καὶ προχώρησε πρὸς τὴν ἔξοδο, περνώντας ἐμπρὸς ἀπ' τὶς ἀνοιχτὲς πόρτες τοῦ ἐργοστασίου, πού ἄφιναν νὰ φαίνωνται μέσα μηχανές, ρόδες, λουριά καὶ μιὰ σπῖθα, στὸ βάθος τὸ σκοτεινὸ, σὰ μάτι, ἓνα καὶ μοναχό, τέρας, πού ξεκουραζόταν.

Εἶχε φθάσει στὴν ἔξοδο ὅταν μιὰ γυναῖκα μελαχροινὴ, λίγο παλαιά, μὲ τὰ χεῖλια κατακόκκινα, τὸν φώναξε ἀπὸ ἓναν ἐξώστη πέτρινο ἐνὸς μικροῦ σπιτιοῦ, πού βρισκόταν στὸ βάθος τῆς αὐλῆς τοῦ καταστήματος, τριγυρισμένο ἀπὸ δένδρα καὶ λουλούδια.

— Θὰ φᾶς ἔξω; τὸν ρωτοῦσε.

Στράφηκε καὶ τὴν εἶδε καὶ δὲν τῆς ἀπήντησε, ἐνῶ εἶχε ἀκούσει τί τοῦ ἔλεγε. Αὐτὴ ἐπανελάβε τὴν ἐρώτησί της.

— Ναί! τῆς εἶπε ἀπότομα καὶ βγῆκε ἔξω.

Ἀντικρὺ σχεδὸν τοῦ καταστήματος μέσα σ' ἓνα μαγερεῖο ἦτανε πλῆθος ἐργάτες, ἄλλοι ὀρθιοί, κινούμενοι δῶ καὶ κεῖ, ἄλλοι καθισμένοι, ὅλοι ὁμῶς φωνάζοντας καὶ βουίζοντας σὰ μέλισσες γύρω ἀπὸ κλαδὶ γεμάτο λουλούδια.

Ὁ Μαρκούλης δὲν διευθύνθηκε κεῖ, ἀλλὰ προχώρησε πέρα. Κατέβηκε ἓνα κατηφορικὸ δρόμο ὅπου ἀπ' τὴ μιὰ μεριά ὑπῆρχε βάρανθο, μισογεμισμένο τώρα ἀπὸ σκουπίδια καὶ σκουρογιᾶς τοῦ χυτηρίου, ἀνέβηκε ἄλλον καὶ βγῆκε στὸν κύριο δρόμο.

Πέρα λίγο ἀπ' τὸν σκονισμένο δρόμο, πάνω σὲ μιὰ κολώνα ἀρχαία ἐκτεμένη κάτω σὰν Τίτνας συντριμμένος ἀπ' τὴν πάλι μὲ τοὺς θεοὺς, ἓνας ἀδύνατος, ψηλὸς μὲ καπέλο μὲ πολὺ πλα-

τεῖς γύρους καὶ γυροτὺς σὰ φτεροῦγες γέρικον ὀρνέον, εἶχε σκαρφλώσει. Μόλις εἶδε τὸν Μαρκούλη περνώντας τὸν σκονισμένο δρόμο, ἐγλύσθησε κάτω καὶ περίμενε νὰ πλησιάσῃ. Ἀλλ' ὁ Μαρκούλης βάδιζε ἀργά, καὶ αὐτὸς ἔχασε τὴν ὑπομονή.

— Ἐλα ντέ! τοῦ φώναξε ὑψώνοντας τὸ κεφάλι ἀπὸ ἓνα δοδάκινο, πού τὸ χῶριζε σὲ κομμάτια χωρὶς νὰ τὸ ἀποχωρίζῃ ἀπ' τὸ κουκούτσι του.

Ἦταν αὐτὸς ἓνας φίλος τοῦ Μαρκούλη, πού πάντα σχεδὸν μ' αὐτόν ἔκανε παρέα. Τὸν ἔλεγαν Φουρλὴ καὶ ἦταν ὀλιγόλογος πολὺ. Καὶ ἔτσι τεριάζανε, γιατί καὶ ὁ Μαρκούλης δὲν μποροῦσε νὰ ὑποφέρει τὶς μεγάλες διμιλίες.

Μαζύ, δίπλα χωρὶς νὰ μιλοῦνε, προχωροῦσαν μέσα σ' ἓνα δρομίσκο, πού ἀπ' τὴν μιὰ μεριά του καὶ τὴν ἄλλη ὑπῆρχαν πεῦκα καὶ χαμῶκλαδα ψηλά, ἴσαμε σχεδὸν ἀνάστημα ἀνθρώπου κοντοῦ. Ὁ Μαρκούλης βάδιζε μὲ τὸ κεφάλι χαμηλωμένο. Κάτι ὅμοιο μὲ ἀνάμνησι ἔκανε νὰ φανερωθῇ μέσα σ' ἓνα ξαφνικὸ θάμπωμα τοῦ νοῦ του, σὰ νὰ συντρίβε, ἢ νὰ προσπαθοῦσε κατὶ νὰ συντρίψῃ, νὰ πετάξῃ γιὰ νὰ βγῇ, καὶ τὸν ἔκανε αὐτὸ νὰ σηκώσῃ τὸ κεφάλι καὶ νὰ περπατήσῃ πῶς γρήγορα καὶ νευρικὰ.

— Μὰ τί ἔπαθες; τὸν ρώτησε ὁ Φουρλὴς ξαφνιασθεῖς.

— Τίποτα! εἶπε αὐτὸς καὶ μὲ βία στάθηκε.

Αὐτὸ τὸ ὅμοιο μὲ ἐνθύμηση πόσες καὶ πόσες φορὲς δὲν τὸ αἰσθάνθηκε σὲ στιγμὲς στενοχωρίας κρυφῆς πάντα, χωρὶς ποτὲ νὰ βγῇ νὰ φανερωθῇ!

Μόλις στρίψανε τὸν δρομίσκο αὐτόν, πού ἀντὶ μυρουδιῶν λουλουδιῶν ἐγείμυε ὁ ἀέρας ἀπὸ βρόμα ψοφημοῦ, βρέθηκαν ἀντικρὺ μιᾶς παραγκούλας, πού δυὸ τραπέζια στρογγυλά σιδερένια, χωρὶς καρέκλες, ἔξω ἀπ' τὴν πόρτα τῆς ἔδειχναν ἀντὶ ἐπιγραφῆς τί ἦτανε κεῖ.

Μέσα στὴν παραγκούλα μιὰ παρέα ἀπὸ ἐπτά κακωντυμένους, καθισμένους τριγύρω σ' ἓνα τραπέζι, παίζε χαρτιά. Ὅλων τὰ μάτια ὑψώθηκαν γιὰ λίγο στὴν εἴσοδο τοῦ Μαρκούλη καὶ τοῦ συντρόφου του καὶ πάλι πέσανε στὰ χαρτιά.

Καθίστανε κοντὰ στὸ παράθυρο, ἐνῶ τὴν ἴδια στιγμὴ ξεριζώνανε ὁ κρασολῶλης, ἓνας ἀνδράκλας ξανθός, μὲ πολλὰ μαλλιά καὶ χωρισμένα στὴ μέση, πίσω ἀπὸ ἓνα ψηλὸ τεῖχος φορτωμένο μπουκάλες, καὶ τοὺς πλησίαζε ἀπότομα σὰ νὰ ἤθελε νὰ τοὺς ριχτῇ νὰ τοὺς χτυπήσῃ.

— Κρασί! τοῦ εἶπε ὁ Φουρλὴς. Καὶ ἀπὸ κείνες τὶς μαριδιτὲς τὶς ξεροψημένες!...

Καὶ καθὼς ὁ κρασολῶλης ἔφραγε χωρὶς νὰ πῇ λέξι, τοῦ φώναξε:

— Καὶ μισὸ ψωμί!

Ὁ Μαρκούλης ἐπροσπάθησε νὰ κυττάξῃ αὐτοὺς, πού ἔπαιζαν. Ὁ Φουρλὴς ἔβγαλε ἀπ' τὴν τσέπη του μιὰ κηρωλία καὶ ἄρχισε νὰ ζωγρα-

φίξη πάνω στο σιδερένιο τραπέζι έναν άνθρω-
πάκον αγριόμουτρον.

Τὸ κρασί ἤλθε καὶ τοὺς διέκοψε, ἀλλ' ὁ Φουρ-
λῆς εἶχε τελειώσει τὴ ζωγραφιά του. Εἶχε βάλει
στὸ χέρι τοῦ ἀνδρωπάκου ἕνα τρομερὸ μαχαίρι.
Ὁ Μαρκούλης ἄμα ἤπιε δυό, τρία ποτήρια,
αἰσθάνθηκε μιὰ ἡσυχία. Ὁ νοῦς του, ποὺ
ἔμοιαζε σὰ μυρμηγκοφωλιά, τὴν ὥρα ποὺ ἔχουνε
ἔξοδο τὰ μυρμηγκία, ἡσύχασε. Ἀλλ' εἶδε ξαφνικά
μέσα στὴν ἡσυχία κείνη κάτι θλιβερὸ νὰ στέ-
κεται, ποὺ τὸν ἐνόηλε. Ἦταν ἡ γυναῖκα, ποὺ
τὸν εἶχε φωνάξει ἀπ' τὸ σπιτάκι ποὺ ἦτανε στὸ
βάθος τῆς αὐλῆς τοῦ καταστήματος, καὶ τῆς
εἶχε αὐτὸς ἀπαντήσει πολὺ ἀπότομα. Καὶ αἰσθα-
νόταν γιαντὸ λύπη. Κάτω ὅμως ἀπ' αὐτὴ τὴ
λύπη σὰν κοιμισμένα κύματα, αἰσθάνθηκε θυμὸ
καὶ ἀγανάκτησι.

— Γὰ νύττα κεῖ!...

Ὁ Φουρλῆς κατὶ τοῦ ἔδειχνε ἔξω. Ἐκύτταξε.
Τοῦ ἔδειχνε ἕνα σκελετὸ χάριτον ἀητοῦ, ποὺ
κρεμώταν ἀπ' τὰ κλαδιὰ μιᾶς πιπεριάς.

— Εὐτυχισμένη ἐποχή!... Τὰ χρόνια περνοῦνε,
πάνε!... εἶπε ὁ Φουρλῆς κουνώντας τὸ κεφάλι.

Ὁ Μαρκούλης σκέφθηκε. Γιατί νὰ πῇ εὐτυχι-
σμένα, ἀφοῦ ἐρχόνταν, τρέχανε γιὰ δῶ; Τὸ ἀποτέλε-
σμα! Γιατί νὰ λυποῦνται τὰ χρόνια, ποὺ περνοῦνε;

Καὶ αἰσθάνθηκε εὐχαρίστησι, ποὺ ὁ κόσμος
ἦτανε ψεύτικος, ὑπῆρχε ὁ θάνατος καὶ τὰ χρό-
νια φεύγανε!...

Ἐξω ὁ καιρὸς εἶχε χαλάσει. Ἐνα σύννεφο
ἐρχόταν σκοτεινὸ σὰν ἀπέραντο μαῦρο τέρας,
ἐχθρὸς τοῦ ἡλίου, ρίχνοντας σκοτάδι... Ὁ ἥλιος
χανόταν. Ἀνεμος ἄρχισε νὰ φυσᾷ, καί, σὰ νάταν,
αὐτὸς, ἡ πνοὴ τοῦ τέρατος, ποὺ ἐρχόταν, ὅλα
τὰ ἴσια δένδρα, τὰ ἀκίνητα, γείρανε τὶς κορυ-
φές των, τὰ κλαδιὰ των, καὶ ἀρχίσανε νὰ τρέ-
μουν... Ἡ παρέα, ποὺ ἔπαιζε χαρτιά, τὰ ἔφησε
πάνω στὸ τραπέζι καὶ κύτταξε ἔξω. Ἐνας μὲ
κόκκινο λαίμοδετή καὶ σκοῦρο πονκάμισο, ση-
γώθηκε στὸν ὄμο τοῦ κοντινοῦ του, σηκώθηκε
μὲ κόπο καὶ πλησίασε στὴν πόρτα καμπούριαστός.

— Μωρέ! ἔκανε ὑψώνοντας τὸ κεφάλι χωρὶς
νὰ ἀφήσῃ τὸ καμπούριασμα.

Ὅλοι σηκωθήκανε σέροντας τὶς καρέκλες στὰ
πίσω καὶ ὀριήσανε, σὰν παιδιὰ σχολείου, στὴν
πόρτα.

— Πάει, γάλασε ὁ καιρὸς!

— Πάει ὁ ἥλιος!

— Μωρέ, τί τὸν λυπᾷσαι; Μᾶς ἔχει κάρφει τὴ
γούνα κι' αὐτός!

— Σκοτεινιά! Μαυρίλα!

Στὴ φυλακὴ μᾶς πήγαιναν,
στὰ σίδερα τὰ μαῦρα!...

Ἀρχισε ἕνας νὰ τραγουδᾷ κουνώντας τὸ κε-
φάλι δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ καὶ γέροντας στὴν πόρτα.

— Σώπα ρέ! τοῦ φώναξε κείνος μὲ τὸν κόκ-
κινο λαίμοδετή.

— Νὰ δῆτε ὅτι θάχουμε βροχὴ καὶ βροχὴ!...

— Ἀς βρέξῃ φωτιά!

— Ἀς χαθῇ ὁ κόσμος!

— Καὶ οἱ φυλακῆς!

— Γὰ κυτᾶτε ἕνα πῶς γυρίζει σὰ φεῖδι καὶ
κουλουριάζεται!

— Ἐχουνε ψυχὴ τὰ σύννεφα!

— Τώρα σὲ λίγο θὰ γεννήσουν!

— Τὸ νερό!

— Τὴ φωτιά!

Ἐνας κινήθηκε πρὸς τὸ τραπέζι.

— Πάμε νὰ φύγουμε; εἶπε.

— Πάμε, πάμε!

— Ἀχ, ἂν ἔβρεχε κρασί!

— Τί λές, μωρὲ κουτέ; Θὰ μᾶς ἄφιναν νὰ
μαζέψουμε; Θὰ τόκαναν εὐθὺς τοῦ Δημοσίου!

— Καὶ δόστου φρόρο!

Ἡ παρέα ἔφυγε. Ὁ Μαρκούλης καὶ ὁ Φουρ-
λῆς ἔμειναν μόνοι μέσα στὴν παραγκούλα,
γιατὶ καὶ ὁ κρασοπώλης εἶχε χαθῇ.

Ἐξαφνα ὁ Φουρλῆς κύταξε καλὰ τὸν Μαρ-
κούλη, στρίβοντας τὸ μουστάκι του ἔπειτα
ἀκουμπώντας σιγαλὰ τὴ γροθιά του στὸ τρα-
πέζι καὶ πάνω στὴ ζωγραφιά του τὴ μισοσβυ-
σμένη, ἔρριξε τὰ μάτια του σ' αὐτὴ καὶ εἶπε:

— Δέ μοῦ λές, Μαρκούλη, εἶσαι καλὰ βέβαιος,
ὅτι ὁ συγγενής, ὁ καταστηματοῦχος, αὐτὸς δι-
λαδὴ τῆς γυναίκας σου, εἶνε σωστὸς συγγενής;
Εἰλικρινής;

Ὁ Μαρκούλης ταράχθηκε, κιτρίνισε.

— Τί θές νὰ πῇς; ῥώτησε.

— Νά!... ἀπήντησε ὁ Φουρλῆς, ἀνοίγοντας
τὸ χέρι του σὰ νὰ τοῦ ἔδειχνε αὐτὸ ποὺ ἔλεγε
μέσα κεῖ, καὶ κυτᾶζοντας αὐτὸν κατάματα. Δὲν
καταλαβαίνει;... Πῶς πρέπει νὰ σ' τὸ πῶ;...
Μάλλα λόγια εἶνε συγγενής, ἢ πατᾶ τὴν συγγέ-
νεια;... Δὲν καταλαβαίνει; Ἐγὼ σ' ἔχω γιὰ
ἔξυπνο ἄνθρωπο!... εἶμαι φίλος σου καὶ ἔχω
ἐνδιαφέρον νὰ σ' τὸ πῶ!...

Ὁ Μαρκούλης δὲν ἄκουγε πιά. Ἀκουγε φω-
νὲς ἄλλες μέσα του, πληθος, σὰν ὅλη ἐκείνη
τὴν ἡσυχία, ποὺ αἰσθανόταν, νὰ ἐγέμιζε ἀπὸ
φωνές, ποὺ ἡ κάθε μιὰ προσπαθοῦσε νὰ τοῦ
πῇ διαφορετικὰ ἀπ' τὴν ἄλλη πράγματα!...

Καὶ ἔξω ὁ καιρὸς πάλι ἔφραχνε. Τὸ μαῦρο
σύννεφο μόνο φοβέρισε καὶ πέρασε. Ὁ ἥλιος
πάλι ἔλαμψε.

Ὁ Φουρλῆς ξακολουθοῦσε νὰ μιλᾷ.

Ὁ Μαρκούλης ἄκουσε στὰ τελευταῖα μιὰν
ἐρώτησι, ποὺ τοῦ ἔκανε ὁ Φουρλῆς.

— Ἐκαμα, ἢ δὲν ἔκαμα καλά;

— Ναί! εἶπε χωρὶς νὰ ξέρῃ καλὰ γιατί τὸ ἔλεγε.

Στὴ στιγμαία σιωπῇ, ποὺ ἔγινε, ἀκούσθηκε
μιὰ φωνὴ βραχνή νὰ τραγουδᾷ ἕνα παλιὸ
τραγούδι.

Ὁ Φουρλῆς πλησίασε περισσότερο τὴν καρέ-
κλα του καὶ τοῦ εἶπε:



ΣΕΙΑΗΝΟΣ

ΥΠΟ ΓΙΟΡΝΤΑΕΝΣ

— Ἀκου δῶ!... Ἔτσι μὴν τὰφήσης; Τὸ
πρᾶμα αὐτὸ θέλει ἐκδίωξι! Αἷμα!

Ὁ Μαρκούλης τὸν κύταξε καὶ τὸν εἶδε νὰ
ἔχῃ τὰ φρύδια σουφρωμένα καὶ ἀπ' τὰ μάτια
του νὰ βγαίνει μιὰ ἀκίνητα σκληρὴ, ἄγρια.

Καί, χαμηλώνοντας ἔπειτα ὁ Φουρλῆς τὸ
κεφάλι καὶ γέροντας αὐτὸ στὸν ὄμο, τοῦ εἶπε
κυτᾶζοντας ἄλλοῦ.

— Ἀκου δῶ!... Ἀσε καὶ ἔχω τὴν ιδέα μου.
Θὰ τὸν κάνω νὰ χορέψῃ στὸ ταψί!... Γιὰ ἄκουσε!

Ἀρχισε σιγὰ νὰ λέγῃ στὸν Μαρκούλη ἕνα
σχέδιο, ποὺ πολλὰ χρήματα τοῦ Σαμπίδη, τοῦ
καταστηματοῦχο, θὰ πέφτανε στὰ χέρια τους.
Καὶ στὸ τέλος θὰ τὸν ἔστελναν νὰ βρῇ τοὺς
πεθαμένους γονιούς του.

Ἔτσι θὰ ἐκδικοῦντο τὴν ἀτιμία τῶν πλου-
σίων, ποὺ μὲ τὰ χρήματά των ἄλλο δὲν κάνουνε
παρὰ νὰ φέρουνε τὴν ντροπὴ στὰ φτωχὰ σπί-

τια! Καὶ ὅταν πέρανε τὸν παρῶ, θὰ τὸ ἔβαζαν
γιὰ τὴν Ἀμερική, ὅπου θὰ ἀρχίζαν νέα ζωὴ!...

Ὁ Μαρκούλης ἄκουγε σφίγγοντας τὸν πᾶγκο,
ἐπειδὴ αἰσθανόταν ζάλη σὰ νὰ φοβόταν νὰ μὴν
κυλισθῇ σὲ βάρανδρο, ποὺ ἀνοίγανε τὰ λόγια
τοῦ Φουρλῆ, βάρανδρο μαγικὸ καὶ σατανικὸ μᾶζι.

— Τί λές; τὸν ῥώτησε, ἄμα τελείωσε, ὁ
Φουρλῆς.

Μπόρεσε νὰ ἀρνηθῇ, καὶ εἶπε:

— Ἔτσι γρήγορα! Στάσου νὰ ξεζαλισθῶ.

— Νὰ ξεζαλισθῇ! ἔκανε ὁ Φουρλῆς σὰ νὰ τὸ
ἔλεγε σὲ κάποιον ἄλλον καὶ κούνησε τὸ κεφάλι.

Ὁ Μαρκούλης ἔφερε τὸ χέρι στὸ μέτωπο.
Ἦθελε νὰ σκεφθῇ, ἀλλ' ἡ σκέψις χανόταν.

— Καὶ πότε θὰ μοῦ πῇς; Πρέπει νὰ τὸ βᾶ-
λουμε ἐμπρὸς γρήγορα!

— Καλὰ!... αὐριο!

Ἐνα σφύριγμα ἀκούσθηκε.

Ήταν τοῦ καταστήματος, πού δούλευε ὁ Μαρκούλης. Ὁ Φουρλῆς σιγκώθηκε, ἔφερε τὸ χέρι στὴν τσέπη του, ἔβγαλε λεπτὰ, ἔπειτα χτύπησε δυνατὰ τὸ τραπέζι φωνάζοντας τὸν κρασοπώλη. Μιὰ μικρὴ πορτούλα ἀνοίξε στὸ βᾶθος τῆς παραγκούλας καὶ φάνηκε ὁ κρασοπώλης. Πίσω, ἔξω, ἔδειξε ἡ ἀνοιχτὴ πορτούλα ὁρῶχα ἀπλωμένα νὰ σαλεύουν ἀπ' τὸν ἀνεμο. Πληρώσανε καὶ ἔφυγαν. Λίγο πιὸ πέρα ἀπ' τὴν ὀχμμένη κολῶνα χώρισαν.

— Λοιπὸν αὐριο! τοῦ θύμησε πάλι ὁ Φουρλῆς.

Ὁ Μαρκούλης ὑποσχέθηκε, ἀλλ' ἡ ζᾶλη του δυνάμωνε, καὶ μαζὺ μιὰ ταραχὴ, σὰν κάποια ἄλλη ζωὴ νὰ ξύπνησε μέσα του καὶ ταραζόταν μανιακά. Τὰ λόγια τοῦ Φουρλῆ τὰ αἰσθάνονταν σὰ φρεΐδια μικρά, ἀπειρα φρεΐδια, νὰ γυρίζουν, νὰ τρέχουν στὸ νοῦ του.

— Θεέ μου, τί νὰ κάνω!

Στὴν ἐρώτησι αὐτὴ ταράχθηκε ἀκόμα περισσότερο σὰ νὰ συντρίφθηκε, ἢ νὰ γκρεμίσθηκε κάτι μέσα του, πού τὸν ἔκανε νὰ λησμονήσῃ ὅλα ὅλα, καὶ μιὰ ἀνάμνησι ἔκανε νὰ φανῇ... Ἀλλὰ πρὶν αὐτὴ φανερωθῇ, χάθηκε, ἔσβυσε, καὶ μιὰ ἄλλη ἀνάμνησι ἀπλώθηκε, ἢ ἄρχισε νὰ βγαίνει ἐμπρὸς του μὲ μεγάλη δύναμι σὰ νὰ ἤθελε νὰ τοῦ δουφῇ τὴ σκέψι. Ήταν ἀληθινὴ μαγεία! Μιὰ κόρη παρουσιάσθηκε μὲ ἐνθύμῃσι κάποιας ἀγάπης χαμένης καὶ μαζὺ, μαζὺ πλῆθος μικρῶν καὶ μεγάλων ἐνθυμήσεων νὰ ἔρχονται, νὰ ἔρχονται, καὶ τὸ κενὸν νὰ γεμίζει ὁράματα ἀναμνήσεων!...

Ὁ Μαρκούλης ἐτρόμαξε. Τοῦ φάνηκε ὅτι ὁ νοῦς του ἤθελε χαθῇ μέσα στὴν ἀνάμνησι αὐτῇ, πού τὸν ἔφερε σὰ νὰ τοῦ τραγοῦδοῦσε μαγικὸ τραγοῦδι καί, κάνοντας μιὰ μεγάλῃ προσπάθεια γιὰ νὰ ἀπαλλαχθῇ, ἄρχισε νὰ περπατᾷ γρήγορα, σχεδὸν νὰ τρέχῃ.

Ἀκουσε ἕναν κρωγμὸ ψηλὰ καὶ κύταξε νὰ στυλώσῃ τὸ νοῦ του στὸ κοράκι πού μὲ μεγάλας φτεροῦγες πετοῦσε σὸν καταγάλανο οὐρανό, ἀφίνοντας σαυτὸν, κάποτε, τὴν μαύρη φωνή του.

Καὶ τὸ κατόρθωσε.

— Τί ἔπαθα; ὤρωτησε τὸν ἑαυτὸ του αἰσθανόμενος ἀκόμα δεμένο τὸ νοῦ του μὲ τὴν ἀνάμνησι, καὶ ἐνῶ ἀκόμα κοιμάτια ἀναμνήσεων, σὰ συντρίμμα της, περνοῦσαν ἀπ' ἐμπρὸς του.

Ἐνόμιζε ὅμως, ὅτι οἱ θάλαμοι, οἱ διάδρομοι, οἱ χώρες, τὸ πλούσιο σπίτι, ἡ κόρη ἐκεῖνῃ ὑπῆρξαν, τὰ εἶχε γνωρίσει κάποτε, σὲ περασμένες ἐποχές, εἶχε ζήσει κοντά τους, εἶχε ἀγαπήσει, εἶχε ἀγαπηθῇ!... Πότε;

Εἶδε ὅτι εἶχε πάρει ἄλλον δρόμο καὶ ξαναγύρισε.

Σὲ λίγο τοῦ φαινόταν νὰ τὰ εἶχε δεῖ κάποτε σὸν ὕπνο του καὶ τώρα τοῦ εἶχαν ἔλθῃ στὴ μνήμη.

Καὶ ὅταν εἶχε φθάσει κοντά στὸ κατάστημα καὶ ζήτησε πάλι νὰ θυμηθῇ τὸ ὄνειρο, δὲν βρῆκε παρὰ ἕνα κενό!

Τὸ πρωτὶ τῆς ἄλλης μέρας σηκώθηκε, ὁ Μαρκούλης, πολὺ πρωτὶ κατὰ τὴν συνήθειά του. Δὲν εἶχε πολὺ κοιμηθῇ καὶ σὸν ὀλίγο ὕπνο του δὲν εἶδε ἄλλο ὄνειρο παρὰ ὅτι ἄκουγε μιὰ μεγάλη θάλασσα νὰ βογγᾷ ἄγρια. Βγῆκε ἔξω στὴν αὐλὴ καὶ ἀνοίξε τὴ μεγάλη πόρτα τοῦ καταστήματος.

Ήτανε κεῖ φύλακας καὶ ἐργάτης. Τὸν εἶχε, μῆνες τώρα, προσλάβει, κατεπρεγμένον ἀπ' τὴν τύχη, ὁ Σαμπίδης ὁ καταστηματοῦχος, συγγενὴς μακρινὸς τῆς γυναίκας του. Καὶ τοῦ εἶχε δώσει καὶ γιὰ κατοικία τὸ μικρὸ σπιτάκι τὸ τριγυρισμένο ἀπὸ δένδρα καὶ λουλούδια, πού ἦταν στὸ βᾶθος τῆς αὐλῆς τοῦ καταστήματος.

Σὲ λίγο ἀνέβηκε πάλι πάνω στὸ σπιτάκι. Εἶχε κάτι λησμονήσει. Ἡ γυναῖκα του εἶχε σιγκωθῇ. Στὸ σπίτι ἄκουσε, καὶ τὸ πρόσεξε τώρα, τὴν συνηθισμένη κίνησι, σὰν προῦνδ τοῦ σπιτιοῦ τραγοῦδι στὴ ζωή. Γιὰ μιὰ στιγμὴ κλονίσθηκε σὰ νὰ ἄκουσε ἀγαπητὴ φωνή, πού τὸν ἔφερε πίσω, τὸν ξυπνοῦσε ἀπὸ κάποιο κακὸ ὄνειρο, πού εἶχε πλανηθῇ, ἀλλὰ κείνη τὴ στιγμὴ βρυχηθὺς σὰ φωνὴ τέρατος ἀκούσθηκε!... Τὸ ἐργοστάσιο ἐσφύριζε καλῶντας τοὺς ἐργάτες.

Ἡ ἐργασία εἶχε ἀρχίσει. Τὰ σφυριά χτυποῦσαν τὸ κόκκινο σίδηρο σταμμόνια, ἡ μηχανὴ ξεφουσοῦσε σὰν ἄνθρωπος πού τρέχει, τὸ φουσερὸ γύριζε μὲ κρότο καὶ ὁ φοῦρνος ἔβραζε, ἔκαιε, βούιζε.

Οἱ ἐργάτες κοντὰ στὰ μακρὰ σίδηρα πού μέσα σὸν κύκλο, πού εἶχαν στὴ μέση, εἶχαν περάσει τὰ χωνιά, περίμεναν σιωπηλοί. Ἐνας χύτης κρατῶντας σίδηρο μυτερὸ πλησίασε καὶ χτύπησε τὴν φραγμένη τρύπα. Μὲ μιὰς τότε φάνηκε φωτιὰ σὰ θεριό, πού παραμόνευε, φωτιὰ ῥευστή, καὶ ἄρχισε νὰ τρέχῃ στὸ χωνὶ πού ἦταν ἀπὸ κάτω. Τὸ ἀρπάξανε, μόλις γέμισε, οἱ ἐργάτες ἀπ' τὰ μακρὰ χερούλια καὶ τρέξανε γιὰ τὶς κάσες, ἐνῶ μέσα σαυτὸ ἡ ῥευστὴ φωτιὰ ἔλαμπε σὰν ἥλιος καὶ κουνιόταν μὲ κίνησι νεροῦ.

Ὁ Μαρκούλης βοήθουσε κρατῶντας ἀπ' τὸ ἕνα χερούλι ἑνὸς μεγάλου χωνιοῦ. Εἶχε δεῖ τὸν Φουρλῆ, πού τὸν εἶχανε πάρει γιὰ νὰ βοηθήσῃ στὸ χυτήριο, νὰ τὸν κυτᾷ καὶ κάτι νὰ τοῦ νεύῃ. Τὸν λησμόνησε. Φάνηκε νὰ βυθίζεται στὴν ἐργασία του, ἐνῶ ἀλήθεια ἦταν, ὅτι ἐργαζόταν σὰν ψεύτικος, μηχανικὸς ἄνθρωπος. Ὅταν συνερχόταν κάποτε, ἐτρόμαξε πού ἔβλεπε πού βρισκόταν. Κάπου εἶχε πάει!...

Κύταξε ἀπὸ ἕνα μπαλκόνι ψηλὸ, πολὺ ψηλὸ. Πέρα φαινόταν θάλασσα καὶ πλῆθος κατάρτια. Ὁ ἥλιος πού ἀπλωνόταν ἦταν κόκκινος πολὺ. Κάπου κεῖ ἦτανε μεγάλῃ πυρκαϊά! Καὶ σ' ἕνα τραπέζι κεῖ κοντὰ στὸ μπαλκόνι, ἔβλεπε, σὲ μιὰ πιατέλα νὰ ἀνοικοκλείουν θάλασσινά, χτένια, στρεΐδια!...

Σὲ λίγο μέσα στὸ χυτήριο παντοῦ φωτιὰ καὶ καπνοί. Τὸ ρευστὸ σίδηρο ἔτρεχε μέσα στὰ ἀπο-

τυλώματα ἀπὸ τὶς τρύπες των, καὶ λὲς καὶ ἦσαν μικροὶ καὶ μεγάλοι τάφοι πού τοὺς ἔρριχναν ζωή!

Οἱ χύτες καὶ οἱ ἐργάτες, ἄγριοι καὶ καταϊδρωμένοι, βλαστημιῶντας ἐργάζοντο.

Κάποτε περίμεναν νὰ πάρουν πρᾶμμα κυτᾷνοντας καὶ μετροῦντας πόσα ἄχυτα εἶχαν ἀκόμα.

— Ἐμπρός! Ἐτοιμοί! ἀκουγόταν μιὰ φωνή, καὶ γρήγοροι ἔτρεχαν μὲ τὰ χωνιά.

Κατὰ τὶς δυὸ τὸ ἀπόγευμα οἱ κρότοι εἶχαν πάψει. Ὁ φοῦρνος ἔμενε χωρὶς βουή πιά καὶ φλόγες μὲ ἀνοιχτὴ τὴν πόρτα, ἀπ' τὴν ὁποίαν εἶχαν τρέξει σκουριές, κάρβουνα, σὰν τέρας ξεκοιλιασμένο.

Ὁ Μαρκούλης ἀπέφυγε τὸν Φουρλῆ καὶ μετὰ τὴν ἀνάπαυσι. Ἐφυγε ἔπειτα κρυφά. Ὁρῶς γύριζε μόνος σὲ μέρη ἔρημα πηγαίνοντας ὅπου τύχη.

Ὅταν βράδυασε γύρισε στὸ σπίτι του, ἀντὶ νὰ διενθυνθῇ στὸ κρασοπουλεῖο καθὼς ἔκανε πάντα.

Ὅταν ἔφθασε στὴν αὐλὴ, πάνω σὲ μιὰ πλάκα καὶ κοντὰ σὲ ἀπλωμένα νερά πού ζωγραφίζαν στὰ βάθη τους τὰ μαῦρα σύννεφα καὶ τὴν ἡμισέληνο, σὰ θαμπὸ φῶς, νὰ τρέχῃ κρυμμένη πίσω ἀπ' αὐτά, σὰν κάποιος μάγος Δαίμονας νὰ ἔτρεχε κἀνοντας μαγείες μὲ τὸ φανάρι του τὸ μαγικό, εἶδε ἕνα μαῦρο πρᾶγμα νὰ στέκεται, ἢ νὰ εἶναι πεσμένο. Ήταν ὁ Κοκοράκης ὅπως τὸν ἔλεγαν στὸ ἐργοστάσιο, ἕνας μικρὸς ὄρφανός, πού ἔμενε κοντά του.

— Τί κάνεις ἐκεῖ;

Ὁ Κοκοράκης ἔτρωγε φύλλα μαρουλιοῦ γεμάτα λάσπη, κρεμασμένα ἀπ' τὸ στόμα του, χωρὶς νὰ βᾷ χέρι, ὅπως τὰ τρῶνε οἱ κατσίκες. Κεῖνῃ τὴ στιγμὴ νόμιζε πῶς ἦτανε κατσικά.

Στὴ φωνὴ τοῦ Μαρκούλη πετάχθηκε καὶ τὸ χέρι του κράτησε τὸ φύλλο, πού κρεμώταν ἀπ' τὸ στόμα του.

— Ἐλα δὼ! Νά, πάρε αὐτὸ καὶ πῆγαινε στὸ θεῖό σου!... Νά μείνης ἐκεῖ ἀπόψε καὶ αὐριο πρωτὶ - πρωτὶ μὲ τὸ σφύριγμα, ἔρχεσαι!... Πάρτο! Ἐχὼ τὴν ἐορτὴ μου αὐριο καὶ γι' αὐτὸ σ' τὸ δίνω!...

Ὁ μικρὸς στεκόταν ἀκίνητος κρατῶντας τὴ δραχμὴ μὲ τὸ ἕνα χέρι καὶ μὲ τὸ ἄλλο τὰ φύλλα τοῦ μαρουλιοῦ. Τοῦ εἶχε κάνει μεγάλη ἐντύπωσι ἡ γενναϊοδωρία τοῦ Μαρκούλη καὶ, ἀκόμα πιὸ πολὺ, ὁ τρόπος του, τὰ λόγια του. Τοῦ φάνηκε ὅτι θὰ τὸν ἔβλεπε νὰ κλαίῃ. Ἀλλ' ὁ Μαρκούλης συνήλθε. Τὸν κύταξε πού στεκόταν καὶ τοῦ εἶπε ἀπότομα.

— Ἐλα φεύγα!

Ὁ Κοκοράκης ὥρμησε μὲ τὸ λαμὸ τεντωμένο, τὸ κεφάλι λίγο στραβά, σὰν ἔτοιμος νὰ κερατίσῃ, πάτησε στὰ ἀπλωμένα νερά, χαλῶντας τὴ ζωγραφιά, πού ἔδειχναν, τώρα, στὰ βάθη τους, τὴν ἡμισέληνο νὰ βγαίνει σὲ μέρος ἐλεύθερο, καθαρὸ ἀπὸ σύννεφα, καὶ νὰ τρέχῃ, καὶ βγῆκε ἔξω.

Ὁ Μαρκούλης ἀνέβηκε τὴν πέτρινη σκάλα, πού ἔφερε σ' ἕνα πλατύσκαλο καγκελωτό, εἶδος μικροῦ ἐξώστη, καὶ πού κάτω ἔχασκε βαθὺ ὑπόγειο. Ἦξερε ποῖον θὰ βρῇ μέσα στὸ σπίτι του.

Μέσα σὲ δωμάτιο καλὰ ἐπιπλωμένο βρισκόταν ἡ γυναῖκα του, μιὰ θεία της νέα ἀκόμα, μελαχροινὴ πολὺ, καὶ ὁ Σαμπίδης ὁ ἐργοστασιάρχης. Ἡ θεία ἦταν ἐκεῖνῃ πού κατόρθωσε νὰ θυμηθῇ ὁ πλούσιος συγγενὴς τὴν συγγένεια, πού εἶχε μὲ τὴν γυναῖκα τοῦ Μαρκούλη.

Ὁ Σαμπίδης ἔρριχνε χαρτιὰ καθισμένος στὸ τραπέζι κοντά, ξεσκουφωτός. Ἡ λάμπα ἀπὸ πάνω, τοῦ φώτιζε δυνατὰ τὰ κόκκινα μαλλιά του. Οἱ δυὸ γυναῖκες στεκόνταν ὀρθιες κοντά του, ἡ μιὰ ἀπὸ τὸν ἕνα ὄμο καὶ ἡ ἄλλη ἀπ' τὸν ἄλλο, ἔβλεπαν τὰ χαρτιὰ καὶ ἄκουγαν τὸ χρησμὸ τους.

Μὲ τὸ ἀνοιγμα τῆς πόρτας σήκωσαν τὰ κεφάλια των καὶ κινήθηκαν. Ὁ Μαρκούλης νόμιζε ὅτι εἶδε τὴ γυναῖκα του νὰ κατεβᾷ τὸ χέρι της ἀπ' τὸν ὄμο τοῦ Σαμπίδη, πού πάνω τὸ εἶχε. Τὴ στιγμὴ κείνη ἄκουσε τὴ Μάσα, τὴ θειά, νὰ λέγῃ σιγά:

— Νά κι ὁ μπέκρας!

— Ἐλα νὰ δῆς!... Ὁ κύριος Σαμπίδης ἔγινε ἀπόψε ἡ Μοῖρα!... Λέει στὴ θειά, ὅτι θὰ παντρευθῇ γρήγορα καὶ θὰ πάρῃ ἕναν κατσομαλλά!...

— Δὲ λὲς καὶ σὲ σ' ἕνα τί λέει;... τῆς εἶπε ἡ Μάσα.

— Ἐ!...

— Νά, τί τῆς λέει!... Ἐακολούθησε ἡ Μάσα γελαστή. Ὅτι θὰ χηρέψῃ γρήγορα καὶ θὰ παντρευθῇ πολὺ γρήγορα!...

Δὲν θέλησε, αὐτός, νὰ ἀντιρῶσῃ τὸ βλέμμα τῆς γυναίκας του, πού τὸ αἰσθάνθηκε ὀχμμένο πάνω του.

— Πῶς τόπαθες καὶ ἤρδες νωρίς; τὸν ὤρωτησε αὐτῇ.

Καθὼς ὁ Μαρκούλης σήκωσε τὸ βλέμμα, εἶδε ἕνα γρήγορο ὕψωμα τῶν ματιῶν τοῦ Σαμπίδη ἀπ' τὰ χαρτιὰ. Σπάνια πολὺ ὁ Μαρκούλης, νὰ πᾶ νωρίς. Πάντα σχεδὸν πῆγαινε ἄργα πολὺ καὶ ἔτσι δὲν ἔβλεπε τὸν Σαμπίδη κύριο τοῦ σπιτιοῦ του, οὔτε τὴ Μάσα.

Καὶ ὅταν πῆγαινε, καθόταν σὰν ξένος σὲ μιὰ γωνιά.

Καὶ τώρα πάλι πού κἀθηκε παρὰ μέρα, ἐνῶ οἱ ἄλλοι φλυαροῦσαν καὶ κύταζαν τὸ ἀπλωμα τῶν χαρτιῶν τοῦ Σαμπίδη, αὐτός, θυμᾶται μὲ μιὰ ἄγρια ἡδονὴ τὴν περιφρόνησι, πού πάντα τοῦ ἔκανε ὁ ἐργοστασιάρχης μέσα σαυτὸ τὸ σπίτι του, πού ἤθελε καὶ κεῖ νὰ φαίνεται ὁ προϊστάμενος.

Ἐρχόταν στὴν ἀρχὴ στὸ σπίτι του περισσότερο μὲ τὸ δικαίωμα τοῦ συγγενῆ, ἀλλὰ ἔχοντας καὶ τὸ ὕψος τοῦ κυρίου. Πάντα διηγώταν, ἔλεγε πολλὰ, τί συνέβαινε ἔξω, ἐπεισόδια, ἱστορίες. Καὶ καθὼς διηγώταν, σπάνια πολὺ νὰ στραφῇ

στον Μαρκούλη, αλλά σχεδόν πάντοτε κύταζε την Ειρήνη, την γυναίκα του Μαρκούλη, σὰ νὰ διηγώταν μόνο σαυτήν, κ' οἱ ἄλλοι νὰ μὴ ὑπῆρχαν. Αὐτὸ τὸν λυποῦσε καὶ ζητοῦσε νὰ τὸ πάρη γιὰ ἀβρότητα, ἢ ἀγάπη συγγενική, ἀλλὰ μιὰ ὑποψία τὸν θύμωνε, τοῦ ἔλεγε ἄλλα, καὶ αὐτὸς γιὰ ἐκδίκηση, μικρὴ παιδιάστικη, κύταζε, τὴν ὥρα πού μιλοῦσαν, τὴ λάμπα καὶ μετροῦσε, ξαναμετροῦσε τὰ σίδερα, πού τὴν κρατοῦσαν, τοὺς κρίκους...

Ὁ Σαμπίδης εἶχε ἀραδιάσει τὰ χαρτιά καί, ἀποῦ στάθηκε, σκέφθηκε καὶ εἶπε:

— "Ετοιμα!..." Ἀκουσε πάλι σύ!... Ποτέ σου νὰ μὴν πιστεύης ἀγάπη, παρὰ ὅταν σάγαποῦνε!

Ἡ Μάσα τὸν διέκοψε:

— Τὰ λένε αὐτὰ τὰ χαρτιά σου;

— Μάλιστα!

— Νὰ σὲ βρώσω!... Ἐγὼ θέλω ὅπως πρὶν νὰ τὰ λές, καὶ ὅχι ἔτσι! Σὰν τίς σωστὲς μοῖρες!

Καὶ μιμήθηκε τίς Ἀτσιγγάνες:

— Μοῖρες, Μοῖρες! Μύλους, μύλους! Καλοὺς μύλους!

Καὶ ἦταν ὅμοια Ἀτσιγγάνα μὲ τὴ βραχνὴ φωνή της, τὸ μελαχροινὸ πρόσωπό της καὶ τὰ κατάμυρα μάτια της.

Ὁ Σαμπίδης ἐκλινε τὸ κεφάλι στὰ πλάγια.

— "Ἐτσι θέλεις; Καλά! Ἐγὼ δὲ χαλῶ χατήρι!

Καὶ ἄρχισε νὰ λέγη χτυπώντας μὲ τὸ δάχτυλο τὸ τραπέζι σὰ νὰ γινόταν τυμπανοκρουσία, πού θὰ ἔβγαине ὁ χορημός.

— Ἀπὸ κακὸ θάνατο σὺ θὰ πᾶς!...

— Νὰ σὲ ψήσω!

Ὁ Σαμπίδης σταμάτησε τὸ χτύπημα τοῦ τραπέζιου καὶ σήκωσε τὸ ἄλλο χέρι του, σὰ νὰ θέλε νὰ τοὺς κἀνὴ νὰ σωπάσουν.

— Για! ἔκανε καὶ ἀκούμπησε τὸ χέρι στὸ μέτωπο. Τώρα πού εἶπες ἔτσι, θυμήθηκαν ἓνα ὄνειρό μου παρᾶξενο καὶ ἀστεῖο, πού εἶδα κατὰ τὰ ξημερώματα. "Ἡμουν, λέει, ἄλλοτε σὲ μιὰ σκιάφη μέσα γυμνὸς καὶ ἄλλοτε σὲνα μπάνιο!... Ἐξαφνα βλέπω ὅτι δὲν εἶμουν οὔτε στὸ ἓνα, οὔτε στὸ ἄλλο, ἀλλὰ σὲ μιὰ μεγάλη ταψάρα! ἀκοῦτε! Ἐγὼ στὸ ταψί! Καὶ δὲν εἶμουν ὅμως ἄνθρωπος, ἀλλὰ διάνος, διάνος μαδημένος, ζωντανὸς ὅμως! Καὶ μᾶστελναν στὸ φούρνο!...

Οἱ δύο γυναῖκες ἔβαλαν τὰ γέλια. Ὁ Μαρκούλης προσποιήθηκε ὅτι κύταζε ἓνα χαρτί, πού ἦταν στὸ πάτωμα.

— Μωρέ, ὄνειρο!... Ἐπιτυχημένο! Γιατὶ νὰ σοῦ πῶ. Μοιάζεις πολὺ μὲ διάνο!... Τοῦ εἶπε ἡ Μάσα.

— Ὁχι ὅμως μὲ μαδημένο!

— Ἐλάτε τώρα! Ἀφήστε τα!... Θὰ μᾶς πῆς τὴ μοῖρα; Εἶπε καὶ ἡ γυναῖκα τοῦ Μαρκούλη.

Ὁ Σαμπίδης ἔσκυψε τὸ κεφάλι πάνω στὰ χαρτιά. Ὁ Μαρκούλης σηκώθηκε καὶ προχώρησε στὴν πόρτα.

— Ποῦ πᾶς; ἄκουσε τὴ γυναῖκα του νὰ τοῦ λέγη.

— Δὲ θάργῃσω! ἀπήντησε.

Πάντοτε τὸ ἐνδιαφέρο της τὸν κλόνιζε, ἀλλὰ τώρα, καθὼς στράφηκε στὴ φωνή της καὶ εἶδε τὸ πρόσωπό της κοκκινισμένο καὶ τοῦ φάνηκε τὰ μάτια της νὰ ἔχουνε κάτι λάγνο, βγήκε ἔξω σὰ μανιακός. Καταράσθηκε τὸν ἑαυτό του, πού ἄφησε ἔτσι τὰ πράγματα νὰ φθάσουν, ρίχνοντας ὅλην τὴν εὐθύνη σ' αὐτόν, ἔπειτα πού δὲν ἐτόλμησε νὰ ἐκδικηθῇ καλὰ, σκληρὰ τὴν ἀτιμία, ἀλλ' ἔπεσε στὸ κρασί, στὸ κρασί γιὰ νὰ λησμονήσῃ, ρίχνοντας μαὐτὸ σκοτάδι στὸ νοῦ του, στὴν κάθε σκέψι τῆς τιμῆς καὶ τῆς ἀγάπης!...

Καὶ πῶς ἤθελε τώρα τὴν γυναῖκα του δική του, τὴν ἀγάπη της! Τὴν ἤθελε σὰν τὸ ἀγρίμι, πού περνᾷ ἔρημο καὶ τρέχει διψασμένο ζητώντας πηγὴ νεροῦ! Ἐκεῖνο τὸ γύρισμά της, τὰ μάτια της, πού εἶδε νὰ καίουν καὶ νὰ μεθοῦν ἀπὸ ἐπιθυμία, τὸ κοκκίνισμά της!...

Δὲν εἶχε τραβηχθῇ πολὺ καὶ γύρισε πάλι πίσω σιγὰ καὶ ἔσκυψε καὶ κύταξε ἀπὸ μιὰ τρύπα τῆς πόρτας...

Τὸ ἓνα χέρι εἶχε στὰ χαρτιά ἐπάνω, ὁ Σαμπίδης, τὸ ἄλλο τὸ εἶχε περάσει στὸ σῶμα τῆς γυναίκας τοῦ Μαρκούλη, ἐνῶ αὐτὴ βρισκόταν ἀκουμπισμένη στὸν ὦμο του σὰν πεσμένη ἐπάνω του. Σιγὰ, σιγὰ μιλοῦσε ὁ Σαμπίδης ἀποχανωμένος. Τῆς ἔλεγε τὴν μοῖρα!

Ὁ Μαρκούλης κίτρινος, κίτρινος κύταζε... Τὴν ἤθελε αὐτὴ τὴ σκηνὴ τώρα, γιὰ καλὸ, τελευταῖο στερέωμα τῆς ἀποφάσεώς του. Ἐφυγε, ἔπειτα, γρήγορα καὶ σιγὰ καὶ βγήκε ἔξω στὸ μικρὸ μπαλκονάκι τῆς εἰσόδου.

Ἦταν ἡσυχία. Τὴν ἄκουσε. Ἐνα ψιθύρισμα νόμισε νὰ ἀκουγε, τώρα, ὅπως τὰ μικρά του χρόνια, τὸ μουρμούρισμα, ἢ τὸ παραμυλητὸ τῆς σιωπῆς. Ἡ ἡμισέληνος ψηλὰ ἔτρεχε σὲ μέρη ἐλεύθερα ἀπὸ σύννεφα.

— Αὔριο; σκέφθηκε.

Θυμήθηκε τὴν ἐργασία του, τὴν παραγκούλα, τὸν Φουρλῆ, τοὺς ἄλλους ἐργάτες. Καὶ λυπήθηκε, λυπήθηκε. Τὸ σπίτι του, τὴν γυναῖκά του...

— Ἀχ, ἔκανε. Εἶνε τελειωμένο!

Ἡ σελήνη πάλι κρύφθηκε σὲ μαῦρο σύννεφο. Ἐνας σκύλος ἄρχισε νὰ γαυγίζει. Ἡσυχία. Ἐνα ἀεράκι ἔσεισε τὰ δένδρα, καὶ αὐτὰ ἀρχίσανε νὰ φλυαροῦνε μὲ τὸ σκούνταμά του, σὰ νὰ θύμωναν. Ἡ σελήνη ἔμεινε κρυμμένη. Μιὰ γάτα ἄσπρη φάνηκε νὰ ἀνεβαίνει σὲνα δένδρο κεῖ κοντά του ἔπειτα πάλι κατέβηκε σιγὰ καὶ χάθηκε γρήγορα πρὸς τὸ κατάστημα κάτι κυνηγώντας.

Ἀπὸ τὸ κατάστημα ἦλθε ὁ κρότος τοῦ ὁλογοῦ, πού σήμαινε τίς ὥρες.

Πλησίαζε ἡ ὥρα πού θὰ ἔφρευαν καὶ μαζὺ θὰ ἐρχόταν ἡ ἐκδίκηση, ἡ καταστροφή!

— Τί θὰ κάνω; ῥώτησε σὲ λίγο τὸν ἑαυτό του, σὰ νὰ εἶχε λησμονήσει τί εἶχε αποφασίσει νὰ κἀνὴ καὶ ὥτοῦσε ξένον, πού τὸ εἴξερε, νὰ τοῦ πῇ. Μιὰ ἀφηρημάρα, εἶχε πέσει στὸ νοῦ του καὶ ἦταν αὐτὸς σὰ νὰ ἔμεινε ἄδειος! Ἐβιασε τὸν ἑαυτό του καὶ ἄρχισε νὰ λέγη καὶ νὰ ζητᾷ τί θὰ ἔκανε σὰ νὰ μάζευε συντρίμια. Τοῦ φάνηκε ὅμως ὅτι τὰ λόγια χανόνταν πάλι, εὐθύς νὰ ἔαβυναν, καὶ τίποτε δὲν ἔμεινε στὸ νοῦ του, καὶ ταράχθηκε.

Ξαφνικά, κάτι ὅμοιο μὲ ἀστραπή, μὲ λάμψι περάσε ἀπ' τὸ νοῦ του καὶ τὸν ἔκανε ὅλα, μὰ ὅλα τώρα νὰ τὰ λησμονήσῃ, — τὸ μέρος πού βρισκόταν, τὴν ἐκδίκησί του, τὸν Σαμπίδη, τὴν Μάσα!...

— Θεέ μου! εἶπε μόνο.

Εἶδε τὰ δένδρα νὰ κουνιοῦνται, τὴ μαύρη κορυφὴ τῶν κυπαρισσιῶν, τὴ σελήνη θαμπὴ νὰ φαίνεται, σὰ νὰ ἔβλεπε ἄλλον, ξένον σαυτὸν πιά κόσμον, καὶ πάλι ἡ ἐνθύμηση κείνη ἡ μαγικὴ ἀπλώθηκε ἔμπρὸς του καὶ τοῦ ἔσυρε σὰ νὰ τοῦ ῥουφοῦσε τὴ σκέψι. Ἡ θεία μορφή της κόρης γελαστή, μὲ τὰ μάτια γεμάτα ἡδονή, παρουσιάσθηκε, καὶ ἓνα πέλαγος ζωῆς λησμο-

νημένης, πού εἶχε περάσει, ἀνοίξε ἔμπρὸς του!...

Οἱ ἐνθυμήσεις ζωήρευαν, ἢ τὰ δράματα γινόνταν πιὸ ζωντανά, ἀλλὰ μιὰ κορυφὴ σκέψι, ἐλεύθερη ἀκόμα ἀπ' τὴ μαγεία, τὸν ἀνάγκασε νὰ ἀντισταθῇ. Θέλησε νὰ φύγῃ ἀπ' ἐκεῖ, νὰ τρέξῃ ἄλλοῦ, νὰ ἀποσύρῃ τὸ νοῦ του ἀπ' τὴν ψεύτικη ἐνθύμησι, πού μὲ δράματα παρουσιαζόταν, ἀλλὰ δὲν θυμώταν οὔτε πού βρισκόταν, οὔτε ἄλλο τίποτα ἔβλεπε καλὰ ἔμπρὸς του, καὶ ἀντὶ νὰ ὀρμήσῃ στὴ σκάλα, ὥρμησε τυφλά, ἀντίθετα, ἀνεβαίνοντας τὸ πεζούλι πού κάτω σὰ στόμα Ἄδη βρισκόταν ξέσκεπη ἡ βαθεῖα εἰσόδος ὑπογείου!...

Κάτω χτυπημένος ἐσπάραζε χωρὶς νὰ μπορῇ νὰ βγάλῃ μυλιά. Ἀλλὰ ἡ ἐνθύμηση ἀκόμα δὲν τὸν ἄφινε, τὰ δράματα μιᾶς ζωῆς, πού εἶχε περάσει καὶ ἡ κόρη ἡ γλυκεῖα ἔσκυβε ἀπὸ πάνω του καὶ τὸν κύταζε, τώρα, θλιμμένα. Καὶ καθὼς ἦταν ἔτοιμος νὰ σβύσῃ, καὶ τὸ αἷμα τὸν πλημμύριζε, ἔσκυψε ἀκόμα ἡ κόρη κείνη, πού τοῦ θύμιζε περασμένη, θεία ἀγάπη, καὶ τὸν φίλησε, ἀλλὰ δὲν ἦταν πιά αὐτή, ἦταν ἡ κόρη, πού εἶχε τὴν ἀδελφὴ μὲ τὴ βραχνὴ φωνὴ καὶ πού εἶχε ἀγαπήσει, ὅταν ἔμπαινε στὸν κόσμον!...

ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ Ν. ΒΟΥΤΥΡΑΣ



Η ΚΑΘΕΛΚΥΣΙΣ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΘΩΡΗΚΤΟΥ "Γ. ΑΒΕΡΩΦ", τὴν 27 Φεβρουαρίου εἰς τὰ ναυπηγεῖα Ὁρλάνδου τοῦ Λιβόρνου
ΦΩΤΟΓΡ. Κ. ΑΒΕΝΙΑΚΑΡ

ΤΑ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΝ ΖΩΗΝ *

Β') Η ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΗ ΚΙΝΗΣΙΣ

Όσα έως τώρα είπα, κύριοι, υποθέτω, ότι άρκοῦν, ὡς γενικαὶ γραμμαί, διὰ τὰ μαθηματικά. Ὑπεσθέν ἔντοῦτοις νά σας ὁμιλήσω καὶ διὰ τὴν σημερινὴν παγκόσμιον μαθηματικὴν κίνησιν· ἀλλὰ ἦτο ἀνάγκη νά προταχθῶν, ὅσα πρὶν ἀνέφερα, διὰ νά ἐξηγηθῶν οἱ λόγοι, διὰ τοὺς ὁποίους τὰ τελευταῖα 50 ἔτη, προπάντων ὁμως τὴν τελευταίαν δεκαετίαν, δηλ. μὰζι μὲ τὸν εἰκοστὸν αἰῶνα, ἡ παγκόσμιος μαθηματικὴ κίνησις, ἀπὸ μικρὰ καὶ μεμονωμένη καὶ ἀνοργάνωτος, ὅπως πρὶν ἦτο, ἔφθασεν εἰς σημεῖον ἀκμῆς, προηγουμένως ἀνεπίστου. Εἰς πενήντα ἔως ἑξήντα ὑπολογίζονται σήμερον τὰ κυριώτερα μαθηματικά περιοδικὰ τοῦ κόσμου, εἰς ὑπερχιλίους οἱ μαθηματικοί, πού διαρκῶς προάγουν τὴν ἐπιστήμην, χωρὶς νά ὑπολογίσωμεν τὰς πολλὰς μυριάδας, πού τα ἐξασκοῦν ἀπλῶς ὡς ἐπαγγέλμα. Καὶ ἡ ἀκμὴ αὐτῆ, εἶναι τόσον περισσότερον ἀξιοθαύμαστος, ὅσον τὰ μαθηματικά, ἴσα-ἴσα ἐπειδὴ ἡ ἀξία των ἀπὸ ὀλίγιστους ἐννοεῖται, καὶ ὡς ἐπαγγέλμα εἶναι ἀπὸ τὰ ὀλιγώτερον προσοδοφόρα καὶ ὡς ἐπιστήμη δὲν εἶχαν πρὶν, οὔτε ἀκόμη ἔχουν τόσην ὕλην καὶ ἡθικὴν ὑποστήριξιν, ὅσην ἀξίζουν, οὔτε ἀπὸ τὰς κυβερνήσεις οὔτε ἐν γένει ἀπὸ τὴν ἀνθρωπότητα· ἀν δὲ τὰ μαθηματικά εἶναι αὐτὰ, οἱ μαθηματικοὶ ὁμως δὲν εἶναι βέβαια τοιοῦτοι καὶ τὰ βιβλία, τὰ περιοδικὰ, τὰ συνέδρια ἀπαιτοῦν καὶ ὕλικας θυσίας...

Τὴν πολιτισμένην ἀνθρωπότητα, (περὶ τῆς μὴ πολιτισμένης δὲν χρειάζεται νά κάμωμεν ἐδῶ λόγον) εἰμποροῦμεν νά τὴν διαίρεσωμεν εἰς δύο κατηγορίας: εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο (τὸ ὀλιγώτερον ἀκόμη δυστυχῶς), πού πρωτοστατεῖ καὶ προηγεῖται εἰς τὴν πρόοδον τῶν ἐπιστημῶν, τῶν ἰδεῶν καὶ τοῦ πολιτισμοῦ γενικῶς, καὶ εἰς τὸ μέρος, τὸ πολὺ πολυπληθέστερον, πού παρακολουθεῖ μόνον, περισσότερον ἢ ὀλιγώτερον, τὸ πρῶτον μετὰ καθηγητὴν, τὸ δεύτερον μετὰ μαθητὴν· εἶναι ἀλήθεια, ὅτι ἡ διαίρεσις αὕτη δὲν εἶναι τόσον ὀξεῖα καὶ σαφῶς ὁρισμένη — ὁ μαθητὴς τῆς σήμερον γίνεται πολλάκις ὁ καθηγῆτής τῆς αὐτοῦ, ἔντοῦτοις εἶναι ἀρετὰ ὁρατὴ. Ὅτι δὲ συμβαίνει μετὰ τὸν πολιτισμὸν ὁλόκληρον, συμβαίνει καὶ μετὰ τὰ μαθηματικά. Τὸ μέρος τῆς ἀνθρωπότητος, πού πρωτοστατεῖ καὶ προηγεῖται εἰς τὴν μαθηματικὴν πρόοδον, ἀποτελεῖται κυρίως ἀπὸ τὰ ἐξῆς μεγάλα ἔθνη: τοὺς Γερμα-

νοὺς, τοὺς Γάλλους καὶ — κατόπιν — τοὺς Ἰταλοὺς· ἐν μεταίχμιον μεταξὺ τῶν δύο κατηγοριῶν εἰμποροῦμεν νά εἰπώμεν, ὅτι ἀποτελοῦν οἱ Σκανδιναβοί, οἱ Ὀλλανδοί, οἱ Βέλγοι, οἱ Ἑλβετοί, οἱ Ἀγγλοὶ, οἱ Ἀμερικανοὶ καὶ οἱ Ῥώσοι· αὐτοὶ ὅλοι εἶναι τρόπον τινὰ καὶ καθηγῆται καὶ μαθηταὶ συγχρόνως· εἰς τὴν δευτέραν τέλος κατηγορίαν εἰμποροῦμεν νά κατατάξωμεν ὅλα τ' ἄλλα ἔθνη — ἀνεξαρτήτως, ἐννοεῖται, ἀπὸ τὴν τυχὸν ὑπαρξίν, εἰς καθὲν ἀπὸ αὐτὰ, ὀλίγων μεμονωμένων ἐξαίρεσεων μαθηματικῶν, πού προάγουν τὴν ἐπιστήμην.

Τὰ δύο λοιπὸν πρωτεύοντα μαθηματικά ἔθνη τοῦ κόσμου εἶναι σήμερον, ὅπως εἶπα, οἱ Γερμανοὶ καὶ οἱ Γάλλοι· ποῖοι ὁμως ἀπὸ αὐτοὺς εἶναι οἱ πρῶτοι; Ἀλλοτε (πρὸ 100 ἐτῶν) βεβαιότατα οἱ Γάλλοι. Σήμερον, ὑπὸ ἔποψιν μὲν ποσοῦ παραγωγῆς ὁρισμένως οἱ Γερμανοί, ὑπὸ ἔποψιν δὲ ποιοῦ, ἡ ἀπάντησις εἶναι πολὺ δύσκολος· σύμφωνα μὲ τὸν ἐθνικὸν χαρακτῆρα τῶν Γάλλων (ὁ πολιτισμὸς ἐν γένει, ἀν καὶ φαίνεται ὁ ἴδιος, λαμβάνει ὁμως ποικίλας ἀποχρώσεις ἀναλόγως τῆς ἐθνικῆς ιδιοφυΐας κάθε λαοῦ), σύμφωνα μὲ τὴν εὐφυΐαν, τὴν ἐτοιμότητα, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀνυπομονήσιν καὶ τὴν ἀμεθοδίαν τοῦ Γάλλου, ἔχουν οἱ Γάλλοι μαθηματικούς γονίμους εἰς ἰδέας, εἰς ἐγκυκλοπαιδικότητα ἐντὸς τῆς ἐπιστήμης (καὶ παράδειγμα ἔσχον ἀποτελεῖ ἡ μεγαλυντέρα ἴσως σημερινὴ μαθηματικὴ ιδιοφυΐα τοῦ κόσμου, ὁ Poincaré: ὁ μεγαλύτερος σύγχρονος μαθηματικός, ὁ μεγαλύτερος ἀστρονόμος, ὁ μεγαλύτερος φυσικός, ἴσως καὶ ὁ μεγαλύτερος σύγχρονος φυσικοφιλόσοφος)· ἐν τούτοις ὡς πρὸς τὴν μεθοδικότητα, τὴν βαθεῖαν εἰδίκευσιν εἰς ὁρισμένους κλάδους τῆς ἐπιστήμης, τὴν ὑπομονὴν καὶ τὴν ἐπιμονὴν ὑπερτεροῦν οἱ Γερμανοί· καὶ ὡς παράδειγμα ἀρετῆς νά σας ἀναφέρω, ὅτι, ἐνῶ πρὸ δέκα αἰῶνι περὶ τοῦ ἔθους Ἀπειροστικῆς Γεωμετρίας ἦτο κυρίως τῶν Γάλλων μαθηματικῶν ἐνασχόλησις καὶ σχεδὸν ἀποκλειστικῶς γαλλικὰ ἦσαν τὰ περὶ αὐτῆς βιβλία, τὴν στιγμὴν ὁμως αὐτὴν, πού σας ὁμιλῶ, γεωματικά εἶναι τὰ καλύτερα ἔγχειρίδια Ἀπειροστικῆς Γεωμετρίας: τὸ τοῦ Scheffers καὶ τὸ τοῦ Lilienthal. Κάποιον ἐδιάβασα, ὅτι «ὁ Γάλλος δημιουργεῖ καὶ ὁ Γερμανὸς συστηματοποιεῖ» καὶ πραγματικῶς, νομίζω, ὅτι αἱ δύο αὐτὰ λέξεις χαρακτηρίζουν πολὺ καλὰ τὸ πρᾶγμα. Διὰ τὸν Γάλλον βέβαια ἡ γεωμανικὴ συστηματοποίησις εἶναι «σχολαστικότης», ἀλλὰ καὶ διὰ τὸν Γερμανὸν ἡ γαλλικὴ εὐστοφία εἶναι «ἐπιπολαιότης»· ὅλα εἶναι σχετικὰ εἰς τὸν κόσμον αὐτόν...

Εἰς τὰ 22 πανεπιστήμια τῆς Γερμανίας καὶ τὰ 15 τῆς Γαλλίας διδάσκονται ὅλοι οἱ κλάδοι

τῶν μαθηματικῶν, πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἐδῶ μόνον κατ' ὄνομα μᾶς εἶναι γνωστοί: π. χ. ὁ νεώτατος κλάδος τῆς Θεωρίας τῶν Συνόλων (Mengenlehre) καὶ ἀπὸ τὰς ἐφαρμογὰς τὰ Μαθηματικά τῶν Ἀσφαλειῶν (Versicherungsmathematik). Ἀλλὰ δὲν εἶναι ἐκεῖ μόνον οἱ καθηγῆται τῶν πανεπιστημίων, πού προάγουν τὰ μαθηματικά καὶ οἱ καθηγῆται τῶν πολυτεχνείων καὶ τῶν ποικίλων μέσων σχολείων· ὅλοι σχεδὸν φιλοτιμοῦνται νά ἐργάζωνται πρὸς προαγωγὴν τῆς ἐπιστήμης. Δὲν πρόκειται βέβαια ἐδῶ νά σας ἀπαριθμήσω τὰ ὀνόματα ὅλων τῶν σημερινῶν μαθηματικῶν τῆς Γερμανίας, ἀρετὸν εἶναι νά σας ἀναφέρω τὰ παγκόσμια ὀνόματα τοῦ Klein, τοῦ Hilbert, τοῦ Schwarz... Ἐννοεῖται, ὅτι καὶ εἰς τὰ μαθηματικά περιοδικὰ πρωτεύει ἡ Γερμανία· τὸ μεγαλύτερον τοιοῦτο — ἐν ἀπὸ τὰ παλαιότερα συγχρόνως — εἶναι τὸ λεγόμενον τοῦ Crelle: «Journal für reine und angewandte Mathematik» (Περιοδικὸν τῶν καθαρῶν καὶ τῶν ἐφαρμοσμένων μαθηματικῶν), ἔρχοντ' ἔπειτα τὰ «Μαθηματικά Χρονικά» (Mathematische Annalen), τὸ περιοδικὸν τῆς «Ἐνώσεως τῶν γερμανῶν μαθηματικῶν» (Deutsche Mathematiker-Vereinigung) καὶ τόσα ἄλλα, πού θὰ ἦτο κουραστικὸν νά τ' ἀναφέρω. Ἐἰς δὲ τὴν Γαλλίαν ἐκδίδονται τὸ «Journal de mathématiques pures et appliquées», τὸ «Bulletin de la Société Polytechnique», τὸ «Bulletin des Sciences mathématiques» τοῦ Darboux, κτλ. Ἀπὸ δὲ τοὺς Γάλλους μαθηματικούς θὰ σας ἀναφέρω μόνον, ἐκτὸς ἀπὸ τὸν ἡδὴ μνημονευθέντα Poincaré, τὰ ὀνόματα τῶν Darboux, Painlevé, Picard, Appel, Koenigs, Goursat, Borel, Hadamard...

Εἰς τὴν πρωτοπορείαν τῶν Γερμανῶν καὶ τῶν Γάλλων ἀκολουθοῦν κατὰ πόδας, ὅπως εἶπα, οἱ Ἰταλοί· εἶναι πραγματικῶς ἀξιοσημείωτος ἡ εἰς τὰς μαθηματικὰς θεωρίας, καὶ μάλιστα τὰς περισσότερας ἀφρημένους, ἑκτακτὸς ἐπίδοσις τῶν Ἰταλῶν· ὀνόματα μαθηματικῶν Ἰταλῶν ἀρκοῦμαι νά σας ἀναφέρω ὀλίγιστα ἀπὸ τὰ πάμπολλα, τὰ παγκοσμίως φήμης μόνον: τοῦ Bianchi, τοῦ Beltrami, τοῦ Dini, καὶ ἀπὸ τοὺς σημερινούς τοῦ Veronese, τοῦ Cesàro, τοῦ Gino Loria, τοῦ Vito Volterra, τοῦ Levi Civita κτλ. Περιοδικὰ μαθηματικά ἐπίσης ὑπάρχουν εἰς τὴν Ἰταλίαν πάμπολλα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα τὰ κυριώτερα εἶναι τὰ «Annali di Matematica pura ed applicata» (Χρονικά τῶν καθαρῶν καὶ ἐφαρμοσμένων Μαθηματικῶν), τὰ «Rendi-

1. Πρέπει νά σημειώσω, ὅτι καὶ ἐδῶ καὶ εἰς ὅλα τὰ ἐπόμενα συστηματικῶς, χάριν συντομίας, παραλείπω ν' ἀναφέρω τὰ πρακτικά καὶ λοιπὰς δημοσιεύσεις τῶν ἀκαδημιῶν κτλ. πού περιέχουν, μετὰξὺ ἄλλων, καὶ μαθηματικὰς ἐργασίας καὶ ἀνακοινώσεις.

conti del Circolo Matematico di Palermo» (Πρακτικά τοῦ Μαθηματικοῦ Κύκλου τοῦ Παλέρμου), τὸ «Periodico di Matematica» κτλ.

Εἰς λόγος βέβαια ἐξηγῶν τὴν ἑκτακτον αὐτὴν ἐπίδοσιν τῶν Ἰταλῶν εἰς τὰς θεωρητικὰς ἐπιστήμας εἶναι καὶ ἡ ἔλλειψις πολλῆς βιομηχανίας, ἡ ὁποία ἔλλειψις ἔχει ὡς ἄμεσον ἀκολούθημα, ὅτι πολὺ περισσότερον ποσὸν τοῖς ἑκατὸν ἀπὸ τοὺς νέους ἐπιδίδονται εἰς τὰς θεωρητικὰς σπουδὰς· πάρα πολὺ δυσανάλογον μάλιστα μετὰ τὰς ὕλικας τῆς χώρας συνθήκας, εἰς τρόπον, ὥστε οἱ Ἰταλοὶ μαθηματικοὶ καὶ οἱ καθηγῆται πανεπιστημίων γενικῶς ν' ἀμείβωνται γλισχρότητα, καὶ τοῦτο πάλιν, ὅσῳκις εὗρουν θέσιν — πρᾶγμα ὃχι εὐκόλον! Ἀλλ' ἡ ὑπερβάσις αὕτη τῆς φυσιολογικῆς — ἃς εἰπώμεν — ἀναλογίας τοῦ ἐπὶ τοῖς ἑκατὸν ποσοῦ τῶν σπουδάζόντων τὰ μαθηματικά ὡς ἐπαγγέλμα δὲν ἀρκεῖ βέβαια νά ἐξηγήσῃ τὴν παραγωγὴν τῶσαν καλῶν μαθηματικῶν εἰς τὴν Ἰταλίαν· καὶ πολλὰ ἄλλα ἔχον, καὶ αὐτὰ χωρὶς σπουδαίαν βιομηχανίαν, ἔχουν ὑπερπαραγωγὴν διδασκόντων, χωρὶς καθόλου νά ἔχουν καὶ ὑπερπαραγωγὴν ἐπιστημόνων! Πιθανὸν λοιπὸν νά ἔχουν οἱ Ἰταλοὶ ἐθνικὴν μαθηματικὴν ιδιοφυΐαν· ὅπως ὑπάρχουν ἀτομικαὶ ιδιοφυΐαι, ἴσως ὑπάρχουν καὶ ἐθνικαί.

Μετὰ τὰ τρία αὐτὰ ἔθνη ἔρχονται, ὅπως εἶπα, οἱ Σκανδιναβοί, οἱ Ὀλλανδοί, οἱ Βέλγοι, οἱ Ἑλβετοί, οἱ Ἀγγλοὶ, οἱ Ἀμερικανοὶ καὶ οἱ Ῥώσοι. Εἰς τὴν Σκανδιναβίαν τὰ μαθηματικά καλλιεργοῦνται, καθὼς καὶ κάθε ἄλλη πνευματικὴ ἐνασχόλησις, μετὰ πολλὴν ὁρεξίν. Εἰς τὴν Στοκχόλμην ἐκδίδονται ἀπὸ τὸν εἰς τὸ ἐλεύθερον πανεπιστήμιον (Högskola) καθηγῆτην κ. Mittag-Leffler τὰ «Acta Mathematica» (Μαθηματικά Πεπραγμένα), περιοδικὸν ὃχι τοπικόν, οὔτε σπουδαῖον γράφομενον, ἀλλ' εἰς τὰς τέσσαρας διεθνεῖς μαθηματικὰς γλώσσας (γαλλικὴν, γερμανικὴν, ἀγγλικὴν, ἰταλικὴν), καὶ ἐν μεταξὺ τῶν 4-5 σπουδαιότερων τοῦ κόσμου. Εἰς τὴν Κοπεγχάγην ἐκδίδεται ἐν τοπικῶν περιοδικῶν, τὸ «Nyt Tidsskrift for Matematik» (Νέον Περιοδικὸν τῶν Μαθηματικῶν). Μαθηματικοὶ δὲ σκανδιναβοὶ διεθνῶς γνωστοὶ εἶναι, μετὰξὺ πολλῶν, ὁ Petersen, ὁ Zeuthen, ὁ Nielsen, ὁ Mittag-Leffler, ὁ Bäcklund, ὁ Eneström, ὁ Lindelöf, (εἰς τὸ Helsingfors). — Ἀπὸ τὰς τρεῖς σκανδιναβικὰς χώρας περισσότεραν ἐθνικὴν μαθηματικὴν ιδιοφυΐαν φαίνεται νά ἔχῃ ἡ Νορβηγία· αὕτη τοῦλάχιστον προήγαγε ἐντὸς ἐνὸς μόνον αἰῶνος, τοῦ 19^{ου}, δύο ἀπὸ τὰς μεγίστας μαθηματικὰς ιδιοφυΐας: τὸν Niels Henrik Abel καὶ τὸν Sophus Lie. — Καὶ εἰς τὰ ὀλλανδικὰ καὶ τὰ βελγικὰ πανεπιστήμια (εἰς τὰ δεύτερα μετὰ ἀρετὴν ἀντίθεσιν πρὸς τὴν ἐν γένει βελγικὴν πνευματικὴν ἀνάπτυξιν, τὴν πολὺ κατωτέραν τῆς ὀλλανδικῆς) μετὰ πολλὴν ζῆλον καλλιεργοῦνται τὰ μαθηματικά.

αναφέρω τὰ ὀνόματα μόνον τῶν γνωστοτέρων μαθηματικῶν, τῶν Ὀλλανδῶν: Schoute, Cardinaal κτλ. καὶ τῶν Βέλγων: Mansion καὶ Neuberg· καθὼς καὶ τὰ ὀνόματα δύο μόνον μαθηματικῶν περιοδικῶν, τοῦ ὀλλανδικοῦ «Nieuw Archief voor Wiskunde»¹ (Νέον Ἀρχεῖον τῶν μαθηματικῶν) καὶ τοῦ βελγικοῦ «Mathesis» (Μάθησις). — Οἱ Ἑλβετοὶ μαθηματικοὶ εἰμποροῦν νὰ ὑπαχθῶν ἀντιστοίχως εἰς τὴν γαλλικὴν καὶ τὴν γερμανικὴν ἐπιστήμην, εἶναι δὲ γνωστόν, ὅτι αἱ εἰς τὰ ἑλβετικά πανεπιστήμια καθηγεῖσθαι εἶναι συνήθως μεταβατικὸς μόνον σταθμὸς διὰ τὴν εἰς γαλλικὰ ἢ γερμανικὰ πανεπιστήμια «προαγωγὴν»· (τὸ ἴδιον δὲ ἰσχύει καὶ διὰ τοὺς Γερμανοὺς τῆς Αὐστρίας, οἱ ὅποιοι ὁμῶς πρέπει νὰ ὑπαχθῶν εἰς τὴν δευτέραν κατηγορίαν τῶν ὑστεροῦντων ἐθνῶν).

Ἀντίθεσιν πρὸς τοὺς Ἰταλοὺς παρουσιάζουν οἱ Ἀγγλοὶ ἔχουν βέβαια παραγάγει τὸν Newton καὶ εἰς τοὺς νεωτέρους χρόνους τὸν Cayley· ἀλλὰ σήμερον εἶναι ἐν γένει πτωχότατοι εἰς τὰ καθαρὰ μαθηματικά· οὔτε κατὰ τὸ ποῖόν, πολὺ δὲ ὀλιγώτερον ἀκόμη ὥς πρὸς τὸ ποσὸν τῆς μαθηματικῆς τῶν παραγωγῆς κατέχουν οἱ Ἀγγλοὶ τὴν θέσιν, ποὺ ἦτο φυσικὸν νὰ κατέχουν, παρ' ὅλους τοὺς 3-4 αἰῶνες φήμης μαθηματικούς, π. χ. τὸν Forsyth· οὔτε μαθηματικὸν περιοδικὸν σπουδαῖον, ἀντίστοιχον πρὸς τὰ μεγάλα γαλλικά, γερμανικά καὶ ἰταλικά, ἔχουν οἱ Ἀγγλοὶ τὴν εἰς τὰς θεωρητικὰς ἐν γένει σπουδὰς (καθὼς καὶ τὴν σχολικὴν ὁργάνωσιν) καθυστέρησιν τῶν αὐτῶν αἰσθάνονται καὶ οἱ ἴδιοι καὶ δὲν διστάζουν μάλιστα καὶ φανερὰ νὰ τὴν ἀναφέρουν (πρβ. τὸ βιβλίον τοῦ Perry, «England's neglect of Science» = «Ἡ παραμέλησις τῆς ἐπιστήμης ἀπὸ τὴν Ἀγγλίαν»). — Ὁ λόγος τοῦ φαινομένου αὐτοῦ, τῆς παραμέλησεως δηλ. τῶν θεωρητικῶν ἐν γένει σπουδῶν (τὸ ὁποῖον — εἰς μικρότερον ὁμῶς μέτρον — παρατηρεῖται καὶ εἰς τὴν Ὀλλανδίαν) εἶναι ὁ ἴδιος, ἢ, καλύτερα, ὁ ἀντίστροφος τοῦ εἰς τὴν Ἰταλίαν: οἱ Ἀγγλοὶ δηλ. ἔχουν κατ' ἐξοχὴν ἐπιδοθῆ εἰς τὴν βιομηχανίαν, τὸ ἐμπόριον, τὰ πρακτικὰ ἐπαγγέλματα ἐν γένει, καὶ φυσικὰ παραμελοῦν καὶ ὑποτιμοῦν τὴν θεωρίαν. Ἀπόδειξις, ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ λόγος, καὶ ὅχι μαθηματικὴ ἀνιδιοφυΐα τῶν Ἀγγλῶν, εἶναι — ἐκτὸς τῆς παραγωγῆς ἐνὸς Newton! — ὅτι ὅπου ἡ θεωρία συνδέεται μὲ τὸ πείραμα καὶ ἔχει καὶ πρακτικὰς ἐφαρμογὰς, οἱ Ἀγγλοὶ ἀμέσως μεγαλουργοῦν· π. χ., ὁμοῦ μὲ τοὺς Ὀλλανδοὺς Van't Hoff καὶ Lorentz, ἔχουν αὐτοὶ

¹ Ἐδὼ εἰμποροῦμεν νὰ σημειώσωμεν, ὡς περίεργον, ὅτι μόνον οἱ Ὀλλανδοὶ μεταξὺ ὅλων τῶν εὐρωπαϊκῶν λαῶν, δὲν μεταχειρίζονται τὸν διεθνή ὅρον «Mathematik», ἀλλὰ τὸν «Επιστήμη τῆς (κατ' ἐξοχὴν) γνώσεως»: Wiskunde (= γερμ. Wissenkunde) καὶ ὁ μαθηματικὸς ὀνομάζεται ὀλλανδικά: «Wiskunstenaar».

τοὺς μεγαλυτέρους μαθηματικοφυσικούς τοῦ κόσμου (Lord Kelvin (Rayleigh) κτλ.).

Παραπλεύρως μὲ τοὺς Ἀγγλοὺς εἰμποροῦμεν νὰ κατατάξωμεν, ἔπειτα ὁμῶς ἀπὸ αὐτοὺς, τοὺς Ἀμερικανοὺς (τῶν Ἡνωμ. Πολιτειῶν), οἱ ὅποιοι ἐντούτοις, ἐπειδὴ καὶ χορῆμα διαθέτουν ἀφθονον καὶ ὁρεξίν νὰ φθάσων τὴν Εὐρώπην εἰς τὰς ἐπιστήμης ὅχι μικρότεραν ἔχουν, γρηγόρα θὰ περάσων τοὺς Ἀγγλοὺς, ἴσως καὶ ἄλλους λαοὺς ἀκόμη! Μαθηματικὸν σπουδαῖον τῆς Ἀμερικῆς σὰς ἀναφέρω μόνον τὸν Osgood καὶ περιοδικὰ τὸ «American Journal of Mathematics» (Ἀμερικανικὸν Μαθηματικὸν Περιοδικόν) καὶ τὰς «Transactions» καὶ τὸ «Bulletin of the American Mathematical Society» (Ἑργασίαι καὶ Δελτίον τῆς Ἀμερικανικῆς Μαθηματικῆς Ἑταιρείας). — Ἐρχόμεθα κατόπιν εἰς τοὺς Ῥώσους, οἱ ὅποιοι (καθὼς καὶ ὅλοι οἱ Σλαῖοι) εὐρίσκονται, ὅπως γνωρίζετε, ἀρκετὰ μακρὰν ἀκόμη ἀπὸ τὸν δυτικὸν εὐρωπαϊκὸν πολιτισμὸν. ἔχουν αὐτοὶ 9 πανεπιστήμια, ἀρκετὰ πανεπιστημιακά μαθηματικὰ βιβλία, ὀλίγους ὁμῶς μαθηματικούς σπουδαίους καὶ κανὲν σπουδαῖον περιοδικόν. (Ὁ περίφημος Lobatschefskij, ὁ ἰδρυτὴς τῆς Μη Εὐκλείδειον Γεωμετρίας, ἀνήκει εἰς πολὺ παλαιότεραν ἐποχὴν).

Μένει τέλος ἡ δευτέρα ἐκείνη κατηγορία τῶν ἐθνῶν, τὰ ὁποῖα ἀκολουθοῦν μόνον ἐν γένει, ἢ τοὐλάχιστον προσπαθοῦν ν' ἀκολουθοῦν τὴν μαθηματικὴν πρόοδον καὶ νὰ μένουν εἰς ἐπαφὴν, ἢ σχεδόν, μὲ τὰ ἄλλα, τὰ προηγούμενα· εἰς τὰ τοιαῦτα ἔθνη χρειάζονται κατὰ πρῶτον μὲν ὀλίγοι ἱκανοὶ μαθηματικοί, ποὺ νὰ εἶναι εἰς θέσιν νὰ μετοχετεύσουν εἰς αὐτὰ τὰς νεωτέρας θεωρίας καὶ τὴν νέαν κίνησιν, ἔπειτα δὲ ἐν περιοδικόν, ὄργανον ὅχι τόσον, κατ' ἀρχὰς τοὐλάχιστον, τῆς παραγωγῆς τῆς ἐπιστήμης, ὅσον τῆς διαδόσεως αὐτῆς εἰς τοὺς ὅπωςδήποτε καταγινόμενους μὲ τὰ μαθηματικά, ὄργανον πρὸς ἐκσυγχρονισμόν τῶν μὲ τὰ μαθηματικά ἀσχολουμένων ἐντὸς τοῦ ἔθνους τούτου, δηλ. πρὸς ἀνύψωσιν τοῦ πνευματικοῦ τῶν ἐπιπέδου, ἕως νὰ ἔλθῃ εἰς ἐπαφὴν μὲ τὸ μέγαλον διεθνὲς μαθηματικὸν πῖνευ. Πῶς καὶ διατί τὰ ἔθνη αὐτὰ δὲν εὐρίσκονται ἀπὸ τώρα εἰς τὴν ἰδίαν μὲ τ' ἄλλα ἀκμήν, δὲν εἶναι οὔτε τόσον εὐκόλον νὰ ἐξηγηθῇ, οὔτε ἔχει τὸν ἴδιον λόγον παντοῦ· τρεῖς κατηγορίας αὐτῶν εἰμποροῦμεν ἴσως νὰ διακρίνωμεν· τὴν πρώτην: τῶν ἐθνῶν, ποὺ παρήκμασαν καὶ προσπαθοῦν ἐκ νέου ν' ἀκμιάσουν, τὴν δευτέραν: τῶν ἐθνῶν, ποὺ πρῶτην φορὰν προσπαθοῦν νὰ ἐκπολιτισθῶν, καὶ τὴν τρίτην: τῶν ἐθνῶν, τὰ ὁποῖα, ἔχοντα ἀπὸ πρὶν ἰδικὸν τῶν πολιτισμῶν, προσπαθοῦν τώρα νὰ τὸν ἀφομοιώσουν μὲ τὸν εὐρωπαϊκόν. Τῆς πρώτης κατηγορίας ἔθνη ἔχομεν εἰς τὴν Εὐρώπην τοὺς Πολωνοὺς, τοὺς Ἰσπανοὺς, τοὺς Πορτογάλους, τοὺς Ἑλλήνας,

τῆς δευτέρας δὲ τοὺς λοιποὺς Σλαῶνους (ἐκτὸς τῶν Ῥώσων καὶ τῶν Πολωνῶν), τοὺς Οὐγγρους καὶ τοὺς λαοὺς τοῦ Αἰμου.

Εἰς τὴν Πολωνίαν, ὁ πολιτισμὸς ἐν γένει εἶναι καὶ σήμερον ἀνώτερος ἀπὸ τὸν ῥωσικόν καὶ τὰ μαθηματικά ὅχι ἐντελῶς ἀσήμαντα εἰς τὴν Βαρσοβίαν ἐκδίδονται τὰ «Prace Matematyczne-fizyczne» ἀπὸ τὸν Dickstein καὶ ἄλλους μαθηματικούς καὶ βιβλία μαθηματικὰ ἀνώτερα ὑπάρχουν πολλὰ εἰς τὴν πολωνικὴν γλῶσσαν. Καὶ εἰς τὴν Οὐγγαρίαν δὲ (ἂν καὶ οἱ Οὐγγροι δὲν φαίνεται νὰ ἔχουν καὶ τόσην ἰδιαιτέραν ἰδιοφυΐαν διὰ τὰ γράμματα) ἐκδίδονται τὰ «Mathematische Berichte aus Ungarn» (Μαθηματικαὶ Ἀνακοντώσεις ἀπὸ τὴν Οὐγγαρίαν) καὶ ὑπάρχουν μερικοὶ καλοὶ μαθηματικοὶ (König, Rados, Fejér). (Οἱ δύο (πατὴρ καὶ υἱὸς) Bolyai, οἱ ἀνεξαρτήτως τοῦ Lobatschefskij ἀνακαλύψαντες τὴν Μη Εὐκλείδειον γεωμετρίαν, ἀνήκουν εἰς πολὺ παλαιότεραν ἐποχὴν). Θλιβερόν ὁμῶς εἶναι τὸ θέαμα, ὅταν στραφῶμεν πρὸς τὴν Ἰσπανίαν· τὸ ἔθνος αὐτὸ τὸ παρηκμασμένον καὶ λιπόθυμον κἀνκει καὶ εἰς τὰ μαθηματικά, ὅπως καὶ εἰς ὅλα τ' ἄλλα, ματαίως προσπαθείας ν' ἀνεγερθῇ· δέκα «πανεπιστήμια» ἔχει ἡ Ἰσπανία καὶ ὁμῶς δὲν ἔχει καλὰ-καλὰ ἓνα μαθηματικὸν ἄξιον λόγον — ἐν ἔξαιρέσωμεν τὸν Zoel G. de Galdeano ἴσως — καὶ τὰ 20 ἑκατομμύρια τῶν Ἰσπανῶν (τὰ 60 καὶ πλέον τῶν Ἰσπανοφώνων) δὲν εἰμποροῦν νὰ συντηρήσουν ἐν μόνιμον μαθηματικὸν περιοδικόν, ἔστω καὶ μικρὸν καὶ τοπικόν· τὸ ἐν διαδέχεται τὸ ἄλλο («El Progreso Matemático» (Ἡ μαθηματικὴ πρόοδος), «Revista de Matemáticas» (Ἐπιθεώρησις τῶν μαθηματικῶν) κτλ.) καὶ ὅλα σβύνουν μετὰ ἕξ μῆνας ἢ ἐν ἔτος: ποῖον ἐνδιαφέρουν τὰ μαθηματικά ἐκεῖ; — Κάτι παρηγοριώτερον εἶναι τὸ θέαμα εἰς τὴν Πορτογαλίαν· ὅπως εἰς ὅλα, καὶ εἰς τὰ μαθηματικά εἶναι οἱ Πορτογάλοι δραστηριώτεροι ἀπὸ τοὺς ἀνατολικούς τῶν γείτονας· ἐκεῖ ἄλλοτε ἐπὶ μακρὰν σειρὰν ἐτῶν ἐξεδίδετο τὸ «Jornal das Ciencias Mathematicas e Astronomicas» (Περιοδικὸν τῶν μαθηματικῶν καὶ ἀστρονομικῶν Ἐπιστημῶν) ἀπὸ τὸν καλύτερον Πορτογάλον μαθηματικόν F. Gomes Teixeira καὶ τώρα ἐκδίδονται τακτικώτατα ἀπὸ τὸν ἴδιον τὰ «Annaes Scientificos da Academia Polytechnica do Porto» (Ἐπιστημονικὰ Χρονικά τῆς Πολυτεχνικῆς Ἀκαδημίας τοῦ Πόρτου). Περὶ τῶν λοιπῶν ἐθνῶν τῶν ὅπωςδήποτε καλλιεργούντων τὰ μαθηματικά, δὲν θὰ σας ἀναφέρω τίποτε, διὰ νὰ μὴ σας κοινῶσω περισσότερον, ἀφοῦ ἄλλωστε δὲν ἔχω καὶ τίποτε ἑξαιρετικὸν νὰ μνημονεύσω· ἄξιον μόνον σημειώσεως εἶναι ἴσως, ὅτι, ἐνῶ εἰς τὰ περισσότερα ἀπὸ αὐτὰ ἀναγνωρίζεται ἡ ἀνάγκη τῆς ἀνυψώσεως καὶ τοῦ ἐκσυγχρονισμοῦ τῆς

μαθηματικῆς κινήσεώς τῶν, ἐντούτοις, διὰ πολλοὺς καὶ ποικίλους λόγους, ἢ διόλου ἢ πολὺ ὀλίγη ἐργασία γίνεται διὰ τὸν σκοπὸν αὐτόν. — Παραδείγματα τέλος ἐθνῶν, τὰ ὁποῖα, ἀναπτύξαντα ἄλλοτε χωριστὰ ἰδικὸν τῶν πολιτισμῶν, προσπαθοῦν τώρα νὰ τὸν ἀφομοιώσουν μὲ τὸν ἀνώτερον σημερινόν τῆς Εὐρώπης, ἔχομεν τοὺς Ἰνδοὺς καὶ προπάντων τοὺς Ἰάπωνας, ποὺ καὶ μαθηματικὸν περιοδικὸν ἔχουν ἤδη ἀποκτήσει...

Ἡ ἐπισκόπησις αὐτῆ τῆς σημερινῆς παγκοσμίου μαθηματικῆς κινήσεως, ἂν καὶ χάριν συντομίας συντομωτάτη καὶ ἀτελεστάτη, εἶναι μολαταῦτα ἀρκετὴ, διὰ νὰ μας φέρῃ εἰς τὰ ἐπόμενα συμπεράσματα: βλέπομεν, ὅτι παντοῦ εἰς τὸν πολιτισμένον κόσμον ὑπάρχει σήμερον μία τάσις, ὁλονὲν μεγαλυτέρα, πρὸς ἀνύψωσιν ὅχι μόνον τῆς ἐπιστήμης, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐπιστημόνων, καὶ πρὸς μίαν ἐνιαίαν ὁργάνωσιν ὁλοκλήρου τῆς μαθηματικῆς κινήσεως τοῦ κόσμου· ἄλλοτε, — καὶ ὅχι πρὸ πολλῶν χρόνων — κάθε ἔθνος εἰργάζετο ἰδιαίτερος, ὅχι σπανίως δὲ συνέβαινε ἡ ἐργασία τοῦ ἐνὸς νὰ ἐμμενε ἀπαρητήρητος ἢ ἄγνωστος εἰς τ' ἄλλα, εἴτε ἀπὸ ἀγνοίαν τῆς γλώσσης (ὅπως π. χ. ἐπανειλημμένως συνέβη μὲ τὰ ρωσικά), εἴτε ἀπὸ ἄλλους λόγους. Σήμερον ὁμῶς ὅλη ἡ μαθηματικὴ κίνησις εὐρίσκεται — ἂς εἰπωμεν — εἰς ἐπαφὴν· σήμερον ἐκδίδονται περιοδικὰ, ποὺ ἔχουν εἰδικὸν σκοπὸν τὴν ἀναγραφὴν καὶ κατὰτάξιν ὅλων τῶν μαθηματικῶν δημοσιεύσεων καὶ πρὸ πάντων τῶν διατριβῶν (τοιαῦτα εἶναι τὸ Jahrbuch über die Fortschritte der Mathematik) (Ἐπετηρίδες τῶν προόδων τῆς Μαθηματικῆς), ἢ «Revue Semestrielle des Publications Mathématiques», ποὺ ἐκδίδεται εἰς τὴν Ὀλλανδίαν, τὸ «Bulletin» τοῦ Darboux, τὸ «Bolletino» τοῦ «Circolo Matematico» τοῦ Παλέρμου κτλ.). ἐκδίδονται περιοδικὰ διεθνῆ ἀσχολούμενα εἰδικῶς εἰς τὴν διδασκαλίαν τῶν μαθηματικῶν (π. χ. «L'Enseignement Mathématique» τῆς Γενεύης), εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν μαθηματικῶν (π. χ. Bibliotheca Mathematica τῆς Στοκχόλμης)· οἱ μαθηματικοὶ προσπαθοῦν ὁλονὲν περισσότερον νὰ γνωρίσων καὶ τὰ ἔργα τῶν καὶ ἄλλήλων· ἐν μαθηματικὸν περιοδικόν: «L'Intermédiaire des Mathématiciens» προσπαθεῖ νὰ χρησιμεύῃ ὡς εἶδος γραπτῆς ἐπιστημονικῆς συνδιαλέξεως τῶν μαθηματικῶν, μ' ἐρωτήσεις καὶ ἀπαντήσεις παντὸς εἶδους κατὰ τετραετίαν γίνονται μαθηματικὰ συνέδρια διεθνῆ, ἐκ περιτροπῆς εἰς τὰς μεγάλας εὐρωπαϊκὰς πρωτευούσας· καὶ συντόμως, εἰμπορεῖ κανεὶς νὰ εἰπῇ, ὅτι ἀρχίζει νὰ σχηματίζεται ἐν παγκόσμιον μαθηματικὸν ἐγὼ. Τὰ μαθηματικά, κύριοι, δὲν ἔχουν πατρίδα· ἐλάττωμα βέβαια αὐτὸ εἰς τὰ μᾶται τῶν πολλῶν· προτέρημα ὁμῶς ἴσως εἰς τὴν κρίσιν τῶν ὀλίγων

ἀν κατὰ τὸν Ibsen ἡ ἰδέα τῆς πατρίδος ἀποτελεῖ μίαν προσωρινὴν μόνον κατάστασιν τῆς ψυχικῆς ζωῆς τῆς ἀνθρωπότητος, τὰ μαθηματικά συντείνουν εἰς τὴν ἔνωσιν τῆς ἀνθρωπότητος περισσότερον ἀπὸ κάθε ἄλλην ἐπιστήμην· οἱ μαθηματικοὶ περισσότερον ἴσως ἀπὸ ὅλους τοὺς ἄλλους ὁμοτέχνους, αἰσθάνονται, ὅτι κοινὰ ἀντικείμενα πνευματικῆς ἐνασχολήσεως καὶ κοινὸς τρόπος τοῦ σκέπτεσθαι τοὺς συνδέει, ἀδιάφορον ἂν ὁ εἰς εὐρίσκειται εἰς τὸ Βερολῖνον, ὁ ἄλλος εἰς τὸ Λονδῖνον, ὁ ἄλλος εἰς τὴν Ῥώμην· ἂν ὁ εἰς ἐκφράζῃ τὰς μαθηματικὰς του σκέψεις γαλλικά, ὁ ἄλλος σοιηδικά, ὁ ἄλλος ἑλληνικά. Ἀπαμβλύνει λοιπὸν ἡ μαθηματικὴ αὐτὴ ἐνότης, ὁμοῦ, ἐννοεῖται, μὲ πολλὰς ἄλλας τοιαύτας διεθνεῖς τάσεις τῆς ἀνθρωπότητος, τὰ ἐθνικὰ πάθη καὶ μίση καὶ ἐμποτίζει τὸν ἄνθρωπον τὴν ἰδέαν, ὅτι ὑπεράνω ἀπὸ τὴν ἔννοιαν τῆς πατρίδος ὑπάρχει ἡ γενικωτέρα τῆς ἐργαζομένης ἀνθρωπότητος...

Ἄλλ' ἂν τὰ μαθηματικά δὲν ἔχουν πατρίδα, ὁ μαθηματικὸς ὅμως, ὁ σημερινὸς τοῦλάχιστον, ἔχει ὡς ἄνθρωπος εἶναι φυσικόν, χωρὶς νὰ μισῇ τ' ἄλλα ἔθνη, νὰ αἰσθάνεται κάποιαν ἰδιαίτην συμπάθειαν διὰ τὸ ἔθνος ἐκεῖνο, εἰς τὸ ὁποῖον ἀνήκει· καὶ ἡ συμπάθεια αὕτη τοῦ ἐπιβάλλει καὶ καθήκοντα τοπικά: παρὰλλήλως μὲ τὴν παγκόσμιον προαγωγὴν τῆς ἐπιστήμης, νὰ προσπαθῇ νὰ προάγῃ καὶ τὸ μαθηματικὸν ἐπίπεδον καὶ τὴν μαθηματικὴν κίνησιν τοῦ τόπου του. Διὰ τὴν τοπικὴν αὐτὴν προαγωγὴν τῶν μαθηματικῶν εἰς ἕν ὠρισμένον ἔθνος δὲν σημαίνει τόσον πολὺν ἢ ὑπαρξίαν ἑνὸς ἢ δύο ἢ τριῶν μαθηματικῶν ἀξίας, ὅς εἶναι καὶ διεθνoῦς· αὐτοὶ ἀνήκουν εἰς τὴν διεθνή ἐπιστήμην, καθὼς εἰς αὐτὴν ἀνήκουν καὶ τὰ μεγάλα διεθνή περιοδικά, εἰς τὰ ὁποῖα πολλὰς φορὰς εἶναι δύσκολον κανεῖς νὰ διακρίνῃ καὶ αὐτὴν ἀκόμη τὴν ἐθνότητα τοῦ γράφοντος. Διὰ τὴν προαγωγὴν τῆς μαθηματικῆς κινήσεως εἰς ἕνα τόπον, προπλάντων δὲ διὰ τὴν χρονικὴν περίοδον, ποὺ ἴσως εἰμποροῦμεν νὰ ὀνομάσωμεν προπαρασκευαστικὴν ἢ περίοδον ἀφομοιώσεως, τὸ κύριον εἶναι νὰ παραγῇ κοινὸν μαθηματικὸν — μικρὸν βέβαια κατ' ἀρχάς, ὅς εἶναι καὶ ἀπὸ 100 μόνον ἀνθρώπων — ποὺ ν' ἀσχολῇται μ' ἐνδιαφέρον καὶ μ' ἀγάπην μὲ τὰ μαθηματικά· τότε καὶ ἡ ἰδρυσις ἑνὸς τοπικοῦ μαθηματικοῦ περιοδικοῦ γίνεται δυνατὴ (καθὼς βέβαια καὶ ἀντιστρόφως ἡ ἰδρυσις ἑνὸς τοιού-

του περιοδικοῦ συντείνει εἰς τὴν ἀνάπτυξιν μαθηματικοῦ ἐνδιαφέροντος· τὸ νὰ προηγηθῇ ὅμως ἐν τοιοῦτο περιοδικὸν προϋποθέτει θυσίας χρηματικὰς, ποὺ ἢ κανεῖς πλούσιος Μαικήνας (ὅπως π. χ. ὁ Guccia εἰς τὸ Παλέρμον, ἢ ὁ Oskar τῆς Σουηδίας) ἢ, συνηθέτερον, ἡ κυβέρνησις ἢ κάποιοι σωματεῖον καταβάλλει.

Ὅταν ὅμως, τέλος, εἰς ἕν μικρὸν ἔθνος ὑστερήσαν κατορθωθῇ, ἀδιάφορον πῶς, ἡ ὑπαρξις ἑνὸς τοιούτου μικροῦ μαθηματικοῦ κοινοῦ καὶ ἡ ἰδρυσις ἑνὸς τοπικοῦ μαθηματικοῦ περιοδικοῦ, τότε εἰμπορεῖ κανεῖς μὲ βεβαιότητα νὰ εἰπῇ, ὅτι τὸ ἔθνος ἐκεῖνο εὐρίσκειται εἰς καλὸν δρόμον πρὸς τὴν ἀφομοιώσιν του μὲ τὴν παγκόσμιον μαθηματικὴν κίνησιν καὶ ὅτι τὰ λοιπὰ εἶναι πλέον ζήτημα χρόνου μόνον...

Ἄλλ' ἴσα-ἴσα, ἐδῶ ἔγκειται ἡ δυσκολία: εἰς τὴν ἀφύπνισιν αὐτὴν τοῦ ἐνδιαφέροντος· τὰ μαθηματικά δὲν ἔχουν ἐξωτερικὸν ἐλκυστικόν, καθὼς τόσαι ἄλλαι ἐπιστήμαι πῶς νὰ ζητήσῃ κανεῖς ἀπὸ τοὺς πολλοὺς τόσον ἐνδιαφέρον διὰ τὰς μαθηματικὰς θεωρίας, ὅσον καὶ διὰ τὰ ἱστορικὰ ἢ τὰ πολιτικὰ ζητήματα ἢ τὰς φυσικὰς ἀνακαλύψεις; Ὁ μαθηματικὸς καὶ ὑπὸ αὐτὴν τὴν ἐποψιν δὲν εἰμπορεῖ νὰ συγκριθῇ μὲ τοὺς ἄλλους ἐπιστήμονας· καὶ αἱ μεγαλύτεραι ἀνακαλύψεις του ὅχι μόνον χοῦμα δὲν του ἀποφέρουν, ἀλλ' οὔτε τῶν πολλῶν τὸν θαυμασμόν· ἡ (τιχαία πολλὰς) ἀνακάλυψις ἑνὸς τηλεσκοπικοῦ πλανητῆσκου τηλεγραφεῖται καὶ γράφεται εἰς τὰς ἐφημερίδας, καθὼς καὶ ἡ ἐφεύρεσις ἑνὸς φυσικοῦ ἐργαλείου ἢ ἑνὸς χημικοῦ λιπώματος· ἐνῶ τὰς μεγίστας μαθηματικὰς ἀνακαλύψεις οἱ μαθηματικοὶ τὰς κἀμινουν μόνον διὰ τὸν ἑαυτὸν των· τὸ πολὺν-πολὺν ἐν ἡ δύο προβλήματα — ἀπὸ πραγματικῶν λόγων καὶ αὐτά! — ἐξηλθον ὅπωςδὴποτε καὶ εἰς μὴ μαθηματικὸν κύκλον, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ ὡς συγκεχυμένη μόνον ἀπλήρησις, π. χ. ἡ ἀνακάλυψις τοῦ ἀδυναίου τοῦ τετραγωνισμοῦ τοῦ κύκλου μὲ ἀλγεβρικὰς καμπύλας ἀπὸ τὸν Lindemann.

Ὅποιοι λοιπὸν θέλει ν' ἀκουσθῇ εἰς τὸν πολὺν κόσμον μὲ τὰς ἐργασίας του, ὅς μὴ σπουδάζῃ μαθηματικά, ὅς γίνῃ χημικός, φυσικός, ἀστρονόμος, ἱστορικός ἢ φιλόλογος. Ὅποιοι ὅμως ζητεῖ νὰ εὕρῃ διὰ τὸν ἑαυτὸν των τὰς ὑψηλοτέρας ἀπολαύσεις τοῦ πνεύματος, αὐτοὺς ὅς σπουδάζῃ προπλάντων μαθηματικά.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΧΑΤΖΙΑΔΗΣ
καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου



ΗΣΚΙΟΣ ΣΤΟΝ ΑΙΘΕΡΑ

Ἐξω ὁ χιονιάς ὅλα τὰ ἐσάρωσε
Κι' ὁ Δρύας στὰ παρμένα κάστρα ὀργιάζει·
Πνεῦμα τὸ κάθε σύννεφον ἀνήσυχον
Στὴ νύχτα τῆς Βαλπούργης ἀλαλάζει.

Ὅπου ζωοῦλα ἐντόμου ἢ ἀνθρώπινη
Καὶ μὰ παράκλησι στὸ Γίγαντα τὸν Τρόμο:
Νάρθη τὸ χιόνι ἀπόψε ἀνέλπιδον,
Νὰ στρώσῃ κάτασπρο τὸ δρόμο.

Καὶ οἱ στέγες οἱ φτωχῆς ποὺ κρύβουνε
Κάθε παλιὰ καὶ γνώριμη ἱστορία,
Ποὺ εἶναι προστάτες τῆς ἀπέραντης Ζωῆς
Κι' ὅλη χωροῦνε τῶν θλιμμένων τὴ σοφία,

Δράκοντες στέκουν ἄγρυπνοι
Τῶν ἱερῶν, κάποιας θρησκείας, ρόδων,
Νὰ προσκαλοῦν τὸν κάθε γνώριμον,
Τὸν κάθε Ἀλήτη τῶν τριόδων.

Μόνο ἕνας Ἡσκιος ποὺ τὸν σπρώχνει ὁ ἄνεμος
Καὶ ποὺ τὸν δέρνει τῆς βροχῆς ἡ μπόρα,
Ποὺ ἔχει χλωμὴ τὴν ὄψιν καὶ τὴ σκέψιν του,
Καὶ στὴν ψυχὴ τοῦ Ζαναχάρ τὰ δῶρα,

Περνᾷ μὲ τὸν καιρὸ καὶ μάχεται
Καὶ πάει — ποῖός ξέρεῖ — ὅλο πηγαίνει,
Νὰ βρῇ ἐκεῖνο ποὺ δὲν βρίσκεται
Καὶ ποὺ ἡ Κλωθὼ στὸ κάστρο της ὑφαίνει.

Νὰ βρῇ ἐκεῖνο ποὺ δὲ βρίσκεται,
Ποὺ ἡ Πίστις ἄπονα τοῦ ἀρνῆθι,
Καὶ πάει — ποῖός ξέρεῖ — ἀσύντρεχτος
Κι' ἀπ' τὴν ψυχρὴ συντροφίσσα τὴ Λήθη.

Καὶ κάθε νύχτα — νύχτα τὰ μεσάνυχτα
Ποὺ ἀξύπνητα, βαριά κοιμάται ἡ Μέρα
Βλέπουν τὰ Πνεύματα ψηλά σὰν τροπαιοὶ
Νὰ γράφει ἕνας Ἡσκιος στὸν αἰθέρα.

ΑΙΜΥΛΙΑ ΚΟΥΡΤΕΛΗ

ΜΟΝΑΞΙΑ!

Γ'

Ἡ Μαριάννα θὰ ἤθελε νὰ πάρῃ ἀμέσως ἀπὸ ἐκεῖ τὸν πληγωμένο ἀπὸ τὴ Σινίσκολα ὅμως δὲν ἔφαιγε ἡ ταχυδρομικὴ ἄμαξα παρὰ κατὰ τίς τρεῖς μετὰ τὸ μεσημέρι. Ὡστε τὸ ἴδιο εἶτανε κι ἂν περνοῦσαν τὴ νύχτα στὴν καλύβα.

Ὁ Σέβιος, ἀφοῦ ὠδήγησε τὸ ἄλογο νὰ βοσκίση ἀνάμεσα στὰ ρεῖκια, μπῆκε μέσ' στὴν καλύβα καὶ παρακάλεσε τὴν κοπέλλα νὰ μείνῃ. Δὲν ἤξερε καλὰ - καλὰ οὔτε ὁ ἴδιος τί ἤθελε ἀπὸ αὐτὴν ὁ στοχασμὸς ὅμως πὼς ἔμελλε νὰ φύγῃ ἀμέσως ἐκεῖνη, νὰ γίνῃ ἄφαντη ὅπως ἦρθε, ἔτσι σὰν ὑπερφυσικά, τὸν γέμιζε μὲ πίκρα.

— Θάρψω τὴν καλύβα στὴ διάθεσή σας· νὰ πῆτε πὼς βρίσκεστε στὸ σπίτι σας, — εἶπε στοὺς ξένους του. — Κ' ἔπειτα ἔχεις ἀνάγκη νὰ ξεποστάσῃς, καημένη. Μείνε, σοῦ λέω!

Ἐμεινε ἐκεῖνη, μάλιστα γιατί οἱ σύχους τῶν τελευταίων ὥρων εἶχανε φέρει τὸ γέρο ἄνω κάτω: τὴ νύχτα τὸν ξανάπιασε ὁ πνοστός.

Ἡ Μαριάννα ἄρχισε νὰ πελᾷ τὴν κοπέλλα μὴπως πεθάνῃ ὁ πατέρας της σ' ἐκεῖνη τὴν ἐρημιὰ, τόσο μακριὰ ἀπὸ τὸ σπίτι του, καὶ μαθητευτὴ τὸ πόμπιασμά του. Εἶτανε γυναίκα ἐνεργητικὴ, ποὺ εἶχε γνωρίσει τὸν πόνο καὶ τὴ μοναξιά: μὰ ἐπαναστατοῦσε μὲ τὴν ἰδέαν πὼς θὰ τὴν ἀναγελοῦσαν καὶ θὰ τὴν καταφρονοῦσαν οἱ ἄλλοι. Ἄλλωστε εἶταν ἐπικίνδυνον νὰ ροχίσῃ τὸ ταξίδι πρὶν ὁ γέρος λιγὰκι δυναμώσῃ.

Ὁ Σέβιος παραχώρησε τὴ θέσιν του στὴ γυναίκα, καὶ πῆγε νὰ κοιμηθῇ ἀπάνω στὶς στοίβες τῶν τσουβαλιῶν, στὴ σκεπή. Δὲ μπόρεσε ὅμως νὰ κλείσῃ μάτι. Εἶχε σὰν παραλογίσματα. Ἐβλεπε, καθημένη πλαῖ τὸν, τὴ νέα χήρα, κ' ἐνοιοθε ἕναν ἄγριο πόθο, νὰ τὴ σύρῃ σιμά του. Ἡ παρουσία της, σ' ἐκεῖνο τὸν τόπο ποὺ δὲν εἶχε πατήσῃ ποτὲ γυναίκα, ἔλεγε καὶ γέμιζε μὲ ζωὴ τὴ βαθεῖα μοναξιά τοῦ γέροντος τόπου καὶ τοῦ γυαλοῦ. Ἡ θάλασσα ἀναφούσκωνε ἀκόμα περισσότερο τώρα, καὶ τὰ κύματα, μ' ἄφρο σκελασμένα, μοιάζανε, στοῦ φεγγαριοῦ τὴ λάμψη, μεγάλες γίδες σερεπές, ποὺ λαχταροῦσαν νὰ πηδήξουν ἀνάμεσα στὰ ρεῖκια νὰ βοσκίσουνε τὸ νιόβλαστο χορτάρι. Μ' ὅλη τους ὁμως τὴ δύναμιν καὶ τὴ γληγορσύνη δὲν κατορθώναν νὰ ξεπεράσουν τοὺς βράχους, ὅπου στὶς κόγχες τοὺς ἀφῆγαν σὰν τουλοῦπες μαλλί.

Ὁ γκιώνης ἔλεγε καὶ ξανάλεγε τὴν κραυγὴν του, ἀπόμειρα στοὺς βάλτους ποὺ καθρεφτίζανε τὸ φεγγάρι καὶ ἡ κραυγὴν τὸν ἐμοιάζε σὰν παιδικὴν πρόσκλησιν ξωτικοῦ, καὶ ξιπνοῦσε τὴν ψυχολογία καὶ τὸν πόθο σὲ πράγματα ἀπλησίαστα.

Ὁ Σέβιος ἐνοιοθε πὼς τοῦ ἐρχόταν νὰ κλάρῃ, καὶ σύντομα μὴ ὅσην ἀνήμερη κ' ἐπίμονη τὸν ἔδερε, ὅπως ἔδεραν τὰ κύματα τοὺς βράχους. Ἄν ἡ Μαριάννα δὲν εἶταν ἡ φιλοξενούμενη του, οὔτε στιγμὴ θὰ δίσταζε, παρὰ θάρρνε νὰ τὸν νικήσῃ ὁ πόθος νὰ τὴν κάμῃ δικήν του.

Ἡ νύχτα πέρασε, πολυβάσανη γιὰ ὅλους. Ἡ

* Συνέχεια: «Παναθήναια» 28 Φεβρουαρίου, σ. 294.

Μαριάννα δὲν κοιμῶταν· ὁ λαβωμένος βογγοῦσε· ὁ Σέβιος ὄνειρευόταν ἀλλόκοτα πράγματα. Τὴν αὐγὴ φτάνανε τὰ κάρρα μὲ τὸ κάρβουνο, καὶ ὁ Σέβιος εἰδοποίησε τὴ Μαριάννα νὰ μὴν ἔβγῃ ἀπ' τὴν καλύβα. Αὐτὴ πάντα ἔλπιζε πὼς θ' ἄβλεπε ἀπὸ μιὰ στιγμὴ στὴν ἄλλη τὸν πατέρα της νὰ σηκώνεται καὶ νὰ εἶναι σὲ κατάστασι νὰ φύγουν· ὁ πυρετὸς ὅμως, ἀντὶς νὰ λιγοστέψῃ, δυνάμωνε. Ξανάρχισε ὁ γέρος νὰ παραμιλᾷ.

Τότε καὶ αὐτὴ, ὅπως ὁ Σέβιος στὴν ἀρχὴ-ἀρχή, πῆγε νὰ χάσῃ τὸ μυαλό· φώναξε τὸ φύλακα καὶ τοῦ εἶπε πὼς ἤθελε νὰ κράξῃ τὸ γιατρό.

— Θὰ πῶ πῶς, ἐνῶ ἐγὼ καὶ ὁ πατέρας μου ταξιδεύαμε μὲ τᾶλογο, πηγαίνοντας στὸ ἐξοχικὸ πανηγύρι τοῦ "Αἰ Κωσταντίνου, μᾶς πιάσανε κατὰ ἄγνωστοι κακοῦργοι.

— Μὰ ὁ γιατρὸς θὰ τὸ καταλάβῃ πὼς ἡ πληγὴ εἶναι τεσσάρω μερῶν! — παρατήρησε ὁ νέος. Ὁ γιατρός μας εἶναι ἀνθρώπος τραχὺς, δύστροπος. Θὰ καταδώσῃ τὴ δουλειὰ στὸν ἀστυνόμο, κ' ἔννοια σου!

Ἡ Μαριάννα ἄρχισε νὰ κλαίῃ.

— Μὰ δὲν κάνει νὰ τὸν ἀρήσουμε νὰ πεθάνῃ ἔτσι. Θὰ καγγραινιάσῃ. Θὰ πεθάνῃ ἐδῶ! Θὰ πεθάνῃ ἐδῶ — πέρα!

Ὁ Σέβιος τὴν κύτταξε μὲ συμπόνεσιν καί, ἐπειδὴ ἐκείνη δὲν ἔπαυε τοὺς ὀδυρμούς, τῆς ἔδωκε μιὰ συμβουλή:

— "Ἀκουσ' ἐδῶ. Ξέρω μιὰ γυναῖκα χωριανή μου, μιὰ γριὰ περίφημη γιὰ νὰ γιατρέυῃ τις πληγές, καὶ τις βαρύτερες ἀκόμα. Ἔχει γιατρέψει ὡς καὶ λησταδες, καὶ ὅλοι τὴ γνωρίζουνε καὶ τὴν ἐχτιμοῦνε γιὰ τὴ μυστικότη καὶ τὴν ἀξιοσύνη της. Ἐγὼ ἤθελα νὰ τὴ φωνάξω ἀμέσως, μὰ νὰ ποῦμε τὴν ἀλήθεια, τὴν πρώτη μέρα θάρρεψα πὼς δὲ γινότανε πιά τίποτα, κ' ὕστερα πάντα ἔλπιζα πὼς, ἀπὸ γιατρό, δὲν εἶχαμε ἀνάγκη...

Ἡ Μαριάννα σκούπισε τὰ μάτια της καὶ σηκώθηκε.

— Πές μου ποῦ κάθεται αὐτὴ ἡ γυναῖκα.

— Κάθεται σ' ἓνα σπιτάκι ἀντίκρου στὸ σπίτι τοῦ παπᾶ. Ζήτησε τὴ Μαρία τοῦ Μούρρου: θὰ τὴν εὗρῃς ἀμέσως.

Ἡ Μαριάννα καβαλλίκεψε τὸ ἄλογο καὶ κίνησε νὰ βρῇ τὴ γριὰ.

Στὴν ἀρχὴ ἡ γριὰ, βλέποντας μιὰ ξένη γυναῖκα καὶ μαντεύοντας πὼς τὸ περιστατικὸ ποὺ τῆς διηγώταν αὐτὴ δὲν εἶτανε διόλου ἀληθινό, πίστεψε πὼς τὸ ζήτημα εἶτανε γιὰ κάποιο φυνγόδικο ἢ γιὰ κάποιον κακοῦργο ποὺ πληγώθηκε σὲ καμιά τολμηρὴ ἐπιχείρησι. Βιάστηκε λοιπὸν νὰ πάρῃ ἓνα σφεδρούκινο κορινάκι, καὶ κάθισε πισοκάπουλα στὸ ντορὶ ἀλογάκι, πίσω

ἀπ' τὴν πλάτη τῆς Μαριάννας. Καὶ δρόμο, μέσ' ἀπ' τὰ πανέριμα χωράφια, ὅπου ἡ ἀνοιχτὴ σκόρπιζε κατὶ σὰν ἀάλητη ποίησι — τὴν ποίησι τῆς μελαγχολίας — οἱ δυὸ γυναῖκες γυρίσανε κατὰ τὴ θάλασσα. Ἡ γριὰ εἶτανε πανύψηλη, ἀλύγιστη, μαυρειδερὴ στὸ πρόσωπο: ἡ φορεσιά της, χοντροκοπιὰ καὶ χωριάτικη, μὲ τὸ μακρὸν σκούφωμα καὶ τὰ κοντὰ φουστάνια, τὴν ἔκανε νὰ μοιάζῃ σὰ μασκαρᾶς. Καθήμενη πισοκάπουλα στὸ ἀλογάκι, ξεπερνοῦσε στὸ ὕψος τὴ νόστιμη καὶ λεπτοκαμωμένη μορφὴ τῆς Μαριάννας, καὶ φαινότανε σὰν τὸ εἶδωλο τοῦ Θανάτου δίπλα στὸ εἶδωλο τῆς Ζωῆς.

Πηγαίνοντας στὸ δρόμο, διηγήθηκε πὼς εἶχε γιατρέψει ἀπάνω ἀπὸ εἴκοσι λαβωμένους: καὶ κοντὰ στοὺς ἄλλους, ὅπως εἶχε πῇ ὁ Σέβιος, κάμποσους φυνγόδικοι. Δὲν τὸ ἔκρυψε πὼς καὶ τώρα θάρροῦσε πὼς πήγαινε τὸ ἴδιο νὰ κάμῃ, καὶ τὸ εἶχε καμῖρι της αὐτό.

Ἄμα ἔφτασε στὴν καλύβα, ἀνοιξε τὸ κορινάκι κ' ἔβγαλε μιὰ φασκιά, ἓνα κλειδί, ἓνα βαζάκι μπάλσαμο. Γιατρέυε ἀκόμα τις πληγές, ὅπως τις γιατρέυανε τὸν καιρὸν τῶν Σταυροφόρων· εἶχε ὅμως τὴν πονηριὰ τῶν γιατρῶν τοῦ καιροῦ μας. Εἶδε πὼς ἡ πληγὴ τοῦ γέρου δὲν εἶτανε σοβαρὴ· μὰ γιὰ νὰ δώσῃ σημασία στὸν ἑαυτὸ της, ἐδήλωσε πὼς δὲν ἔπρεπε ὁ λαβωμένος νὰ σαλέψῃ ἴσα μὲ τὴν ἐρχομένη τῆς βίβλα.

Ἄμα φάσκισε τὴν πληγὴ, ἔβαλε τὸ κλειδί κάτω ἀπ' τὴν ἀμασκάλη τοῦ γέρου· τὸ ἄφησε ἐκεῖ, ὡς ποὺ τὸ ἔπιασε καὶ εἶδε πὼς ζεσταίθηκε· ὕστερα τὸ ἔσφιξε μέσα στὴ φούχτα.

— Θέριμι, σὰ νὰ μὴν ἔχῃ πιά διόλου — ἐδήλωσε, ξαναβάζοντας στὸ κορινάκι τὸ ἰδιότροπο θερμομέτρου της. Καί, καθὼς σηκώνόταν, εἶδε πὼς ὁ Σέβιος κύτταξε τὴ Μαριάννα μ' ἓνα βλέμμα, σὰν τοῦ θεριοῦ.

Ὁ πληγωμένος ἔμεινε ἄλλες πέντε μέρες στὴν καλύβα. Οἱ ἀνθρώποι ποὺ κουβαλοῦσαν τὸ κάρβουνο ἀπὸ τὸ δάσος στὸ περιγιάλι, πῆραν εἶδησι ἐπιτέλους πὼς εἶταν ἐκεῖ ὁ γέρος κ' ἡ κοπέλλα. Ὁ Σέβιος σοφίστηκε μιὰ ἱστορίτσα, εἶπε πὼς ὁ γέρος, πέφτοντας ἄρρωστος ἐνῶ ταξίδευε, τοῦ ζήτησε φιλοξενία. Οἱ ἄλλοι τὰκούγανε καὶ κρυφογελοῦσαν. Ἐρχόνταν ἴσα μὲς ἀπὸ τὸ δάσος δίχως νὰ σταθοῦνε στὰ χωριά: εἶχανε βδομάδες ὀλάκαιρες χόρρα ἀπ' τις γυναῖκες, τὰ στεφάνια, τις ἀγαπητικὲς τους. Στὴν πανέριμη ἀκρογιαλιά ἡ Μαριάννα παρᾶσταине γι' αὐτοὺς ὅτι ὠραιότερο ὑπάρχει γιὰ τὸν ἄντρα τὸν τυραννισμένο ἀπὸ τὴ μοναξιά: εἶταν ἡ Γυναίκα, ἡ πηγὴ τῆς ζωῆς. Μὲ τὸν πόθο τὸν ὅλο καὶ βαθύτερο τοῦ Σέβιου ἄρχισε λοιπὸν νὰ σμύγῃ καὶ τὸ ἔμφυτο τῆς ἀγρίας ζήλειας. Σεβό-

τανε τὴ Μαριάννα, μὰ τοῦ φαινόταν πὼς αὐτὴ δὲν ἔπρεπε νὰ γίνῃ κανενὸς ἄλλου ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους ποὺ τυχὸν τὴ λατρουῦσαν.

Ἐκείνη καταλάβαινε τὴ λατρεία ποὺ τοῦ κινούσε, καὶ ἀπὸ μέρος της τοῦ φερνότανε μ' εὐγένεια καὶ καλωσύνη. Ὁ Σέβιος εἶχε ἐγκαταλείψει τὴν καλύβα, παραιτῶντας τὴν ὅλη στὴ διάθεσι τῶν ξένων, καί, ὥρες καὶ ὥρες, ἔμεινε μακρυνά τους. Ἡ Μαριάννα μαγέρευε, περιποιώτανε τὸν πληγωμένο, καὶ μετροῦσε τις ὥρες καὶ τις μέρες ποὺ δὲν ἐννοοῦσαν νὰ περάσουν.

Τέλος τὴν Κυριακὴ τὸ πρωὶ ἡ γριὰ γιάτρισσα βρῆκε πὼς ὁ πληγωμένος εἶτανε πολὺ καλῆτερα· ἡ ζέστη τῆς ἀμασκάλης δὲν πύρωνε τὸ κλειδί.

— Αὔριο τὸ πρωὶ θὰ μπορέσετε νὰ κινήσετε γιὰ ταξίδι — ἔδωκε εἶδησι.

Τότε ἡ νέα χήρα τὴν ξεπροβόδησε ὡς τὴ δημοσιά, καὶ τὴ ρώτησε πόσο ἔκανε νὰ πάρῃ γιὰ τὰ ποδοκόπια της. Ἡ γριὰ κοντοστάθηκε μιὰ στιγμὴ, κ' ὕστερα μέτρησε στὰ δάχτυλα καὶ ρώτησε:

— Πές μου τὴν ἀλήθεια, ὁ πατέρας σου, ὁ γέρο — λαβωμένος, εἶναι φυνγόδικος;

Ἡ Μαριάννα τὸ ἀρνῆθηκε ὁρθὰ — κοφτά:

— Ἐνα τάλλαρο, τότες! "Ἄν εἶτανε γιὰ κανέναν «κατατρεγμένο», μπορούσα νὰ κόψω κατὶ, νὰ κάνω καὶ χάρισμα τὴν κούρα· γιὰ ἓναν ὅμως ἀπλὸν ἀνθρώπο, δὲ μπορῶ νὰ γυρέψω λιγώτερα.

Ἡ χήρα πλέρωσε τὸ τάλλαρο, καὶ γύρισε κατὰ τὴν καλύβα. Ἡ ἀκρογιαλιά εἶταν ἔρημη, γιὰτὶ ἄμα εἶτανε σκόλη, δὲν ταξιδεύανε οἱ «καροτσαραῖοι». Φυσοῦσε δυνατὸς σιρόκκος καὶ ἡ θάλασσα εἶτανε φουρτουνιασμένη· ἀργότερα ἔπιασε βροχή, καὶ ὁ Σέβιος ἔμεινε στὴν καλύβα μαζί μὲ τοὺς ξένους του.

Ἡ Μαριάννα, γιὰ νὰ βγάλῃ ὅπωςδὴποτε τὴν ὑποχρέωσι, εἶχε παραγγεῖλει καὶ τῆς ἔφεραν ἀπὸ τὸ χωριὸ κάμποσο κρασί κ' ἓνα μπουκάλι ρακί. Ὁ Σέβιος δὲ χρειάστηκε παρακάμια γιὰ νὰ πῇ, κ' ἔφαρνα ἔγινε μελαγχολικός, καὶ δίχως κανεὶς νὰ τὸν ἐρωτήσῃ, ἄρχισε νὰ λὲν τὴν ἱστορίαν τῆς ἀρρώστιας τῆς γυναικὸς του.

Καὶ ὁ πληγωμένος ἔπινε σὰ νὰ εἶτανε γερός· γιὰ νὰ κολουθήσῃ τὸ παράδειγμα τοῦ νοικοκύρη, τοῦ εἶπε καὶ αὐτὸς κατὶ μυστικὰ δικὰ του. Κοντὰ στ' ἄλλα διηγήθηκε πὼς ἡ Μαριάννα εἶχε ἓναν πλούσιο ποὺ τὴ ζήτησε, ἓνα τσοπάνη ὄχι καὶ τόσο νέο, μὰ ὁμορφάνθρωπο ἀκόμα, καλόκαρδο,

ἥσυχο, μὲ διακόσες προβατίνες δικές του· ἔμεινε σχεδὸν ὅλο τὸ χρόνον στὴν ἐξοχή, καὶ εἶτανε γαμπρὸς μὲ τὰ ὅλα του, τέλος πάντων!

Ἡ Μαριάννα ἔκανε στὸν πατέρα της νοήματα νὰ σωπάσῃ, μὰ τὰ γλυνὰ της μάτια χαμογελοῦσαν, καὶ φαινότανε πὼς ἔλεγε στὸ Σέβιο, μὲ τὸ βλέμμα: «Τὸ κάτω — κάτω δὲν εἶμαι χήρα δίχως βλέμμα: «Τὸ κάτω — κάτω δὲν εἶμαι χήρα δίχως ἐλπίδα· τὸ βλέπεις; Ἐγὼ καὶ ἄλλους ποὺ μὲ λατρεύουνε, πῶς καλὸνυχους ἀπὸ σένα».

Ὁ Σέβιος ἄκουε, ἔπινε καὶ ἀναστέναζε.

— Κ' ἔτσι, φεύγετε αὔριο! — ἔλεγε κάπου — κάπου.

— Καιρὸς εἶναι, μοῦ φαίνεται! — εἶπε ἡ Μαριάννα. — Ἐπρεπε νὰ μᾶς πῆς νὰ ξεκουμπιστοῦμε!

Ἐκεῖνος τὴν κύτταξε καὶ κοκκίνισε. Ὁ γέρος τοῦ ζήτησε συχώρεσι ποὺ τὸν ἔβρισε, ἐνῶ ἔπρεπε νὰ τὸν εὐχαριστήσῃ σὰν ἄγιο, καὶ ὕστερα εἶπε:

— Πάντα θὰ σὲ θυμᾶμαι. Καὶ τὴ χειρότερη προσβολὴ νὰ μοῦ ἔκανες, καὶ τὴ γλώσσα τᾶλόγου μου νὰ κόβεις, θὰ σοῦ τὸ σιχαροῦσα.

Ὁ Σέβιος βγήκε ἔξω, καὶ κρυφοδάγκωσε τοὺς γρόθους του.

Κατὰ τὸ ἡλιοβασίλεμα ἔπαψε ἡ βροχή, ἀλλὰ ὁ ἄνεμος ἐξακολούθησε νὰ φυσᾷ μὲ μανία. Εἶτανε ζεστός, ὕγρὸς ἄνεμος, κ' ἔφερνε τὴ μυρουδιά τοῦ γιαιλοῦ τῆς Ἀφρικῆς. Στὸν ὀρίζοντα, ἀπάνω στὴ θάλασσα τὴν ἀλικοποράσιν, ὁ κόκκινος οὐρανὸς καὶ τὰ σύννεφα ποὺ εἶχαν τὸ χροῖμα τοῦ καπνοῦ καὶ τῆς φλόγας, ἀπλώνανε σὰν ἀντιφέγγισμα ἀπέραντης πυρκαϊᾶς. Τὰ βρεμμένα χαμόκλαδα, οἱ βράχοι καὶ ὁ ἄμμος, ἄμα ὁ κυματισμὸς ἀναρροοῦσε, καθρέφτιζαν τὸ κόκκινο φῶς ἀπ' τοῦ οὐανοῦ τὰ θέμελα.

Ὁ Σέβιος πῆγε νὰ βρῇ τὸ ἄλογο τῶν ξένων του, καὶ μέσα στὴ σκεπὴ εἶδε τὴ Μαριάννα ποὺ ἔφαγε γιὰ κανένα τσουβάκι λιγώτερο λερὸ ἀπὸ τᾶλλα, νὰ σκεπαστῇ τὸ βουδύ. Ζύγωσε κοντὰ της: ἔτρεμε ὅλος καὶ στὰ μάτια του ἀντιφέγγε ἡ φλόγα τοῦ ἡλιου ποὺ βασίλευε.

— Απόψε θὰ κάνῃ κού — εἶπε ἡ Μαριάννα, σκεπτική ἀπάνω στὴ στοίβα τὰ τσουβάκια.

— Ἀπὸ θέλεις... ἄμα θέλεις, σὲ ζεσταίνω ἐγὼ — εἶπε τραυλίζοντας ὁ ἄλλος.

Ἐκείνη ἀνασηκώθη καὶ γέλασε. Ὁ Σέβιος τῆς ἄδραξε τὰ χέρια, καὶ τοῦ φάνη πὼς εἶχε τὴν ἴδια δύναμι τὴν ἀγαλινότη τῶν κυμάτων, ὅπου ἐκείνη τὴ στιγμὴ ἔφταναν καὶ πηδοῦσαν ἀπάνω ἀπὸ τοὺς βράχους. [Τὸ τέλος εἰς τὸ προσεχές]

[Ἀπὸ τὸ Ἰταλικὸν ὑπὸ Ν. Π.] ΓΡΑΤΣΙΑ ΔΕΛΕΔΔΑ

θράκη μισοσβυσμένη γίνηκε μεγάλη και φανταστική, ντυμένη στα μενεξεδένια φτενά της ντύματα, επάνω στεκούμενη στην κατάρβαση μαβεία θάλασσα. Και ήταν ψηλή, ευγενική και περιήφανη σαν τη Νίκη.

«Την είδα έτσι, δάκερη πάλι, απ' έξω, χωρίς λεπτομέρειες, και ή ζωή όλη πού, πατώντας την, είχα βρεθεί μέσα της, σά νά χάθηκε έξω από κάποιον μαγικά. Ζωντάνευε ως τόσο το νησί ακόμα περισσότερο, ξεχώριζε από κάθε άλλη γής, γινόταν κόσμος πού άχούσε με χίλιες άρμονίες.

«Και στεκόταν ή Σαμοθράκη έτσι, όλοζώνταν, μαγεμένη, όμορφο, μεγάλο, άτίμητο στολίδι, ζωσιμένο από την τρισεύγενή τη θάλασσα, νησί ξεχωριστό μέσα στα νησιά. Στη μορφή της άγαπούσα λιγάκι όλα τα νησιά με τα χουσαά τα άκρογιάλια. Η Σαμοθράκη με γέμισε λαχτάρες για το Νησί.

«Και έξω από με προσέλασε μονοστιγμής ή ιστορία του νησιού σά νά ήταν νά το χάσω για πάντα και ήταν ή ιστορία της άγάπης της δικής μου για το νησί. Έχει σύνορα ζωγραφιστά, τέλεια από το βουνού το ψηλώμα το μάτι παίρνει δάκερο το νησί πού το όριζον γύρω τοιγύρω τα γραμένα σύνορά του, ή θάλασσα. Οι βάρβαροι δε θα το πάρουν εύκολα γιατί το φυλάγει ή θάλασσα»...

Γ. Θ. Κελεπούρη. *Ματωμένας δάφναις. Ποίηματα. Έν Άθήναις, τύποις «Αδής», 1910.*

Ο Μακεδονικός άγών, πού αντίξια της φυλής τον άγωνίζονται ελεύθεροι μαζί και σκλαβωμένοι «Έλληνες, έδωκεν εις τον κ. Κελεπούρη εύρύχωρον θέμα έμπνεύσεως. Και οι στίχοι του, μολονότι άμελημένοι εις την διατύπωσιν της έννοίας και άτεχνοι εις την στιχογραφίαν και στερημένοι συναρπαστικού λυρισμού, έχουν όμως κάποιαν δροσερότητα αίσθήματος, διότι τραγουδούν άπλοϊκά τον πατριωτισμόν και ύμνον άνάλογα με την λαϊκήν μοῦσαν τους πατριώτας ήρωας. Κάτι περισσότερο απ' αυτό έχει το τραγούδι του «Εις τους Μακεδονομάχους», μία λεπτομερής απομνημόνευσις των περισσότερων γνωστών προμάχων της Μακεδονίας. Και βέβαιον φαίνεται ότι θ' άναγνωσθή αυτό όπως και τ' άλλα του πατριωτικά τραγούδια από τον λαόν, διότι έχουν επικαιρότητα θέματος, μίαν εύκολον διατύπωσιν και τόν συνήθη λαϊκόν ένθουσιασμόν.

Από τ' «Αγριολούλουδα» (β' μέρος του βιβλίου) πολλά είναι γραμμένα κατά όμοιον με τα πατριωτικά τρόπον, χωρίς να έχουν όμως και την αυτήν σύγχαρον αίσθησιν. — Τα άλλα όσα θέλουν νά ψάλουν τον έρωτα, όπως και τα κατόπιν «Νεκρολούλουδα» είναι στίχοι, πού δεν τους διακρίνει πρωτοτυπία. — Και όμως μερικά τραγούδια του κ. Κελεπούρη, όπως π. χ. εκείνο «Εις τους Μακεδονομάχους» έν άλλο «στό χρόνον», έν άλλο «τραγούδι», δίδουν την έλπίδα ότι αν ό ποιητής των έφειδωλεύετο εις την παραγωγήν του κ' έζητούσεν έπιμονώτερα την άρμονίαν θά μάς παρουσίαζεν έργα του ποιητικά πολύ καλλίτερα.

Γιάννης Κ. Ζερβός. *Νησιώτικα τραγούδια. — 1910, Άγγλο-Έλληνικό τυπογραφείο — Γ. Βελώνης, Λονδίνο.*

ΕΝΑΣ κομψός τόμος και καλοτυπωμένος εις το Λονδίνον περιέχει σειράν μικρών τραγουδιών του κ. Γ. Κ. Ζερβού, πού χωρίς νά είναι δυνατόν νά χαρακτηρισθόν ως ποιήματα, δεν ήμπορεί όμως και νά κριθούν ως άνάξιοι προσοχής στίχοι διότι φανερόνουν κάποιαν άληθινήν τάσιν λυρισμού κ' έχουν κάποτε μελωδικότητα, ή οποία καλλιεργουμένη θά έφθανεν ίσως νά οδηγήσιν — εις το μέλλον έννοείται — τον κ. Γ. Ζερβόν έως εις την αντίληψιν της άρμονίας των Έλληνικών μέτρων και ρυθμών. Γραμμένα τα «Νησιώτικα τραγούδια» εις δεκαπεντασυλλάβους ως επί το πλείστον και εις παραλλαγάς δεκαπεντασυλλάβου

έχουν κάποτε παραστατικούς και περιγραφικούς στίχους, δεν παρουσιάζουν όμως κανένα σχεδόν ποίημα, πού νά ήναι άρτιον εις την ιδέαν και άριστον εις την διατύπωσιν αυτής. Λείπει δε κυρίως απ' αυτά ή δυνατή ποιητική πνοή, πού είναι πάντοτε άρκετή νά δώσιν ένάργειαν και ζωήν έως άκόμη και εις τα πρώτα άπειρα δοξίμια άληθινών ποιητών. Μία προσπάθεια προς άπόδοσιν λυρικών εικόνων, μία χαλαρότης εις την έκφρασιν του αίσθήματος ή της ιδέας και κάποια στενωχρία προς άποκατάστασιν του μέτρου ή της ρίμης φαίνονται νά ύπηρεζαν τόσο κουραστικά δια τον συγγραφέα, ώστε ό άναγνώστης νά αισθάνεται κάποιαν δυσθυμίαν διά την άδεξιότητα, αλλά και κάποιαν συμπάθειαν διά την εύσυνείδητον προσπάθειαν. Συνέπεια των στιχοπολικών κόπων του ποιητού είναι και αι γλωσσοπλαστικά αυθαιρεσία. Συχνά εύρίσκει κανείς ποιητοτρόπους εις τα ποιήματά του λέξεις, πού δεν τās δικαιολογεί ούτε ή συνεκδοχική έλευθερία προς άπόδοσιν έννοίας, ή τόσον χρησιμεύουσα εις τους δημοτικιστάς, ούτε καν του τυπικού ή αναλογία, πού έπλάσε το μυθιστόδιον, τον Άνσεά και τα παρόμοια των συμμορφουμένων αίσθησιν με τους Ψυχαιικούς κανόνες. Γράφει π. χ. ό κ. Γ. Κ. Ζερβός: «Άχτιδιά των άστρων» — νοτιορρά στα χεΐλη — ή λευκοφτέρουγα — τα κορασένια χρόνια — περιέφρατύνω δλόπαθη» — και άλλα πολλά αντίθετα προς κάθε κανόνα και προς την αισθητικήν. — Υπάρχουν έν τοιούτοις, όπως έσημειώθη παραπάνω, άρκετοι καλοί στίχοι εις τα «Νησιώτικα τραγούδια» όπως π. χ. εις το ποίημα «Μυρολόγια» πού παραθέτομεν δλόκληρον.

ΜΥΡΟΛΟΓΙΑ Τ' άδελφού μου Η.

Βολές, βολές, πλανιέται ό νοῦς και ψέμμα το λογιάζει πώς μίσειπες εκεί πού πάει κάθε ψυχή κι' άράζει. Και καρτερούν τα μάτια μου για νά σέ 'δούν το δειλί με Παναγιάς βυζαντινής χαμόγελο στα χεΐλη. Μά όντας τη διαλογίζομαι. Άχ! τη σκληρήν άλήθεια, φίδι μου βόσκει την καρδιά, βόλι περνάει τα στήθια. Κι' όταν τη νύχτα σκέφτομαι το χαροτάξιδό σου γριζώ νά κλαίη του σπιτιού ό άγέρας το χαμό σου.

«Κρητική Στοά»: 'Ιω. Α. Μουρέλου. Τόμος Β'. *Ηράκλειον, 1909.*

ΑΠΟ την Κρήτην, πού κρατεί τās περισσότερας σημερινάς έλπίδας της έθνικής ψυχής, μάς ήλθεν ή «Κρητική Στοά» καλοτυπωμένον και με ώραιας εικόνας φιλολογικόν ήμερολόγιον του 1910. Φιλολογικόν: όχι διότι κατά συνήθειαν έτσι ονομάζονται αι τοιούτου είδους εκδόσεις, αλλά διότι αν αφαιρέση κανείς μερικά παραγεμίσματα — μοιραία ίσως και άνεχτά εξ αιτίας των τωρινών εκδοτικών συνθηκών — θά εύρη κατόπιν μέσα εις την «Κρητικήν Στοάν» πρωτότυπον και καλλιτεχνικήν φιλολογικήν ύλην σημαντικήν εις ποιότητα μαζί και ποσότητα, συνάμα δε μελέτας φιλολογικάς άξίας προσοχής.

— Και διά ν' άρχίσωμεν από τās τελευταίας, ας άναφέρωμεν πρώτον μίαν μελέτην του κ. Σ. Ξανθουδίδου «Οι Έβραίοι έν Κρήτη επί Ένετοκρατίας». Γραμμένη με την διαύγειαν και την λιτήν κομψότητα, πού χαρακτηρίζουν τον άγαπητόν συνεργάτην των «Παναθηναίων» αποτελεί ώραιον και πολλής σπουδαιότητος ιστορικόν σημείωμα, διότι καθορίζει πολλά από την μη ίστορημένην άκόμη και όμως σημαντικήν δράσιν και κατάστασιν των Έβραίων εις την μεσαιωνικήν ζωήν των Έλληνικών χωρών. — Μία εκτενεστέρα διατριβή του κ. Γεωρ. Ι. Χατζιδάκη διά την «Κρητικήν μουσικήν και όρχησιν» διατυπωμένη μ' εύσυνειδησίαν, μ' επιμέλειαν και με σαφήνειαν εξασφαλίζει πολύτιμον λαογραφικήν ύλην και μάλιστα χρήσιμον διά την έθνικήν μας καλλιτεχνίαν. — Τοιούτου είδους είναι,

μολονότι διαφορετικά διατυπωμένη, και ή περιγραφή του «γάμου εις την Κύπρον» από τον κ. Ι. Γ. Χατζιδάκη. — Του κ. 'Ιωσήφ Χατζιδάκη τέλος μία άρχαιολογική πραγματεία διά τα προϊστορικά «Κρητικά άνάκτορα», στηριγμένη κατά πολλά εις το γνωστόν βιβλίον του κ. Έβανς, αλλά και συμπληρωμένη από άτομικάς αντίληψεις του γράφοντος είναι πολύ ένδιαφέρουσα και πολλές παρέχει πληροφορίας. Κρίμα ότι ή παραστατικότης και ή ένάργεια της περιγραφής, βοηθημένα τόσο καλά από τās εικόνες, πού συνοδεύουν το κείμενον, εξασθενούν κάποτε και στρυφνώνονται εξ αιτίας του ύφους.

— Από τα διηγήματα, μολονότι δεν υπάρχουν εις την «Κρητικήν Στοάν» τα ονόματα των γνωστοτέρων διηγηματογράφων μας, παρουσιάζονται όλίγα καλά και άξια προσοχής. Έτσι του κ. Σ. Ρούβα αι «Νεράιδες» είναι ώραιον διήγημα, γραμμένον με τέχνην επάνω εις τα άνάρια των φυσιοκρατικών ροπών της Έλληνικής φυλής. — Της Πετρούλας Ψηλορείτη το «Έγώ, όλοι έσείς» (κοιμάτι από άνέκδοτο μυθιστόρημα) είναι μία εξακριβωμένη και όμως ποιητική περιγραφή, συνδυασμένη τεχνότροπα με ψυχολογικήν ανάλυσιν. — Του κ. Θ. Κληρονόμου «Το μνήμα του Σάιτα» μάς δίδει με διηγηματικόν ύφος και τεχνικά άποτυπωμένην ώραιαν Έλληνικήν παραδοσιν. — Τέλος «Η Πικροκαταρούσα» του κ. Π. Α. Σεφερλή είναι καλογραμμένον κ' εύχάριστα ήθογραφικόν διήγημα.

— Η λυρική ποιησις έχάρησεν επίσης εις την «Κρητικήν Στοάν» μερικόνς ώραίους στίχους. Βέβαια δεν είναι άνάγκη να είπω τίποτε διά του Παλαμά το ποίημα «Η Κρήτη, ή Κρήτη». — Ο κ. Κωστής Χαριτάκης εις το τραγούδι του «Επιτάφιος στο χωριό» είχε ευτυχ ήμπνευσιν από το φώς, την ήμερότητα και το άρμονικόν των αίσθημάτων ταίριασμα της Έλληνικής ζωής. — Άλλοι καλοί όπωσδήποτε στίχοι είναι το τραγούδι «Στο έρημοκλήσι» του Μ. Θεορίτη και τ' «Ανάγλυφα» του κ. Μ. Σιγούρου.

— Δύο άκόμη αξιοσημείωτα έργα δραματικής τέχνης έδημοσιεύθησαν εις την «Κρητικήν Στοάν», του Πετρού Ψηλορείτη ή «Κομφωδία» (τραγωδία μονόπρακτη) και ή άρχή της β' πράξεως από την «Ζωή Λογγάση» δράμα τριπρακτον του κ. Α. Ταγκοπούλου, άνέκδοτον. Η «Κομφωδία» εις σκηνάς και διαλόγους δραματικούς, μολονότι, έγράφη μάλλον διά νά διαβασθή ώσαν λυρικών ποίημα και φιλοσοφική σκέψις, έχει όμως πολλήν δραματικήν και σκηνικήν τέχνην. Την διακρίνει δε πρωτοτυπία και μία εύρωστία σκέψεως και κάποια ζωντανή και παραστατική ποιησις, πού κάμνουν αξιοσημείωτον το σύνολον και μάλιστα πού υπόσχηται πολλά εις την τέχνην από τον συγγραφέα της. Μόνον ό πόθος της πρωτοτυπίας, πού καταντ' εις μερικά μέρη εκζητημένη προσπάθεια νεωτερισμού και ό στόμφορ, πού την φράσιν από έμπνευσμένην την καταντ' ηητορικήν άπλως, έλαττώνουν κάπως την έντύπωσιν, την οποίαν μάς αφήνει ή άναγνώσις του συνόλου. — Το δημοσιευόμενον μέρος από την «Ζωή

Λογγάση» του κ. Ταγκοπούλου είναι καλογραμμένος διάλογος με θέμα κοινωνικόν από εκείνα, πού ήμπορούν νά δώσουν ζωήν και ένδιαφέρον εις σημερινά κοινωνικά έργα του θεάτρου: εις θεατρικά έργα δηλαδή, πού άνασκαλεύουν γενικωτέρας ιδέας και παρουσιάζουν ριζικώτερα προβλήματα της νεωτέρας κοινωνίας και αναλύουν βαθύτερα τās ψυχικάς ροπές. — Εις την δημοσιευμένην περικοπήν αναλύει με κάποιαν δεξιότητα ό κ. Ταγκόπουλος το ζήτημα της χειραφετήσεως της γυναίκος, κάμνοντας διάλογον, του οποίου την φυσικότητα δεν εξημίωσεν ή άναγκαστική ιδεολογία του θέματος. Έννοείται ότι ή δράσις — το πρώτον προσόν ενός δράματος — δεν φαίνεται διόλου εις αυτόν τον διάλογον, του οποίου ή γλώσσα σπάνια μάς εαφνίζει με όλίγα: *είπονσαν* (διατί όχι *ήσαντε*;) *το δάσο*, ή *τραγεράδα*, ή *αγοισύνη*, ή *θεομότη* κτλ. Με τον κίνδυνον πλησιάζοντας τα ύποτιθέμενα ψυχικά μυστήρια νά εξερεθίσω τον άγαπητόν συγγραφέα, πού σάν κακόρεχτος δραγάτης άδικα χολοσκάνει και άνώφελα φωνάζει μόλις κοντοπεράση κανείς από τα σύνορά του, σημειώνω ότι και κατ' αυτό ίσως το τυπικόν του κ. Ψυχάση λέγεται ή *τραγεράδα* του βλασταριού, αλλά ή *τραγερότης* της ψυχής, και όρθότερα ή *αγοισύνη* παρά ή *αγοισύνη*. Κατά το αυτό τυπικόν δεν έπιτρέπονται το δημοσιογραφικόν *αποχανώνομαι* και *εργασιομανία*, ίσως δε ούτε ή *ορειοπολίτιδα* όσον και αν τίθεται *ab hoc*. Συντακτικώς πάλιν: εις την δημοτικήν άποκορύονται φράσεις *παρθεντικά* κατά τον γαλλικόν τρόπον, όπως π. χ. ή εύρισκομένη εις τον διάλογον του κ. Ταγκοπούλου, «πάντα, και μάλιστα με τίς σημερινές κοινωνικές συνθήκες, χρειάζεται», *δ' έστι μεθερμηνεύμενον* «Toujours, et surtout avec les conditions etc...», όπως τόσον καλά έδειξεν εις «το Ταξίδι μου» ό κ. Ψυχάσης.

— Τέλος την ύλην της «Κρητικής Στοάς» συμπληρώνουν μερικά μεταφράσεις εκλεκτών ξένων έργων όπως «Το ξύπνημα της Ψυχής» του Maeterlinck — «Τί είναι τέχνη» και ή κριτική διά τον ζωγράφον Turner του Ruskin κτλ. — Απ' αυτές ή μετάφρασις του Κόντε Ουγκολίνο του Dante, γινόμενη εις χαλαρούς δεκαπεντασυλλάβους, ήμπορούσε ίσως νά κείνη, διότι δεν άποδίδει καθόλου το πρωτότυπον.

ΑΡΕΤΑΣ

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ

ΜΕΤΑΛΩΣ έκίνησαν το ένδιαφέρον αι άνακρινώσεις του σοφού Γάλλου άπαιολόγου Paul Pelliot, έπαλθόντος εις Παρίσιους μετά τριτη έπιστημονικήν έξερεύνησιν της Κεντρικής Άσίας, του Κινεζικού Τουρκεστάν και της Άντικης Κίνας. Άπειρος είναι ό θησαυρός των έργων της άσιατικής τέχνης και των παλαιών βουδδικών χειρογράφων, τα όποια εκόμισεν εκειθεν. Ειδική αΐθουσα του μουσείου του Λούβρου περιέλαβε τα άρχαιολογικά εύρήματά του, και εις δεκάδας χιλιάδων άνέρχονται οι κινεζικοί κώδικες με



Κεφαλαί εξ όπτης γής, έλληνοβουδδικής τέχνης, άνευρεθείσαι εις το Κινεζικόν Τουρκεστάν

τους οποίους ἐπλούτισε τὴν Ἑθνικὴν Βιβλιοθήκην τῆς Γαλλίας. Ἀλλὰ τὴν ἐκπλήξιν ἀληθῶς τὸν ἀρχαιολόγων ἐπροκάλεσαν αἱ ἐξ ὁπτιῆς γῆς κεφαλαί, αἵτινες εὐρέθησαν παρὰ τὸ χωρίον Τουμισίου, κείμενον μετὰ τῶν πόλεων Κασάρ καὶ Κουτάρ τοῦ Κινεζικοῦ Τουρκιστάν. Ὑπῆρχον ἐκεῖ ἀρχαῖα ἐρείπια, τὰ ὁποῖα ὁ διάσημος περιηγητὴς Σβέν Χέδιν καὶ ἄλλοι ἐθεώρουν ὡς μουσουλμανικῆς κατασκευῆς. Ὁ Πελλιό, τυχαίως ἀνασκαλεύων ἐκεῖ, εὗρεν εἰδώλια καὶ κεφαλὰς ἐξ ὁπτιῆς γῆς — γανδαριανῆς, ὡς ὀνομάζεται, τέχνης. Ἀποδείξεις ὅτι ἐλατρεύετο ἐκεῖ ὁ Βουδδας ἄλλοτε, καὶ ὅτι τὰ ἐρείπια δὲν ἦσαν μουσουλμανικά, γνωστοῦ ὄντος ὅτι τὸ Ἰσλάμ ἀπογορεύει τὴν εἰκόνα τῆς ἀνθρωπίνης μορφῆς. Τινὲς τῶν κεφαλῶν τούτων φαίνονται εἰς τὴν δημοσιευομένην εἰκόνα· εἶναι δὲ ἐκπληκτικὴ ἡ ἐλληνικὴ ἐπίδρασις εἰς τὴν τεχνοτροπία τῶν. Ἐν τούτοις ἐξηγεῖται φυσικῶς τὸ αὐτὸ. Γνωστον ὅτι μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, Ἑλληνες δυνάσται ἐκυβέρνησαν τὴν Βακτριανήν, ἀνετράπησαν δὲ μικρὸν πρὸ τῆς γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ ὑπὸ τῶν ἐπελθόντων ἐκ τῆς Ἀνω Ἀσίας βαρβάρων. Ἀλλ' οὗτοι ὑπέστησαν τὴν ἐπίδρασιν τῶν κατακτηθέντων, μέχρι τοσούτου βαθμοῦ ὥστε καὶ νὰ ἐλλήρισον ἀκόμη.



Ἡ Δις Μ. ΚΟΛΥΒΑ¹ εἰς τὸ «Ὀνειρον Βάλς»

Κατόπιν, προβάλλει μέχρι τοῦ Ἰνδοῦ ποταμοῦ, ἡσπάζοντες τὸν Βουδδισμόν. Ἐκ δὲ τῆς ἐπαγῆς τῆς βουδδιστῆς Ἰνδίας καὶ τῆς ἐλληνιστοῦσης Βακτριανῆς ἐγεννήθη ἡ λεγομένη γανδαριανὴ ἡ ἐλληνοβουδδιστικὴ τέχνη, τῆς ὁποίας πολλὰ κειμήλια ἔφεραν εἰς φῶς αἱ νεώτεραι ἐξερευνήσεις.

ΚΑΤΑ τὴν πρώτην συνεδρίασιν τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀμερικανικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς, ὁ διευθυντὴς αὐτῆς κ. Χίλλ ἐξέθεσε διὰ βραχέων τὰ πεπραγμένα τοῦ παρελθόντος ἔτους. Ὁ καθηγητὴς κ. Ρόμπινσον ὠμίλησε περὶ γλυπτικοῦ ἔργου ἀνευρεθέντος εἰς τὸ θέατρον τῆς Κορίνθου, ἐλληνιστικῆς ἐποχῆς, καὶ παριστάνον τὴν Παρθένον Ἀθηνᾶν, κατὰ τὸ πρότυπον τῆς Παρθένου τῆς Ἀκροπόλεως. Κατόπιν ὁ γραμματεὺς τῆς Σχολῆς κ. Ἐλδερικ ἀνέπτυξε διὰ μακρῶν τὰ τῆς ἀρχιτεκτονικῆς τῆς Πινakoθήκης τῶν Προπυλαίων· ἐξηγήσεν ὅτι τὰ παράθυρα καὶ ἡ θύρα αὐτῆς εἶναι ἀσυμμέτρως κατασκευασμένα πρὸς ἐπίτευξιν ὁπτικῆς συμμετρίας, εἰς τρόπον ὥστε ὁ ἀνερχόμενος τὴν πραγματικὴν ἀνοδὸν εἰς τὰ Προπύλαια νὰ βλέπῃ διαρκῶς τὴν θύραν καὶ τὰ παράθυρα μετὰ τῶν κίονων· καὶ ὑπεστήριξεν ὅτι ὑπῆρχεν ἀρχικῶς ἀντίστοιχον ὅμοιον πρὸς τὴν Πινakoθήκην κτίριον τῆς δυτικῆς πλευρᾶς. Τέλος ὁ κ. Χίλλ, λαβὼν ἐκ νέου τὸν λόγον, ἀνεκοίνωσε τὰ πορίσματα τῶν μελετῶν καὶ ἐρευνῶν τοῦ περὶ τῶν θεμελίων τοῦ ἀρχαιότερου Παρθενῶνος, ἅτινα ἐχρησίμευσαν καὶ διὰ τὸν νεώτερον ναόν, προέχουσι δὲ νοτίως καὶ ἀνατολικῶς τούτου. Κατὰ προηγουμένην μελέτην τοῦ κ. Δαῖρπρελδ, εἶχε γίνῃ δεκτόν ὅτι ὁ παλαιότερος ναὸς ἦτο περίτερος καὶ εἶχε κατὰ μήκος ὀκτὼ κίονας, δεκαεννέα δὲ κατὰ πλάτος. Ἀλλ' ὁ κ. Χίλλ, ἐξακριβώσας ἐκ τίνων ὑλικῶν εἶχον κατασκευασθῇ αἱ βαθμίδες καὶ οἱ στυλοβάται τοῦ παλαιοῦ ναοῦ, ὑπολογίσας δὲ τὰς ἀποστάσεις τῶν γωνιῶν τοῦ σωζομένου μέρους ἐν σχέσει πρὸς τὸ κρηπίδωμα τοῦ ὅλου ναοῦ, εὗρεν ἀκριβῶς τὰς διαστάσεις τοῦ παλαιότερου. Ἀποδεικνύει δὲ οὕτω ὅτι καὶ αὐτὸς ἦτο περίτερος, ὅπως ὁ νεώτερος, καὶ ὅτι εἶχεν ἐξ κίονας κατὰ πλάτος καὶ δεκαεὶ κατὰ μήκος. Ἐξ ἄλλων σπονδύλων, γνωστών ἤδη, καταφαίνεται ὅτι ὁ ἐσωτερικὸς ναὸς ἦτο ἀμφιπερόστυλος, μὲ τέσσαρας κίονας ἐκατέρωθεν καὶ ὅτι ὁ σηκὸς εἶχε μικροτέρους κίονας.

Ἡ Γερμανικὴ Ἀρχαιολογικὴ Σχολὴ ἐξήτησεν ἀπὸ τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας τὴν ἀδειαν νὰ ἐνεργήσῃ ἀνασκαφὰς εἰς Κακόβατον τῆς Ὀλυμπίας.

Εἰς τὸ στενὸν τῆς Χίου, ἕνας Αἰγινήτης σπογγαλιεὺς ἀνέσκαψεν ἐκ τοῦ βυθοῦ τὸν σιδηροῦν γόμφον τοῦ πηδαλίου μεγάλου σκάφους. Ὑποτίθεται ὅτι εἶναι λείψανον τῆς ναυαρχίδος τοῦ Καραλή, ποῦ ἐπευρόλησεν ὁ Κανάρης. Ἄν ἀποδειχθῇ τὸ εὖρημα γνήσιον, θὰ κατατεθῇ εἰς τὸ Ἑθνολογικὸν Μουσεῖον.

ΜΟΥΣΙΚΗ

Μελομένη Κολυβά

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΘΕ εἰς τοὺς ἀναγνώστας τὴν νεαρῶτάτην καλλιτέχνιδαν Δαδ Μελομένην Κολυβά, συνοδεύον τὴν παρουσίαν μου ὅχι μὲ κρίσεις ἀτομικῶς ἰδιᾶς μου, ἀλλὰ μὲ κρίσεις καὶ ἐκτιμήσεις σπουδαίας ἄλλων ἐχόντων καὶ τὸ κῆρος καὶ τὴν γνώμην βαρυτέραν τοῦ ὑποφαινομένου. Καὶ ἐν πρώτοις ὁ διαπρεπὴς ὁμογενὴς μας μουσικὸς κ. Σαμάρας ἐξεφράσθη περὶ τῆς φωνῆς καὶ περὶ τῆς σκηνηκῆς ὑποκρισεως τῆς Δοσ Κολυβά εὐφημοτάτα, χαρκατηρίσας αὐτὴν ὡς τὴν μόνην ἡθοποιὸν πλασμένην δι' ὁπερέτταν. Ὁ κ. Τυλασσὸς εἰς τὸν «Εἰκονογραφημένον Φιγάρω» ἀφιερώνει δι' αὐτὴν κολακευτικωτάτας γραμμὰς καὶ μετὰ τῶν ἄλλων γράφει ὅτι «ἡ φωνὴ τῆς εἶναι ζηλευτὴ καὶ δι' αὐτὴν

ἀκόμη τὴν Ὀπερὰ Κωμῖας». Ἀναφέρει ἐπίσης ὅτι ἡ ὑποκρισις τῆς εἰς τὸ «Ὀνειρον Βάλς» (ὅπου τὴν ἤκουσε ὁ κ. Τυλασσὸς) ἦτο κυριολεκτικῶς τελεία. Εἰς τὴν Σμύρνην, ὅπου καθ' ὅλον τὸν διαρροῦσαντα χειμῶνα ἡ Δις Κολυβά κατήγαγε πρωτοφανὴ διὰ τὸ θεατρικὰ χρονικά τῆς πόλεως ἐκείνης θριάμβους, ἐκτός τῶν ἐπαίνων τοὺς ὁποίους τῆς ἐπεδαψίλευσεν ὁ διεθνὴς τύπος, ἔλαβε καὶ μίαν ἐπιστολὴν ἀπὸ τὸν εἰς τὸ ἐκεῖ προξενεῖον ἀπεστασμένον ἀξιωματικὸν τοῦ αὐστριακοῦ στρατοῦ κ. Max Schreiter, εἰς τὴν ὅποιαν οὗτος τῆς ἐξέφραζε τὴν εὐγνωμοσύνην του, διότι ἡ ὑποκρισις τῆς τὸν συνεκίνησε καὶ τοῦ ἐνθύμισε τὸ Βιεννέζικο Κορίτσι, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον, ὡς γράφει, δὲν κατάρθωσε νὰ τοῦ προξενήσῃ οὐδὲ αὐτὴ ἡ Τέρρεν.

Καὶ διὰ μὲν τὴν σκηνηκὴν ὑποκρίσιν τῆς Δοσ Κολυβά τὸ Ὁδεῖον μας δικαιούται νὰ καυχᾶται, διότι ἀπόφοιτος τῆς δραματικῆς σχολῆς τοῦ ὑπῆρξε ἡ νεαρὰ καλλιτέχνης, βραβευθεῖσα μάλιστα.

Ὅσον δὲ ἀφορᾷ τὸ μουσικὸν μέρος, ἃς ἐπιτραπῇ εἰς τὸν γράφοντα αὐτὰς τὰς γραμμὰς μερικὴ εὐθύνη τῆς ἀναγνωρίσεως τοῦ φωνητικοῦ ταλάντου τῆς Δοσ Κολυβά, καθότι εἰς αὐτὸν ἔλαχεν ἡ εὐτυχὴς σύμπτωσης νὰ τὴν παρουσιάσῃ τὸ πρῶτον ὡς αἰοδὸν πρὸ τοῦ Ἀθηναϊκοῦ κοινῶν, μόλις πρὸ τινῶν ἐτῶν εἰς τὴν γνωστοτάτην ἐπιθεώρησιν «Παναθηναία» (τοῦ 1907) ὅπου ἐκρέατο ἐπιτυχέστατα τὰ πασίγνωστα εἰς τὸ Πανελλήνιον τραγούδια «Δικαιοσύνη» καὶ «Γύρσε Πάνω», δώσασα συγχρόνως τὸ σύνθημα εἰς ὅλα τὰ στόματα νὰ ἀρχίσουν νὰ τὰ τραγουδοῦν καὶ εἰς ὅλα τὰ ὄργανετα νὰ τὰ παίζουσιν, καὶ μάλιστα τόσον πολὺ, ὥστε νὰ τὰ βαρεθῶμεν πλέον καὶ νὰ τρεπώμεθα εἰς ἄτακτον φυγὴν εἰς τὸ ἀκουσμά των.

Ἀλλ' ἡ μικρὰ καλλιτέχνης, φύσει μετριόφρων, οὕτε κομπάζει δι' ὅλα αὐτὰ, οὕτε περιαντολογεῖ. Ἀναγνωρίζουσα δὲ ὅτι ἡ τελειότης ἀπέχει ἀκόμη ἀπὸ τὴν μὲρφωσίν της, καρτερικώτατα ἀναμένει τὴν ποθητὴν στιγμήν κατὰ τὴν ὅποιαν θὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν Ἑλλάδα μεταβαίνουσα πρὸς εὐρύτερας σπουδὰς εἰς ξένους καλλιτεχνικοὺς ὁρίζοντας. Ἀς τῆς εὐχηθῶμεν ἡ ποθητὴ αὐτὴ στιγμή νὰ τῆς εἶναι προσεχής.

Θ. Ι. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΔΗΣ

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΕΧΝΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

ΕἶΝΑ δημοτικὸν τραγούδι — Τὰ Ἑκατόλογα τῆς Ἀγάπης — στολίδι ἀληθινὸ τοῦ ἀνὰ χεῖρας τόμου τῶν «Παναθηναίων», ὅπως ἐδημοσιεύθη ἀπὸ τὴν ροδιακὴν συλλογὴν τοῦ κ. Π. Γενετοῦ (σελ. 144-147) καὶ ὅπως ἀντεγράφη ὑπὸ τοῦ κ. Ν. Βέη ἀπὸ χειρογράφου κώδικα τῶν Μετεώρων (σελ. 213-215), τῶρα μᾶς ἔρχεται ἀπὸ τὸν Πόντον μὲ ἄλλην ποιητικωτάτην παραλλαγὴν, πολὺν διαφέρονσαν ἀπὸ τὰς ἄλλας δύο. Ἡ παραλλαγή εἶναι τῆς Σινώπης, μᾶς ἐστάλη δὲ ἀπὸ τὸν κ. Π. Δ. Μητρόπουλον, ὅστις φιλοτίμως περισυλλέγει «τραγῳδία» τῆς πατρίδος του. Ἰδοὺ αὐτή:

Τὰ Ἑκατόλογα τῆς Ἀγάπης

— Ὄντας ἐχτίστην κιβωτὸς καὶ θεμελιώθεν κάστρος¹ καὶ μαρμαρωθέν θάλασσα τρογιούρου μὲ τὸν ἄμμο, τότες ἐξέδγεν καὶ φιλὶ ἐξέδγεν καὶ ἀγάπη, τότες καὶ γιὸς ἀγάπησε μὴ κόρ' ἀπ' τὸ παλάτι, καὶ ἔωδενσε² στήν πόρτα τῆς ἐννιά πυργῶν λογάρι,³ καὶ δεκαπέντε μάλαγμα καὶ δύο μαργαριτάρι, καὶ λόγ' ἀπὸ τὸ στόμα τῆς δὲν μπόρεσε νὰ πάρῃ. Μιὰν κυρτικὴ καὶ μιὰ λαμπρὴ καὶ μιὰν ἀγιάν ἡμέρα, ξεβγήκεν κόρ' ἀπ' τὸ λουτρό καὶ γιὸς ἀπ' τὸν περπερή, καὶ δύο συνευρέθανε στὸ σταυροδρόμ' ἀπάνω.

¹ Ἡ Σινώπη εἰς τὰ «τραγῳδία» λέγεται Κάστρο τῆς Ὠριάς· «Σ' ὅλα τὰ κάστρα πᾶσι καὶ σ' ὅλα γύρῃς, σὺν τῆς Ὠριάς τὸν τουρκιστὶ Σινάπ-καλεσθ'.² Περιούσια.

Τότες ἔξεντράπεν κ' εἶπεν τὴν— Κόρημ' γὰ ἀγαπῶ σε. — Ἄν ἀγαπᾷς ἀγάπα με, μὰ γι' ἄντρα δὲν σε κάνω, γιὰτ' εἰς⁴ μικρὸς κ' ἀνῆλιακος, καινούργιος⁵ στήν ἀγάπη.

— Φόρει τὰ χρυσοπάμπουλα¹ κ' ἔμβα σὲ περιβόλι, καὶ δὲς καὶ τὶς μικρὲς μηλιές καὶ δὲς καὶ τὶς μεγάλες· μικρὲς μηλιές νὰ κ' ἔφτασαν² ὅσα με τὶς μεγάλες. — Γίνεσαι πέτρα μ' πελεκᾷς καὶ φύλλο ποῦ κλαδεύεις, γίνεσαι καὶ τ' ἀμπέλι μου ἀνάμεσα πελάου, οὔτε χορτάρι νὰ βρεθῇ οὐτ' ἄχυρο νὰ πέσῃ; — Γίνομαι πέτρα σ' πελεκῶ καὶ φύλλο ποῦ κλαδεύω, γίνομαι καὶ τ' ἀμπέλι σου ἀνάμεσα πελάου, οὔτε χορτάρι νὰ βρεθῇ οὐτ' ἄχυρο νὰ πέσῃ.

Ἐναν τὸν λέει λιερὴ καὶ γιὸς ἀπολογάται.

— Μιὰ σ' εἶδα, μιὰ σ' ἀγάπησα καὶ μιὰ τὸν νοὺν μου [πῆρες,

κλωνάρ' ἀφ' τὴν καρδοῦλα μου ξεχώρισες καὶ πῆρες.

Δύο τὸν λέει λιερὴ καὶ γιὸς ἀπολογάται.

— Δυὸ μάτια ἔχεις, λιγερή, καὶ δυὸ ματιές μαρμαίνεις, καὶ μὲνα ποῦ με τυραννεῖς τίποτε δὲν κερδαίνεις.

Τρία τὸν λέει...

— Τραντάφυλλον ἐφύτευσα, κερά μου, στήν καρδιά σου, γλυκὸ νερὸ τὸ πότισα μέσα στὰ σωτικά σου.

Τέσσερα λέει...

— Τεσσαεκάνδηλος σταυρὸς κρέμεται στὸ λαιμό σου, ὅλοι φιλοῦνε τὸ σταυρὸ καὶ γὰρ τὸ μάγουλό σου.

Πέντε τὸν λέει...

— Πεντάχριαστο³ εἶναι πουλὶ τὸ τρέχ' ἀπάνω κάτω, τὰ χεῖλῃ του στάζουν κρασί τὰ μάτια του φαρμάκι, καὶ γὰρ διψῶ καὶ πίνω το γιὰ τὴ δική σ' ἀγάπη.

Ἐξῆ τὸν λέει...

— Ξερδέχτηκα⁴ στὰ κάλλη σου καὶ στήν περπατησιά σου, καὶ στὸ λιανό σου τὸ κορμί, στήν ὥραιότητά σου.

Ἑφτὰ κ' ὀκτὼ λέγ' λιερὴ καὶ γιὸς ἀπολογάται.

— Ἑφτὰ κἄτις νὰ οὐρανὸς κ' ὀκτὼ νὰ τὸ ξαστέρι, ὀκτὼ χρόνια περπάτησα γιὰ νὰ σε κάμω ταίρι.

Ἐννέα λέει...

— Ἐννιά βολές μὲ ἔβαλε μάνα μου στὸ κονδύλι, κ' ἐγὼ γιὰ τὴν ἀγάπῃ σου νὰ περπατῶ τεπίλι.⁵

Δέκα τὸν λέει...

— Δέκα⁶ ὄρχισε τὰ λόγια του καὶ πέσ' τα δέκα δέκα, κ' ἀπὸ τὰ δέκα στὰ κατὸν θανά λιγοθυμῶ.

Ἐκοσι λέει...

— Εἴκοσι μῆλα σ' ἔστειλα, κερά μου, στὸ μαντήλι, διαλέχτηκα, μελέχηκα τὰ κόκκινα σου χεῖλῃ.

Τοῦτάντα...

— Τοῦτάντα⁷ ὅγιες τὴν ἔσχαμα τὴν γῆ τὴν στεργιωμένη⁸, καὶ κούβω τὴν ἀγάπῃ σου τὴν μαργαριταρένη.

Σεράντα...

— Σεράντα βροῦσες μὲ νερὸ κ' ἑφτὰ βουνὰ μὲ χιόνι, μέσ' τὴν καρδιά μου βάλε τα καὶ πάλε δὲν παγώνει.⁹

Κατὸν τὸν λέει...

— Κάτω στὰ Ἱεροσόλυμα καὶ στὸν Χριστοῦ τὸ μῆμα, ἀγιάζονται, ξαγιαζονται καὶ λέν καὶ δὲν ἐσοῦνται, κ' ὅταν μὲ δώσης τὸ φιλὶ ἐκεῖνοι ὅλοι σοῦνται.

Καὶ πίσω στήν τρανταφυλλιά¹⁰ πῆρεν τὴν παρθε-
[νιά της.

¹ Ὑποδήματα. ² Ὁρμασαν. ³ Μὲ πέντε χρωματισμοὺς. ⁴ Μετημφεσμένος. ⁵ Στερομένη. ⁶ Το ποίημα τοῦτο ἤκουσα παρὰ ὀδοιπορικῶν τιμῶν γραικῶν, ἥτις, ὅταν ἐφθασαν εἰς τὸ μέρος τοῦτο, ἐκουράσθη, καὶ ὅταν μετ' ὀλίγον ἠδελφῆς νὰ ἐξακολουθήσῃ, δὲν ἐνθυμήθη τὰς ἄλλας στροφάς.

Π. Α. ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΤΗΝ εικόνα του Όσκαρ Ουάιλντ που εκδόθηκε την μετάφρασιν του *De Profundis* είχε την ευγένειαν να μās παραχωρήσῃ ὁ μεταφραστής του κ. Α. Γ. Μαρπουτζόγλου. Είναι καμωμένη κατὰ τὸ 1882, ὅταν ὁ Ἄγγλος ποιητής, εἰς ἡλικίαν 28 ἐτῶν, περιηγήθη τὴν Ἀμερικήν, ὅπου ἔκαμε διαλέξεις περὶ αἰσθητικῆς.

Ἡ κ. Πλάτωνος Δρακούλη, εὐρισκομένη τελευταίως εἰς τὸν Βόλον, εἶδε τὴν εἰκόνα, εἶπε δὲ εἰς τὸν κ. Μαρπουτζόγλου ὅτι «εἶναι ἀπαράλλακτος ὁ Ουάιλντ ὁ ἴδιος, ὅπως ἦταν, ἔτσι ὁμορφος, στὰ νιάτα του, ὅταν ἐσύχναζε μαζί μ' ἐπιστήμονες, λογίους καὶ καλλιτέχνες στὸ σαλόνι της». Ἐπρόσθεσε δὲ ἡ κ. Δρακούλη ὅτι «ἐπροσπάθησε νὰ τὸν προσηλυτίσῃ στὴ γυντοφασία, ἀλλὰ ἐκεῖνος — εἶπε — «ἤθελε νὰ βλέπῃ τὰ πράγματα ἀπὸ τὴν καλὴν τοὺς ὄψιν».

Περὶ τοῦ Όσκαρ Ουάιλντ προκειμένου, σημειώνομεν ὅτι κατὰ τὰ δύο τελευταῖα ἔτη ἤρχισαν καὶ γίνονται ἀλλεπάλληλοι πολυτελεῖς καὶ λαϊκαὶ ἐκδόσεις τῶν ἔργων του εἰς τὴν Ἀγγλίαν, τὴν Γαλλίαν καὶ τὴν Γερμανίαν. Πρὸ ὀλίγου δὲ εἰς τὴν Νέαν Ὑόρκην ἐπωλήθη εἰς τὴν δημοπρασίαν καὶ ἡγοράσθη ἀπὸ ἑνα μεσίτην, διὰ λογαριασμὸν τοῦ Μόργαν, καθὼς εἶπαν, ἀντὶ 1000 δολλαρίων, τὸ χειρόγραφον τῆς «Εἰκόνας τοῦ Δώριαν Γρέϋ», τοῦ περιφώνου μυθιστορήματος. Τὸ χειρόγραφον, ἀποτελούμενον ἀπὸ 264 φύλλα χάρτου, φέρει ὁλόγραφον τὴν ὑπογραφήν τοῦ Όσκαρ Ουάιλντ καὶ πολλὰς ἰδιογράφους διορθώσεις του εἰς τὸ κείμενον· εἶναι κομψὰ δεμένον καὶ περιέχει μίαν φωτογραφίαν του, ὅπως ἦτο πολὺ νέος.

Προκειμένου δὲ εἰδικώτερον διὰ τὸ *De Profundis*, μās γράφει ἑνας φίλος λατινομαθῆς ὅτι ἔπρεπε οἱ Ἕλληνες μεταφρασταὶ του νὰ ἐξελληνίσουν καὶ τὸν τίτλον, πού δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ ἡ ἀρχὴ τοῦ ψαλμοῦ «*De profundis clamavi a te, Domine—Ex βαθύων ἐκέκραξα πρὸς σέ, Κύριε*». Ἵσως νὰ μὴν ἔχη ἄδικον ὁ λατινομαθῆς μας, ἀφοῦ κατὰ τὴν γνώμην τοῦ ἰδίου Ουάιλντ καὶ ὁ Χριστὸς ὠμιλοῦσε ἐλληνικά. Θὰ ἔγραφε ἴσως καὶ ὁ Ουάιλντ «*ἐκ βαθύων*», ἀντὶ τὰ λατινικά λόγια δὲν ἦσαν περισσότερον γνωστὰ καὶ διὰ τοὺς Εὐρωπαίους ἀναγνώστας του περισσότερον ἐυκολονόητα.

ΠΟΛΛΗΝ ἐπροξένησε συγκίνησιν τὸ ἄγγελμα πού ἐτηλεγραφήθη ἀπὸ τὸ Παρίσι ὅτι ὁ ἔνδοξος ποιητής Ζὰν Μωρεάς ἐπαθεν ἀπὸ ἡμipληγίαν. Ὁ ποιητής μένει ἀκόμη κλινήρης καὶ ἡ κατάστασίς του δὲν ἔπαυσε νὰ εἶναι σοβαρά. Ζωηρότατον ἦτο τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ κόσμου τῶν γραμμάτων καὶ τῶν τεχνῶν εἰς τὴν γαλλικὴν πρωτεύουσάν, ὅπου ὁ Ἕλλην τὴν πατρίδα ζῇ καὶ δοξάζεται τριάντα καὶ πλέον τώρα χρόνια, ἀφ' ὅτου νεώτατος ἀνεχώρησεν ἀπὸ τὰς Ἀθήνας. Τὸν ἐπεσκέφθησαν ὑπουργοὶ καὶ συνάδελφοί του εἰς τὰ γράμματα, ἔλαβε δὲ, ὡς γράφουν αἱ ἐφημερίδες, πολλὰ καὶ μακρὰ τηλεγραφήματα, ἐκδηλωτικὰ τῆς συμπαθείας τῶν Γάλλων. Ἀπὸ τὴν Γαλλικὴν Κομφοδιὰν ἡ ἡθοποιὸς Σουλβαῖν τοῦ ἔγραψε ὅτι ἡ «Ἰφιγένεια» του θὰ περιηγηθῇ εἰς τὸ δραματολόγιον τοῦ θεάτρου καὶ ὅτι ἡ Μπαρτέ ἐξήτησε νὰ παίξῃ τὸ μέρος τῆς Ἰφιγενείας. Ἀλλὰ καὶ ὁ Κλαρετί, ὁ διευθυντὴς τῆς Γαλλικῆς Κομφοδιᾶς τοῦ ἐτηλεγράφησε: «Ἐξεροκοτήσαμεν ἐκθύμως τὰς ὁράιας σας Stances πού ἀπήγγειλεν ἡ κ. Σουλβαῖν. Εἶναι ὁρεκτικὸν ἀπὸ τὸν Ὑμηττόν, φίλτατε ποιητά!» — Ἀνεκουφίσθη πολὺ ὁ ποιητής μὲ τὰς ἐκδηλώσεις αὐτὰς τῆς συμπαθείας καὶ δὲν ἔκρυψε τὴν χαρὰν του.

Εἰς ἕν ἄρθρον πού ἐγράφη ἐξ ἀφορμῆς φημῶν περὶ διαφωνῶν καὶ ρήξεως τοῦ Στρατιωτικοῦ Συνδέσμου μὲ τὴν Κυβέρνησιν Δραγοῦμη, ὁ «Κήρυξ» τῶν



ΟΣΚΑΡ ΟΥΑΪΛΔ

Χανίων — τὸ ὄργανον τοῦ κ. Βενιζέλου — δίδει περιεκτικώτατα τὸν χαρακτηρισμὸν τοῦ ἔργου τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1909:

«Ἡ Ἐπανάστασις ἐπέτυχεν ὅτι περίπου ἦτο δυνατόν νὰ ἐπιτύχῃ κατὰ τὸν νότον τρόπον, ὑπὸ τὸν ὁποῖον ἐνόησε νὰ δράσῃ. Περισσότερον παντὸς ἀνορθωτικοῦ μέτρου, οὐτινος ἐξεβίασε τὴν ψήφισιν, τὸν ἀγῶνα τῆς ἀνορθώσεως ὑπηρετήσε διὰ τοῦ ἰσχυροῦ κλονισμοῦ, ὃν ἔδωκεν εἰς τὴν ἐθνικὴν ψυχὴν. Οὐδεὶς ἀμφισβητεῖ, ὅτι συνεπεία τοῦ κλονισμοῦ τούτου ἐπὶ ληδεν ἀφύπνισις, ἡ ὁποία ἐπέτρεψεν εἰς τὸ ἔθνος νὰ ἴδῃ τὸ βράδιον, εἰς τὸ ὁποῖον ἐφέρετο ὑπὸ τὸ φανλοκρατικὸν σύστημα, κατὰ τοῦ ὁποῖου ἐπὶ ληδεν ἡ ἐπαναστατικὴ ἐξέγερσις.

«Ἄλλ' ἤδη ἐπιβάλλεται ταχίστη ἡ ἐπάνοδος εἰς τὴν γαλήνην, ἥτις θὰ ἐπιτρέψῃ εἰς μὲν τὸν στρατὸν νὰ ἐπανεέλθῃ εἰς τοὺς στρατοὺς του, ὅπως ἀρχίσῃ ὅ,τι τάχιον ἡ τόσον ἐπείγουσα στρατιωτικὴ τῆς χώρας ὁργάνωσις, εἰς δὲ τὸ Κράτος νὰ ἐπιτύχῃ τὴν σύνταξιν τοῦ δανείου, ἀνεῦ τοῦ ὁποῖου καὶ ἡ στρατιωτικὴ σύνταξις θ' ἀποβῇ ἀδύνατος, καὶ τὸ οἰκονομικὸν ναυάγιον εἶναι ἀφρευκτόν.

«Τὴν ἐπάνοδον ταύτην εἰς τὴν γαλήνην, ἀνεῦ ματαιώσεως ὁμως τοῦ ἀνορθωτικοῦ ἀγῶνος, οὐδὲ καταπάσεως τῆς ἀνορθωτικῆς κινήσεως, ἡσφάλισεν ἡ ἐξευρεθεῖσα λύσις τῆς συγκλήσεως τῆς Ἀναθεωρητικῆς Βουλῆς, ἡ ὁποία ἐπιτρέπει εἰς τὸν Στρατιωτικὸν Σύνδεσμον ν' ἀποχωρήσῃ τῆς πολιτικῆς σκηνῆς, παραδίδων τὴν συνέχισιν τοῦ ἔργου του εἰς αὐτὴν ταύτην τὴν λαϊκὴν κυριαρχίαν.»

ΑΠΟ ΤΙΣ «ΑΓΡΑΜΠΕΛΕΣ» — ἀνεκδότους στίχους τοῦ κ. Στ. Βερνουνδάκη, πού ἐδιαβάσαμεν μερικὰς στροφάς των — δρέπομεν τὸ ἑξῆς τετράστιχον ἀνθράκι:

«Ὅλη τὴ νύχτα πέρασες κρεμάμενη, ὦ δροσοῦλα, Στὸ παγωμένον τοῦ κλαριοῦ τὴν ἀκρὴ καὶ καρτέρας Στὸ ῥόδο ἀπάνω τὴν ἀγῆ νὰ πέσῃς σάν ψυχούλα, Μὰ μέσ' τὸ δρόμο σ' ἐρρίξε σὰ φύσηξεν ὁ ἀγέρας.

ΜΕ τὸν τίτλον «Ἡ Ζωὴ καὶ ἡ Τέχνη» ὁ συνεργάτης μας κ. Παῦλος Νιρβάνας ἐξήτασεν εἰς τὰς «Ἀθῆναι» αἱ λεπτομέρειαι τῆς ζωῆς τῶν μεγάλων ποιητῶν καὶ καλλιτεχνῶν, ὅπως γίνεται τώρα εἰς τὴν Εὐρώπην. Ἀφορμὴ: ἡ ψυχολογικὴ βιογραφία τοῦ Σαίξπηρου, τὴν ὁποίαν ὁ Ἄγγλος δημοσιογράφος Χάρρις ἔγραψε ἀνατέμνων αὐτὰ τὰ ἔργα τοῦ μεγάλου δραματούργου. Ἀλλ' ὁ συνεργάτης μας ἐνθυμεῖται καὶ τὴν συζητήσιν πού ἔγινε διὰ τὴν δημοσίευσιν μιᾶς σειρᾶς ἐπιστολῶν τοῦ Σολωμοῦ εἰς τὰ «Παναθήναια». Αἱ ἐπιστολαὶ ἐξεῖναι ἐθεωρήθησαν ἀπὸ μερικὸς ἀσήμενοι καὶ μὴ προσθέτουσαι τίποτε εἰς τὴν φήμην τοῦ ἐθνικοῦ μας ποιητοῦ. Ὁ Νιρβάνας ὑπενθύμισε τότε ὅτι «ὅπως εἰς τὴν ἀρχαιολογίαν καὶ τὸ τελευταῖον θραῦσμα ἐνὸς ἀγγείου εἶναι πολλάκις πολυτιμότερον ἀπὸ τὸ ὥραιότερον ἄγαλμα, ἀπαράλλακτα καὶ εἰς τὴν βιογραφίαν τοῦ πλέον ἀσήμενον ἐπιστόδιον ἔχει τὴν ἰδιαιτέραν του ἀξίαν». Καὶ τώρα προσθέτει: «Χωρὶς τὸν ἄνθρωπον ἡ ἀντίληψις τοῦ ἔργου του μένει πάντοτε σκοτεινὴ καὶ ἀτελής, ὅπως χωρὶς τὸ ἔργον ἡ ἀντίληψις τοῦ ἀνθρώπου μένει ἐλαττωματικὴ καὶ καταντᾷ συχνὰ ἄδικος καὶ ἐπιρρεπὴς εἰς θεμελιώδεις παρεξηγήσεις. Ὁ καλλιτέχνης καὶ τὸ ἔργον του, ὅσον καὶ ἂν φαίνονται συχνὰ ἀσχετὰ, ἀντίθετα καὶ ἐχθρικά κάποτε, εἶναι κατὰ βυθὸς ἀλληλένδετα, οἱ θαυμάζοντες δὲ μονομερῶς τὸ ἔργον καὶ ἀδιαφοροῦντες διὰ τὸν ἄνθρωπον ἡ ὑποτιμῶντες αὐτὸν ἀπέναντι τοῦ ἔργου του, ὅταν δὲν πλανῶνται ἀπὸ πρόληψιν ἢ ἀμάθειαν, διαπράττουν τὴν μορσώτεραν ἀσυνέπειαν. Διότι ὁ καλλιτέχνης εὐρίσκεται μέσα εἰς τὸ ἔργον του καὶ ὅσοι δὲν τὸν βλέπουν εἶναι βραβιότατον ὅτι πολὺ ἀτελῶς βλέπουν καὶ τὸ ἔργον αὐτό.»

ΤΑ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΑ ΝΕΑ

Φεβρουαρίου 27. Γίνεται ἡ καθέλκυσις τοῦ νέου ἑλληνικοῦ θωρηκτοῦ «Γ. Ἀβέρωφ» εἰς τὸ Λιβόρνον· ἔχει μήκος 141 μέτρων, πλάτος 21,10, ὕψος 12,25· θὰ ἐξοπλισθῇ μὲ 4 πυροβόλα τῶν 22,4, ὅκτω τῶν 19 καὶ δεκατέσσαρα τῶν 7,6. Ταραχῶδη συλλαλητήρια ἀγροτῶν εἰς τὴν Θεσσαλίαν. Μεγάλαι κατασχέσεις εἰς τὴν ἐκκαθάρισιν τῶν μοναστηριακῶν κτημάτων ἀνακαλύπτονται εἰς τὴν Γαλλίαν.

28. Ἀνάσταντος ἡ Θεσσαλία διὰ τὸ γεωργικὸν ζήτημα, αἰματηραὶ σκηναὶ εἰς τὴν Καρδίτσαν. Αἱματοκύλισμα Βουλγάρων εἰς τὸ Ρουσσόκι διὰ τὴν ἀπαγωγὴν μιᾶς Ὀθωμανίδος.

Μαρτίου 2. Ἰδρύεται ἐργατικὸν κέντρον εἰς τὰς Ἀθήνας μὲ 1800 μέλη.

3. Ἐπεισόδιον εἰς τὰ ἑλληνοτουρκικὰ σύνορα: τραυματίζεται ἑνας εὐζωνος. Ἡ Βουλὴ μας δραστηρίως ἐργαζομένη, συζητεῖ διὰ τὸ μεταλλεῖον τῶν Χαλάρων. Ἐξέγερσις εἰς τὸν διδασκαλικὸν κόσμον καὶ διενέξεις διὰ τὰ μεταρρυθμιστικὰ εκπαιδευτικὰ νομοσχέδια. — Τὸ πατριαρχικὸν ζήτημα εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἀφοῦ ἔφθασεν εἰς τὸ μὴ περαιτέρω, αἰφνης εἰρήνησεν: οἱ συνοδικοὶ καὶ ὁ Πατριάρχης συνδηλλάγησαν.

4. Πάλιν προστριβαί: τὰ εκπαιδευτικὰ ἀνεβλήθησαν, διεδόθη ὅτι παρατίθεται ὁ Παναγιωτόπουλος, συσκέψεις ἀξιωματικῶν τοῦ Ναυτικοῦ. Ἡ Πύλη ζητεῖ πληροφορίας διὰ τὸ θεσσαλικὸν ἀγροτικὸν ζήτημα.

5. Συνεννοοῦνται οἱ πολιτικοὶ ἀρχηγοὶ διὰ τὰς ἐργασίας τῆς Βουλῆς. Τὰ εκπαιδευτικὰ παραπέμπονται εἰς ἐπιτροπὴν ἐν φοιτητικῶν συλλαλητήριον ματαιοῦται. 250 ἀξιωματικοὶ ὑπογράφουν ὑπόμνημα, ἀπαιτοῦντες ἐκκαθάρισιν τοῦ στρατοῦ.

6. Ψηφίζεται τὸ νομοσχέδιον περὶ δανείου. Ὁ Στρ. Σύνδεσμος ἀπαιτεῖ: 1ον ἐκκαθάρισιν τοῦ στρατοῦ, 2ον τὴν στενὴν ἐκλογικὴν περιφέρειαν διὰ τὴν Ἐθνοσυνέλευσιν, 3ον ἐκκαθάρισιν τοῦ Πανεπιστημίου. Καὶ ἰδού πάλιν ἐπιφυλακὴ. Εἰς τὴν Λάρισαν σύραξις

στρατοῦ καὶ χωρικῶν: 5 νεκροί, 15 τραυματίαι. Εἰς τὴν Σόφιαν ἀντικυβερνητικὴ ἐξέγερσις αἱματηρά.

7. Ἀναφορά τοῦ ἀποστράτου ὑποναύαρχου Ζώτου πρὸς τὸν Βασιλέα καλεῖται τὸν ὑπουργὸν τῶν Ναυτικῶν Ἄνδρ. Μιαούλην, ὡς ἐναντιούμενον εἰς τὰς ἀποφάσεις τῆς ἐξ ἀνωτέρων ἀξιωματικῶν ἐκκαθαριστικῆς ἐπιτροπῆς. — Ὁ Φερδινάνδος τῆς Βουλγαρίας ἐπισκέπτεται τὸν Σουλτάνον καὶ φιλοξενεῖται παρ' αὐτοῦ.

8. Αἱ ἐκλογαὶ Κρητικῆς Ἐθνοσυνελεύσεως φέρουν τὸν Βενιζέλον ἰσοψηφοῦντα πρὸς τὰ ἡνωμένα ἀντίπαλα κόμματα, ἄρα νικητὴν. Συμφωνία πολιτικῆς καὶ Συνδέσμου διὰ τὰ τελευταῖα τῶν αἰτημάτων. Ἡ Βουλὴ συζητεῖ διὰ τὰ θεσσαλικά: ἡ ὑποκίνησις τῶν χωρικῶν ἀποδίδεται εἰς διηγήρους καὶ τὸν βουλευτὴν Καρδίτσας Γ. Καραϊσκάκη, ὅστις ἐξακολουθῶν τὴν περιόδειαν τοῦ ἡρώδου νὰ ἔλθῃ εἰς Ἀθήνας ὅπου ἐκλήθη ὑπὸ τοῦ Προέδρου τῆς Βουλῆς.

9. Ἐπισήμως ἀγγέλλεται ὅτι ἀποκατέστη ἡ τάξις εἰς τὴν Θεσσαλίαν.

10. Προτάσεις γίνονται εἰς τὴν Κυβέρνησιν διὰ τὸ δάνειον. Ἀνακρίσεις εἰς τὴν Θεσσαλίαν. Ἀπεργίαι μηχανικῶν καὶ θερμαστῶν τῶν ἀτμοπλοίων εἰς τὸν Πειραιᾶ. Συλλαλητήριον ὑπὲρ τῆς στενῆς σχετικῆς συνεδρίας τοῦ διηγορηκοῦ Συλλόγου Ἀθηνῶν. Φαίνεται ὅμως ὅτι ἡ ἰδέα ἐγκαταλείπεται. Ὁ Ματσούκας ἔστειλεν ἀπὸ τὴν Ἀμερικὴν 200.000 φράγκα διὰ τὴν πυροβολαρχίαν τῆς Νέας Γενεᾶς. Ὁ βασιλεὺς τῆς Σερβίας ἐφθασεν εἰς τὴν Πετρούπολιν. Στρατιωτικὴ παρέλασις εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν πρὸς τιμὴν τοῦ Φερδινάνδου.

11. Ὁ Μενελικ τῆς Ἀβυσσινίας πάλιν πνέει τὰ λοιπὰ. Ἐκρηγῆς τῆς Αἰτίας εἰς τὴν Σικελίαν: ποταμὸς λάβας ρεεῖ ἐπὶ πλάτους 1500 μέτρων. Ἡ Βουλὴ μας συζητεῖ ἐπὶ τῆς ἐκκαθαρίσεως. Ρωσσοανστριακὴ συνεννόησις διὰ τὴν Ἑγγὺς Ἀνατολὴν ἐκλείσθη καὶ σχολιάζεται.

12. Δηλώσεις τοῦ Δραγοῦμη εἰς τὴν Βουλὴν διὰ τὸν Προϋπολογισμὸν τοῦ 1910: τὰ ἔσοδα τώρα ὑπολογίζονται εἰς δρ. 142,166,215, τὰ ἔσοδα εἰς 142,031,079, ἀλλὰ τὸ ἰσοζύγιον τοῦτο ὁμολογεῖται ὡς φαινομενικόν. Ψηφίζεται νέα σταφιδικὴ σύμβασις καὶ ἡ ἐκκαθάρισις τοῦ Πανεπιστημίου. Ἡ ναυτικὴ ἀπεργία ἐξακολουθεῖ εἰς τὸν Πειραιᾶ.

ΗΜΕΡΟΒΙΟΣ

Ο ΛΙΓΟΣ ΤΙΧΑ

Παναιγύπτιοι ἀγῶνες, μὲ τοὺς Ἕλληνας πρωτεύοντες, ἔγινον εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν, μὲ πολὺν ἐνθουσιασμόν. Ἡ διοργάνωσις τῶν ἐπίσης ἀπὸ ἑλληνικὴν πρωτοβουλίαν προήλθε.

Εἰς τὸ Πολυτεχνεῖον Ἀθηνῶν ἤρχισεν ὁ ἐφετεριὸς Ἀβερῶφειος διαγωνισμὸς ζωγραφικῆς καὶ γλυπτικῆς.

Οἱ «Ὀρνίθε» τοῦ Ἀριστοφάνους μεταφράζονται ἀπὸ τὸν κ. Πολύβιον Δημητρακόπουλον εἰς στίχους δεκαπεντασυλλαβούς διὰ νὰ παιχθῶν τὸ χαλκοῦρι εἰς τὰς Ἀθήνας, καὶ εἶσι νὰ μάθουν οἱ σημερινοὶ Ἀθηναῖοι τί εἶδους «Σαντεκλέο» ἔβλεπον οἱ παλαιοὶ τῶν συμπολιτῶν.

Ἀπέθανεν ὁ Γάλλος Ἀκαδημαϊκὸς Μελχιὸρ Λε Βογκέ.

Τὰ πρακτικὰ τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιστημῶν ἀπησχόλησαν τελευταίως καὶ τοῦ κ. Φ. Νέγρη αἱ γεωλογικαὶ ἐρευναι, ἰδίως αἱ περὶ μεταβολῶν τοῦ θαλάσσιου βυθοῦ, καὶ μάλιστα αἱ περὶ τοῦ ἰσθμοῦ τῆς Λευκάδος. Αἱ ἐρευναι αὗται ὑποστηρίζουν τὴν θεωρίαν τοῦ σοφοῦ ἀρχαιολόγου κ. Δαυριφελδ, τοποθετοῦντος ὡς γνωστὸν τὴν ὁμηρικὴν Ἰθάκην εἰς τὴν Λευκάδα.

Ὁ συνεργάτης μας κ. Η. Κ. Βιζουζίδης ἐδημοσίευσεν εἰς τὴν γερμανικὴν «Dresdner Anzeiger» εὐλόγοντον ἄρθρον περὶ τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων, εἰς ἀπάντη-

σιν κακοβούλων ανακριβειῶν ποὺ ἐστάλησαν εἰς τὴν ἰδίαν ἐφημερίδα ἀπὸ Γερμανὸν ἀνταποκριτὴν.

Ἡ «Πρόοδος» — τὸ κέντρον αὐτὸ τῆς γυναικείας κοιμητοτεχνίας—διοργανώνει Πανελλήνιον ἐκθεσιν χειροτεχνημάτων διὰ τὴν 4 Ἀπριλίου εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ «Παρνασσού».

Σαρακοσινὴ θεατρικὴ κίνησις: Εἰς τὰς Ἀθήνας τίποτε, εἰς τὸν Βόλον ὁ περυσινὸς θίασος τῆς «Νέας Σκηπῆς» μετὰ τὴν Δαδ. Μ. Κοτοπούλη, εἰς τὰς Πάτρας ὁ ὁπερέττα ὑπὸ τὸν Παπαϊωάννου, εἰς τὴν Τρίπολιν ὁ θίασος Βορσέρα-Νίζα, εἰς τὴν Σμύρνην ὁ τῆς Κας Κυβέλης, εἰς τὴν Καβάλλαν ὁ Φύρστ, εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν τὸ ἐλληνικὸν μελόδραμα ὑπὸ τὸν Λαυράγκαν.

ΝΕΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Σημ. Εἰδικαὶ βιβλιοκρισίαι δημοσιεύονται διὰ τὰ βιβλία, τῶν ὁποίων δύο ἀντίτυπα στέλλονται εἰς τὰ γραφεῖα μας. Τῶν ἄλλων, ἀπλῶς ἀγγέλλεται ἡ ἐκδοσις.

Σαμοθράκη (Τὸ Νησί), Ἰδα. Ἀθήνα, ξανατύπωμα ἀπὸ τὸ «Νουμά», 1909, Δρ. 2.

Νησιώτικα Τραγούδια, Γιάννη Κ. Ζερβού. Λονδίνον, Ἀγγλο-Ἑλληνικὸν τυπογρ. Γ. Βελώνη, 1910.

Ματωμένας Δάφνας, ποιήματα, Γ. Θ. Κελεπούρη. Ἀθήναι, τυπ. «Αὐγῆς» Ἀθ. Παλασπύρου, δρ. 1.50, φρ. 2.

Κρητικοὶ Χοροί, Γ. Ι. Χατζηδάκη, ἀνατύπωσις ἐκ τοῦ Β' τόμου τῆς «Κρητικῆς Στοᾶς». Ἡράκλειον Κρήτης, λεπτὰ 50.

Λαογραφία (Δελτίον τῆς Ἑλληνικῆς Λαογραφικῆς Ἑταιρίας), τεύχος Δ', τὸ ὁποῖον συμπληρώνει τὸν Α' τόμον ἐκ σελ. 732. Ἀθήναι, τυπ. Π. Δ. Σακελλαρίου.

Les Glumes Éparses, poèmes, Marcel Prouille. Édition de «Chloé», Paris, 1910.

Homère: Odyssée, chant I. traduit en vers par Pierre Baudry. Athènes, imprimerie «Hestia» C. Meissner & N. Kargadouris, fr. 1.

Par quelle méthode pouvons-nous guérir radicalement la phthisie pulmonaire, par le Dr Skevos Zervos; communication faite au Congrès International de Médecine de Budapest, 1909. pp. 30.

ΠΡΟΤΟΜΗ ΤΟΥ ΣΟΛΩΜΟΥ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

Τῇ πρωτοβουλίᾳ τῶν «Παναθηναίων»
— ἀδεία τοῦ Ὑπουργείου —

Ἐκ προηγουμένων εἰσφορῶν . . . Δρ. 2,483.75

17 Ἑλληνες μαθηταὶ τοῦ Ροβερτείου

Λυκείου Κωνσταντινουπόλεως . . . » 31.50

Δρ. 2,515.25

Τὸ ἀπαιτούμενον ὀλίγον ποσὸν εἶναι 3,500 περίπου. Ὑπολείπονται περὶ τὰς 1,000. Καὶ τὸ ὑπερθυμίζομεν εἰς ὅλους. Ὅλοι ἔζησαν καὶ ζοῦν μετὰ τοὺς στίχους τοῦ ὕμνου τῆς ἐλευθερίας.

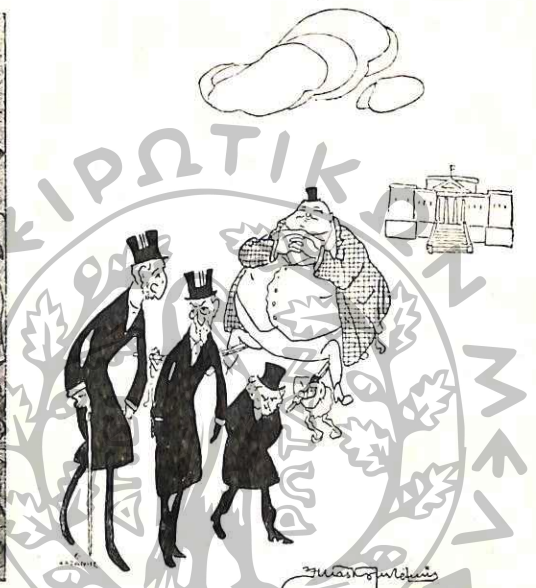
Αἱ εἰσφοραὶ στέλλονται εἰς τὰ γραφεῖα τῶν «Παναθηναίων», ὁδὸς Ἀριστοτέλους 35.

* Ὁ κ. Σόλων Ἀναγνωστόπουλος, ἀποστέλλων τὴν εἰσφορὰν αὐτὴν, μᾶς ἔγραψε: «Εἶναι τῷ ὄντι ἐντροπὴ νὰ μὴ δύνανται νὰ συναχθοῦν τὰ ἀναγκαῖα χρήματα ὅπως ἀνεγερθῇ μιὰ προτομὴ μόνον εἰς ἐκεῖνον, τὸν ὁποῖον λαμβάνομεν ὡς ἀρχηγὸν εἰς τὸν δρόμον μας πρὸς τὴν Ὁμορφίαν καὶ τὴν Ἀλήθειαν! Ἄν παρόμοιοι ἔρανοι διοργανοῦντο τοῦλάχιστον εἰς τὰ ἄλλα ἐκπαιδευτήρια ὅπου σπουδάζουν Ἑλληνόπαῖδες, τὸ ζήτημα θὰ εἶχε λήξει.» — Ἰδοὺ μία ὡραία ἰδέα, συνοδευομένη μετὰ παράδειγμα ἀξιόμιμητον. Δὲν θὰ εὐρεθοῦν ἄραγε ὀλίγοι διδάσκαλοι νὰ τὴν ἐγκολπωθοῦν καὶ ἀρκετοὶ μαθηταὶ νὰ τὴν ἐκτελέσουν;

ΓΕΛΟΙΟΓΡΑΦΙΑΙ ΤΟΥ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΥ



«Χρόνος» — Αἱ Ἀπόκρως ἐν Ἀθήναις: Δικαία ἀμοιβὴ τοῦ «Συνδέσμου τῶν λυναχτῶν» ἐπὶ τῆς ἐξέδρας.



Ἀθήναι — Ὁ Προϋπολογισμὸς (ὑπὸ Ἡλία Κουμειτάκη): Ἄλλοι τὸν φουσκῶνουν καὶ ἄλλοι τὸν βαστοῦν.